

חִיב"ה

מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית

גוש עציון

נתוני הרשות המקומית בשנת הלימודים תשע"ה
סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית

אדר א' תשע"ו, מרץ 2016

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת להגיש לך דוח זה ובו ריכוז נתונים ממבחני ההישגים וסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית של תלמידים ומורים בבתי-ספר **ברשויות המקומיות שהשתתפו במיצ"ב** בשנה"ל תשע"ה. נתוני המיצ"ב המדווחים כוללים ממצאים ממבחני הישגים ומשאלוני אקלים וסביבה פדגוגית. המיצ"ב – "מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית" – מספק למנהל בית-הספר ולאנשי צוותו מערכת מדדים המסייעים בקביעת יעדים בית-ספריים לשם בקרה וניטור של התהליך הלימודי ולשם הקצאה יעילה של משאבים. בה בעת, המיצ"ב מספק גם תמונת מצב מערכתית ברמות שונות (ארצית, מחוזית ורשותית). מטרת דוח זה היא לתת תמונה מקיפה ושיטתית של מערכת החינוך הרשמית ברשות המקומית בשנה זו. הדוח מורכב משני חלקים: בחלק הראשון מוצגים ממצאים ממבחני ההישגים בשנה"ל תשע"ה ובחלק השני ממצאים בנושאי האקלים הבית-ספרי והסביבה הפדגוגית.

על פי מתכונת המיצ"ב המעודכנת חולקו מחדש בתי-הספר היסודיים וחיטבות הביניים לשלוש קבוצות ארציות (1, 2, 3) אשר החליפו את ארבעת "אשכולות המיצ"ב" שהיו בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי ואת שתי הקבוצות שהיו נהוגות עד כה בחינוך החרדי. כל קבוצה מבין שלוש הקבוצות מהווה מדגם מייצג של כלל בתי-הספר בארץ. בתי-ספר המשתייכים לכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים ונבחנו בשנה זו בכל מבחני המיצ"ב החיצוני. בתי-הספר שנכללו בקבוצה 1 השתתפו במבחני המיצ"ב החיצוני בתשע"ה. פרטים נוספים על מתכונת המיצ"ב המעודכנת ניתן למצוא באתר ראמ"ה <http://rama.education.gov.il>. חלוקת בתי-הספר לקבוצות המיצ"ב התחשבה בפיזורם על פני הרשויות המקומיות. ברשות מקומית קטנה נכללו כל בתי-הספר ברשות בקבוצה, כך שכל בתי-הספר ברשות משתתפים במיצ"ב אחת לשלוש שנים; ברשות מקומית בינונית חולקו בתי-הספר ברשות לשתי קבוצות (מחצית מבתי"ס ברשות בכל אחת מהקבוצות), כך שהרשות משתתפת בשנתיים מתוך שלוש השנים הנכללות במחזור מיצ"ב; ברשות מקומית גדולה חולקו בתי-הספר לשלוש קבוצות המיצ"ב, כך שמדי שנה משתתף במיצ"ב שליש אחר של בתי-הספר ברשות. דוח זה מתייחס לרשות קטנה.

דוחות המיצ"ב של בתי-הספר היסודיים ושל חיטבות הביניים כוללים נתונים רבים ומגוונים על מבחני המיצ"ב החיצוני ועל שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית שהועברו בבתי-הספר. **ממצאי מבחני ההישגים** במיצ"ב נועדו לבחון באיזו מידה עומדים תלמידי בתי-הספר היסודיים ותלמידי חיטבות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת-אם (עברית/ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחנים בשפת-אם, באנגלית ובמתמטיקה הועברו בכיתות ה' ו-ח'. במקצוע מדע וטכנולוגיה נערך מבחן בכיתות ח' בלבד. בשנים שבהן לא נערך מבחן חיצוני בבית-הספר המבחנים בכל המקצועות נשלחים לבית-הספר להעברה במתכונת פנימית (מיצ"ב פנימי). המבחן בשפת-אם (עברית/ערבית) לכיתות ב' נערך בתשע"ה כמיצ"ב פנימי בלבד. כדי להעניק פשר לנתונים הרשותיים, מוצגים נתונים ארציים מקבילים. אלו הן קבוצות ההשוואה (בהתאם להרכב בתי-הספר ברשות): כלל בתי-הספר בארץ, בתי-ספר דוברי השפה (עברית/ערבית) וסוג הפיקוח (ממלכתי/ממ"ד) בבתי-ספר דוברי עברית. כמו כן, דיווח נתוני המיצ"ב כולל ניתוח הממצאים לפי מאפייני רקע חברתי-כלכלי. נוסף על כך, **בעבור סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב** מוצגים בדוח הנוכחי נתונים רב-שנתיים בשנים תשס"ח-תשע"ה ברשות המקומית ובארץ. השוואה רב-שנתית מקבילה של נתוני ההישגים במבחני המיצ"ב ברשות המקומית בשנים תשס"ז-תשע"ה מוגשת לכם בדוח נפרד.

ממצאי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק לבית-הספר תמונה העולה מהשאלונים שהועברו לתלמידים ומהראיונות שנערכו עם המורים. בדוח הנוכחי הורחבה מתכונת הדיווח של הנתונים הרשותיים, ונכללים בה גם נושאים שלא דווחו עד כה, וכן נושאים שנבדקו לראשונה בתשע"ה כגון אלימות דיגיטלית. הממצאים המופיעים

בדוח זה נועדו לספק תמונת מצב רשותית העולה מהשאלונים שהועברו בקרב התלמידים והמורים ברשות. נתונים אלה מוצגים בליווי נתונים ארציים רלוונטיים (כמפורט לעיל) וכוללים, לראשונה, השוואות רב-שנתיות.

סקרים דומים בנושאי האקלים וסביבה פדגוגית נערכו גם בקרב תלמידים בשכבות י'-יא ובקרב מורים בחטיבה העליונה. לחטיבות העליונות בקבוצה 1 שהשתתפו בסקרים אלה בתשע"ה נמסרו דוחות בית-ספריים הדומים במתכונתם לדיווח הנתונים בשאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב. נתונים רשותיים מסקרים אלה יימסרו בדוח נפרד.

הדוח המוגש לכם הוא פרי עבודה של צוות ראמ"ה ועמו שותפים רבים: שלוש החברות הזכייניות – מטח (פיתוח המבחנים), טלדור (תפעול המבחנים), המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (עיבוד הנתונים); ועדות ההיגוי בכל תחום דעת (שכללו את המפמ"ר או נציגו, וכן אנשי אקדמיה, נציגים ממטה המשרד ומדריכים ומורים ממגזרים שונים); נציגי מטה משרד החינוך בתחום האקלים הבית-ספרי (האגף לחינוך יסודי, האגף לחינוך על-יסודי, שפ"י ומינהל חברה ונוער) ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו נתונה לכולם.

אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה יסייעו ליישם טוב יותר עקרונות של תרבות בית-ספרית התומכת בתהליכי הוראה ולמידה איכותיים ומעמיקים, לקדם את מערכת החינוך ובכך לאפשר לכל ילדה וילד בישראל למצות את מיטב יכולתם.

ב ב ר כ ה ,

ח. אֶלִיקָאן

ד"ר חגית גליקמן

מנכ"לית ראמ"ה

7	הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות
10	קבוצות האוכלוסייה שנתונין מדווחים
11	הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב
13	נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית לפי שאלוני המיצ"ב תשע"ה
13	שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית
14	ריכוז הממצאים
19	פרק 1. אקלים בית-הספר לפי דיווחי תלמידים
20	1.1 שביעות רצון
20	1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים
23	1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר
23	1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים
26	1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
30	1.3 תחושת מוגנות וביטחון
30	1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים
33	1.3.2 מעורבות באירועי אלימות
38	1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
41	1.3.4 מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות
44	1.4 משמעת והתנהגות
44	1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה
47	פרק 2. אקלים בית-הספר לפי דיווחי מורים
48	2.1 שביעות רצון
48	2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית-הספר
52	2.2 יחסים בין אישיים בין באי בית-הספר
52	2.2.1 שותפות הורים בבית-הספר
55	פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים
57	3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה
57	3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
60	3.1.2 מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
62	3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה
62	3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
66	3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
69	3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית
72	3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
76	3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר
76	3.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי תלמידים
79	3.3.2 מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה – לפי דיווחי תלמידים
82	פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים
83	4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה
83	4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
86	4.1.2 מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

89	4.2 תרבות בית-ספרית תומכת למידה
89	4.2.1 עבודת צוות בבית-הספר
93	4.2.2 למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר
96	4.2.3 פיתוח וקידום מקצועי של מורים
98	4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר
98	4.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי מורים

רשימת הלוחות

- לוח 1: מספר המשיבים ברשות בשאלונים ובראיונות ושיעורם (באחוזים) – לפי שכבות.....13
לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות.....15
לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים ברשות.....16
לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות.....17
לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות.....18

רשימת התרשימים

- תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר.....21
תרשים 2: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בכיתות ה'ו'.....22
תרשים 3: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בכיתות ז'-ט'.....22
תרשים 4: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים.....24
תרשים 5: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים בכיתות ה'ו'.....25
תרשים 6: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים בכיתות ז'-ט'.....25
תרשים 7: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה.....27
תרשים 8: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בכיתות ה'ו'.....29
תרשים 9: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בכיתות ז'-ט'.....29
תרשים 10: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר.....31
תרשים 11: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר בכיתות ה'ו'.....32
תרשים 12: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר בכיתות ז'-ט'.....32
תרשים 13: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות.....34
תרשים 14: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בכיתות ה'ו'.....37
תרשים 15: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בכיתות ז'-ט'.....37
תרשים 16: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט.....39
תרשים 17: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות.....42
תרשים 18: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות בכיתות ה'ו'.....43
תרשים 19: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות בכיתות ז'-ט'.....43
תרשים 20: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה.....45
תרשים 21: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה בכיתות ה'ו'.....46
תרשים 22: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה בכיתות ז'-ט'.....46
תרשים 23: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר.....49
תרשים 24: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שביעות הרצון מבית-הספר.....51
תרשים 25: דיווחי המורים בחט"ב על שביעות הרצון מבית-הספר.....51
תרשים 26: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית-הספר.....53
תרשים 27: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שותפות הורים בבית-הספר.....54
תרשים 28: דיווחי המורים בחט"ב על שותפות הורים בבית-הספר.....54
תרשים 29: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה.....58
תרשים 30: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים.....61
תרשים 31: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה.....63
תרשים 32: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בכיתות ה'ו'.....65
תרשים 33: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בכיתות ז'-ט'.....65
תרשים 34: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית.....70
תרשים 35: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים.....73
תרשים 36: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בכיתות ה'ו'.....75
תרשים 37: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בכיתות ז'-ט'.....75

77	תרשים 38: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
80	תרשים 39: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה
84	תרשים 40: דיווחי המורים על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
85	תרשים 41: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
85	תרשים 42: דיווחי המורים בחט"ב על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
87	תרשים 43: דיווחי המורים על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים
88	תרשים 44: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים
88	תרשים 45: דיווחי המורים בחט"ב על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים
90	תרשים 46: דיווחי המורים על עבודת צוות בבית-הספר
92	תרשים 47: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על עבודת צוות בבית-הספר
92	תרשים 48: דיווחי המורים בחט"ב על עבודת צוות בבית-הספר
94	תרשים 49: דיווחי המורים על למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר
97	תרשים 50: דיווחי המורים על פיתוח וקידום מקצועי של מורים
99	תרשים 51: דיווחי המורים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות

דוח המיצ"ב הרשותי עוסק באקלים ובסביבה הפדגוגית בבתי-הספר ברשות המקומית, כפי שהם **נתפסים** ומדווחים על ידי **תלמידים ומורים בסקרי המיצ"ב**. נתוני התלמידים והמורים מתייחסים למגוון נושאים הקשורים לאקלים ולסביבה הפדגוגית בבית-הספר. כל נושא נבדק באמצעות כמה היגדים הבוחנים היבטים שונים שלו. איסוף נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית במסגרת המיצ"ב נועד לסייע בהצבת יעדים, בתכנון ובמעקב בתחומים של האווירה הבין-אישית בבית-הספר, האינטראקציה הלימודית ותחושות המוטיבציה והמסוגלות הלימודית בקרב התלמידים. בלי להמעיט מחשיבותם ומערכם של הנתונים שיוצגו להלן, חשוב לזכור כי הם מציירים תמונת מצב כללית בלבד. חיי בית-הספר עשירים, מורכבים ורבי-פנים, ואין בנתונים המוצגים כאן כדי לספק תמונה מעמיקה של כלל התרבות הבית-ספרית ברשות המקומית. כדי להבין את המצב לעומק ולזהות את הסיבות להיווצרותו יש צורך בבדיקות נוספות ובנתונים נוספים ממגוון מקורות. עם זאת, נתוני המיצ"ב עשויים להתוות כיוונים לחשיבה, לדיון ולבחינה נוספת.

החל משנה"ל תשע"ה המיצ"ב מתקיים במתכונת מעודכנת. פרטים נוספים על מתכונת זו אפשר למצוא באתר ראמ"ה <http://rama.education.gov.il> ובסעיף 2-4.1 בחוזר מנכ"ל תשע"ה/1. מתכונת המיצ"ב המעודכנת כוללת חלוקה מחדש של בתי-הספר לשלוש קבוצות ארציות (1, 2, 3) אשר החליפו את ארבעת "אשכולות המיצ"ב" הקודמים בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי. כל קבוצה מבין שלוש הקבוצות מהווה מדגם מייצג של כלל בתי-הספר בארץ. בתי-ספר המשתייכים לכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים ובאותה שנה משתתפים גם בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית. בתי-הספר ברשות נכללו בקבוצה 1 שהשתתפה במיצ"ב החיצוני בתשע"ה.

המידע המוצג בדוח הרשותי מתבסס על שאלונים שהועברו במהלך החודשים ינואר – מרץ 2015. במסגרת זו הועברו שאלונים לתלמידי כיתות ה'-ט', ונערכו ראיונות טלפוניים עם מחנכים ועם מורים המלמדים את המקצועות הנבדקים במיצ"ב (שפת אם, מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה) בכיתות א'-ט' (להלן – "מורים"). השאלונים הועברו לתלמידים ללא זיהוי ברמת התלמיד אלא אך ורק ברמת הכיתה ובית-הספר שאליהם משתייך התלמיד. סקרים דומים בנושאי האקלים והסביבה הפדגוגית נערכו גם בקרב תלמידים בשכבות י'-י"א ובקרב מורים בחטיבה העליונה. נתונים רשומים מסקרים אלה מועברים לידיכם בדוח נפרד.

בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים (חט"ב) הועברו השאלונים למורים ולתלמידים בשני נוסחים. הנוסחים חופפים בעיקרם, למעט כמה נושאים נבחרים הייחודיים לכל נוסח. מבנה זה מאפשר לקבל מידע במגוון רחב יותר של נושאים לאורך זמן, מבלי להכביד על התלמידים והמורים. בדוח זה מדווחים להלן הנושאים המשותפים לשני הנוסחים. הנושאים הייחודיים לכל נוסח, נוסף על הנושאים המשותפים, מדווחים בדוח הארצי המסכם את נתוני המיצ"ב ברמה הארצית.

בדוח הנוכחי לשנה"ל תשע"ה עודכנה מתכונת הדיווח ונכללים בו גם נושאים שלא דווחו עד כה ברמה בית-ספרית ורשותית, וכן נושאים שנבדקו לראשונה בתשע"ה ובהם, בין היתר, אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט. נתונים רשומים בנושאים נוספים שנכללו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית מפורטים בקובץ אקסל נפרד שהועבר לרשות המקומית. לראשונה, מוצגת בדוח זה גם השוואה רב-שנתית של נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות בשנים תשס"ח-תשע"ה.

בנושאים שבהם עוסקים השאלונים הוצגו למשיבים כמה **היגדים** המתארים היבטים שונים של אותו נושא. בעבור מרבית הנושאים חושב **מדד מסכם** המתאר את התמונה הכללית בנושא הנדון מעבר להיבטיו השונים. חשוב לזכור

כי הממדד המסכם מציג תמונה כללית וראשונית של הנושא, ואילו ההיגדים מפרטים את היבטיו השונים. קריאה המשלבת הן את המבט הכללי והן את המרכיבים השונים עשויה לסייע להבנה טובה ומעמיקה יותר.

הדיווח על הנושאים השונים בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית שהועברו לתלמידים ולמורים כולל הצגת נתוני הממדד המסכם ונתוני ההיגדים בעבור כלל בתי-הספר ברשות ובחלוקה לבתי-ספר דוברי עברית ודוברי ערבית (כאשר הדבר רלוונטי מבחינת הרכב בתי"ס ברשות). כמו כן, מוצגים הנתונים בבתי-ספר דוברי עברית בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי וממלכתי-דתי. בתוך כל אחת מקבוצות הדיווח הללו מבוצעת חלוקה נוספת של הנתונים בהתייחס לשכבות גיל/שלב חינוך: דיווחי התלמידים בקבוצות הדיווח השונות ברשות מוצגים הן בעבור כלל השכבות וכן בחלוקה נוספת – לפי שכבות גיל: ה'ו' / ז'ט' בנפרד. גם דיווחי המורים מוצגים באופן דומה, בעבור כלל המורים בבתי-הספר שבקבוצת הדיווח ברשות המקומית ובחלוקה לפי שלב חינוך: מורים בבתי"ס יסודיים ומורים בחט"ב.

נוסף על כך, מוצגים לצד הנתונים הרשתיים ממוצעים מקבילים בבתי-ספר מרשויות בעלות **רקע חברתי-כלכלי דומה** (על פי סיווג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) המשתייכות לאותו מגזר שפה (ר' הסבר בעמ' הבא).

בפרקים 1 ו-2 של הדוח הנוכחי מוצגים להלן נתוני האקלים הבית-ספרי ברשות המקומית לפי דיווחי תלמידים ומורים בהתאמה, ובפרקים 3 ו-4 מוצגים נתוני הסביבה הפדגוגית: בפרק 3 מוצגים נתוני התלמידים ובפרק 4 – נתוני המורים.

בעבור כל אחד מהנושאים מוצגת תחילה תמונת הרשות בשנת הלימודים תשע"ה, בהשוואה לתמונה הארצית ובחלוקה לקבוצות אוכלוסייה שונות (מגזר שפה ופיקוח, כאשר הדבר רלוונטי). כמו כן, מוצגת השוואה רב-שנתית של נתוני הרשות בשנים תשס"ח-תשע"ה. גם נתונים אלו מוצגים לצד נתונים ארציים מקבילים.

הנ"תוח צ"כ כי הרקע החברתי-כלכלי של תושבי הרשות ואופן חישוב

בכל בתי-הספר יש שונות בקרב התלמידים מבחינת מאפייניהם החברתיים-כלכליים, העשויים להשפיע על רמת הישגיהם בלימודים ועל תפיסותיהם את בית-הספר. יש לשאוף לכך שבתי-הספר יתייחסו לשונות זו שבין התלמידים, ישקיעו בכל תלמיד בהתאם לצרכיו ויפעלו לצמצום פערים, כך שכל התלמידים יוכלו למצות את כישוריהם ללא קשר למאפייני הרקע החברתי-כלכלי שלהם. חשוב, אפוא, לבחון את נתוני המשיבים ברשות המקומית גם לאור הרקע החברתי-כלכלי המאפיין את תושבי הרשות ואת תלמידיה. לשם כך, בדוח הנוכחי מדווחים לצד הממוצעים הרשתיים גם ממוצעי קבוצת ההשוואה החברתית-כלכלית, הכוללת רשויות מקומיות מאותו מגזר השפה הדומות לרשות ברקע החברתי-כלכלי של תושביהן (להלן, "דוברי עברית/ערבית ברשויות מרקע דומה").

מתשע"ג ואילך נעשה שימוש בסיווג העדכני של הרשויות המקומיות לאשכולות חברתיים-כלכליים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בשנת 2013 פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את הסיווג העדכני של הרשויות המקומיות לאשכולות חברתיים כלכליים. לפירוט נוסף על שיוך הרשויות לעשרה אשכולות חברתיים-כלכליים ר' אתר הלמ"ס בלשונית "הודעות לעיתונות" בהודעה: "אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2008" בקישור:

http://cbs.gov.il/webpub/pub/text_page.html?publ=100&CYear=2008&CMonth=1

בעבור נתוני השנים תשס"ח – תשע"ב נעשה שימוש בסיווג שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2006 והיה תקף בשנים אלו. ראה "אפיון הרשויות המקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006" בקישור:

http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=200

לשם ניתוח נתוני המיצ"ב קובצו עשרת האשכולות החברתיים-כלכליים לשלוש קבוצות רקע חברתי-כלכלי: נמוך, בינוני וגבוה, וכל רשות שויכה לאחת משלוש קבוצות אלו.

יש לציין כי במקצת הרשויות חל שינוי בסיווג האשכול החברתי-כלכלי בפרסום האחרון של הלמ"ס, ובעקבות זאת השתנתה קבוצת הרשויות הדומות מבחינה חברתית-כלכלית שאליהן הן מושוות. לדוגמה, רשות שסווגה בעבר באשכול למ"ס הנכלל בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי בינוני נכללת בסיווג החדש בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה. במקרה זה, נתוני הרשות בשנים תשס"ח-תשע"ב מושווים לקבוצת הרשויות הדומות דוברות השפה שהן מרקע חברתי-כלכלי בינוני, בעוד נתוני תשע"ג ואילך מושווים לנתוני הרשויות הדומות לנתוני קבוצת הרשויות הדומות שכוללת כעת את הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה.

קבוצות האוכלוסייה שנתונייהן מדווחים

בדוח זה מפורטים נתוני הרשות ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים. הנתונים המוצגים בחלק זה כוללים חלוקה לסוג פיקוח בבתי-ספר דוברי עברית ומדווחים בהתייחס לקבוצות הבאות ברשות המקומית:

1. **בתי-ספר דוברי עברית**

2. **בתי-ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי**

3. **בתי-ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי-דתי**

הערה: כל בתי-הספר ברשות הנם דוברי עברית, ועל כן קבוצת בתי-הספר דוברי העברית מהווה גם את קבוצת כלל בתי"ס ברשות המקומית.

בכל אחת מקבוצות הדיווח שפורטו לעיל נכללו שלוש תתי קבוצות המתייחסות לשכבות הגיל בבתי-הספר:

א. **כלל השכבות (נתוני תלמידים) // כלל המורים (נתוני מורים)**

ב. **שכבות ה'ו' (נתוני תלמידים) // מורים בבתי"ס יסודיים (נתוני מורים)**

ג. **שכבות ז'ט' (נתוני תלמידים) // מורים בחט"ב (נתוני מורים)**

ראוי לזכור כי גם כאשר נתוניה של רשות מקומית מושווים לנתונים ארציים מקבילים, ייתכן שההרכב של אוכלוסיית התלמידים ושל בתי-הספר ברשות המקומית שונה במידה ניכרת מהרכבם בכלל הארץ. על כן, במקרים אלו תקפות ההשוואה לנתון הארצי מוגבלת.

הערות

- נתונים רשתיים אינם מדווחים במסגרת הדוח הנוכחי כאשר מספר המשיבים בקבוצת הדיווח קטן מ-25. במקרים אלה לא מדווחים הנתונים הרשתיים בלוחות ובמקומם מוצג הסימון "-".
- במקרים בהם לא מדווחים נתוני תשע"ה של קבוצת דיווח נתונה (כגון דוברי עברית/דוברי ערבית ברשות) - לא מדווחים בעבורה גם נתוני העבר.

הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב

נתוני ההיגדים והמדד המסכם

בנושאים שבהם עוסקים השאלונים הוצגו למשיבים כמה היגדים המתארים היבטים שונים של אותו נושא. במרבית המקרים התבקשו המשיבים לציין באיזו מידה הם מסכימים עם הנאמר בהיגד, וזאת על סולם בן חמש דרגות – מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5) כמסכימים עם ההיגד, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בתרשימים ובלוחות שלהלן.

בעבור מרבית הנושאים חושב מדד מסכם המתאר את התמונה הכללית בנושא הנדון מעבר להיבטיו השונים. המדד המסכם הוא הממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים בקרב תלמידים או מורים בקבוצה המדווחת (כגון תלמידים/מורים ברשות, תלמידים/מורים בכלל בתי-הספר בארץ, תלמידים/מורים בבתי-ספר דוברי עברית וכד'). בהתאם לכך, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100. בחלק מהנושאים (כגון מעורבות באירועי אלימות) נעשה שימוש בסולם תשובות שונה מזה המתואר לעיל. פירוט לגבי סולם התשובות ואופן חישוב המדד המסכם של נושאים אלה מופיע בהמשך הדוח בתתי-פרקים הרלוונטיים.

נתוני ההיגדים והמדד המסכם מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית, וכן, בחלוקה לבתי-ספר דוברי עברית ודוברי ערבית, כאשר הדבר רלוונטי. כמו כן, בבתי-ספר דוברי עברית מוצגים הנתונים בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי וממלכתי-דתי. בתוך כל אחת מקבוצות הדיווח הללו מבוצעת חלוקה נוספת של הנתונים בהתייחס לשכבות גיל/שילובי חינוך. דיווחי **התלמידים** מוצגים בחלוקה לפי שכבות גיל: ה'ו' / ז'ט' **בנפרד**. דיווחי **המורים** מוצגים בחלוקה לפי שלבי חינוך: מורים בבתי-ספר **יסודיים** ו**חט"ב** בנפרד.

נושאים שנוספו לדוחות הרשתיים במהלך השנים

נושאים המדווחים לראשונה בדוחות הרשתיים לשנת תשע"ה:

הנושאים הבאים נוספו לראשונה בתשע"ה לשאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית, או שהם מדווחים לראשונה בתשע"ה בדוחות הרשתיים. בשל כך, לא ניתן להציג בעבורם השוואות לנתוני השנים הקודמות ברמה הרשותית וברמה הארצית.

דיווחי תלמידים:

- אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
- מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
- מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
- פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
- אסטרטגיות ללמידה עצמית
- מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי תלמידים
- מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה – לפי דיווחי תלמידים (כולל היגדים חדשים שנוספו בתשע"ה)

דיווחי מורים:

- למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר
- פיתוח וקידום מקצועי של מורים
- מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי מורים

נושאים שהתווספו לדיווח בדוחות הרשתיים במהלך השנים תשע"ג-תשע"ד:

הנושאים הבאים נוספו לדיווח בדוחות הרשתיים במהלך השנים תשע"ג-תשע"ד. נושאים אלה מוצגים בפרק ההשוואה הרב-שנתית, אם כי ייתכן שלבית-ספר תדווח מדידה אחת בלבד בעבור נושאים אלו בטווח השנים תשע"ג-תשע"ה.

דיווחי תלמידים:

- תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

דיווחי מורים:

- שותפות הורים בבית-הספר

נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית לפי שאלוני המיצ"ב

תשע"ה

שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית

בלוח הבא מוצגים נתוני המשיבים לסקרי המיצ"ב בנושאי האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות המקומית. הנתונים כוללים פירוט של מספר התלמידים/המורים שהשתתפו בסקרי המיצ"ב ושיעורם (באחוזים) מתוך כלל התלמידים/המורים שהיו אמורים להשתתף בהם. כן מפורטים מספר בתי-הספר שתלמידיהם ומוריהם השתתפו בפועל בסקרים. הנתונים מוצגים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית.

הערה: במידה ושיעור המשיבים בקטגוריה כלשהי קטן מ-80% נתוניהם מוצגים בהמשך הדוח, אך יש להתייחס לנתונים אלו במשנה זהירות כיוון שהם אינם בהכרח מייצגים נאמנה את תמונת המצב ברשות.

לוח 1: מספר המשיבים ברשות בשאלונים ובראיונות ושיעורם (באחוזים) – לפי שכבות

כלל בתי-הספר בגוש עציון	תלמידים/מורים		בתי-ספר* מספר
	שיעור משיבים**	מספר	
מורים		153	91%
	שכבת ה'	269	92%
	שכבת ו'	271	93%
	שכבת ז'	176	91%
	שכבת ח'	185	87%
	שכבת ט'	-	-
תלמידים			

* בית-ספר נחשב משתתף בסקרים בפועל אם לפחות אחד ממוריו או מתלמידיו השיב לסקר.

** נתון זה מתבסס על מספר המורים והתלמידים הרלוונטיים לפי דיווח בתי"ס.

ריכוז הממצאים

בלוח הבא מפורטים נתוני המדדים המסכמים המדווחים בדוח הנוכחי בעבור מספר נושאים שנבדקו בסקרי האקלים הבית-ספרי והסביבה הפדגוגית בקרב מורים ותלמידים (לפירוט על אופן חישוב המדדים המסכמים ר' הסבר בפרק ההקדמה לעיל). בעבור כל נושא מוצגים נתוני התלמידים או המורים – בכלל בתי-הספר דוברי העברית **ברשות המקומית** ובחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'ו' וז'ט' בנפרד. לצד הנתונים הרשתיים מוצגים נתונים ארציים מקבילים המדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בארץ.

הערה: כאשר מספר המשיבים ברשות באחת מקבוצות השכבות (ה'ו' / ז'ט') הנו קטן במיוחד, נתוני הרשות אינם מוצגים בעבור קבוצת שכבות זו .

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות

כלל בתי"ס בארץ	דוברי עברית					שכבות	אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים בגוש עציון	
	סך הכול		ממלכתי-דתי		ממלכתי			
	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית			בארץ
דיווחי תלמידים								
72%	71%	68%	69%	68%	72%	-	כלל השכבות	תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים
76%	74%	63%	73%	63%	75%	-	ה'ו'	
70%	69%	76%	66%	76%	70%	-	ז'ט'	
56%	51%	44%	52%	44%	50%	-	כלל השכבות	יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים
66%	62%	45%	61%	45%	63%	-	ה'ו'	
48%	42%	42%	44%	42%	42%	-	ז'ט'	
68%	64%	73%	73%	73%	62%	-	כלל השכבות	יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
72%	70%	68%	75%	68%	68%	-	ה'ו'	
64%	60%	80%	71%	80%	57%	-	ז'ט'	
7%	5%	5%	4%	5%	5%	-	כלל השכבות	היעדר תחושת מוגנות של התלמידים*
6%	5%	6%	5%	6%	5%	-	ה'ו'	
7%	5%	3%	4%	3%	6%	-	ז'ט'	
10%	10%	14%	10%	14%	10%	-	כלל השכבות	מעורבות באירועי אלימות*
11%	11%	18%	11%	18%	11%	-	ה'ו'	
9%	9%	9%	10%	9%	9%	-	ז'ט'	
4%	3%	2%	3%	2%	4%	-	כלל השכבות	אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט*
3%	3%	1%	2%	1%	3%	-	ה'ו'	
5%	4%	3%	4%	3%	4%	-	ז'ט'	
69%	67%	63%	62%	63%	69%	-	כלל השכבות	מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות
80%	80%	62%	76%	62%	82%	-	ה'ו'	
61%	57%	65%	48%	65%	60%	-	ז'ט'	
40%	36%	28%	44%	28%	34%	-	כלל השכבות	התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה
45%	41%	23%	49%	23%	39%	-	ה'ו'	
36%	32%	35%	39%	35%	30%	-	ז'ט'	

* בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על היקף רחב יותר של התופעה השלילית הנמדדת.

לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים ברשות

כלל בתי"ס בארץ	דוברי עברית					שלב חינוך	אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים בגוש עציון
	סך הכול		ממלכתי-דתי		ממלכתי		
	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית	בארץ	
דיווחי מורים							
73%	74%	74%	74%	74%	73%	-	כלל המורים
74%	75%	74%	75%	74%	76%	-	יסודי
70%	70%	-	72%	-	70%	-	חט"ב
83%	86%	90%	87%	90%	85%	-	כלל המורים
84%	88%	90%	89%	90%	88%	-	יסודי
79%	81%	-	81%	-	81%	-	חט"ב
שותפות הורים בבית-הספר							

לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות

כלל בתי"ס בארץ	דוברי עברית						שכבות	סביבה פדגוגית לפי דיווחי תלמידים בגוש עציון
	סך הכול		ממלכתי-דתי		ממלכתי			
	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית	בארץ	ברשות המקומית	בארץ		
דיווחי תלמידים								
67%	61%	50%	62%	50%	61%	-	כלל השכבות	מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
76%	71%	48%	69%	48%	72%	-	ה'ו'	
60%	53%	52%	55%	52%	53%	-	ז'ט'	
72%	68%	63%	70%	63%	67%	-	כלל השכבות	מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
80%	77%	62%	76%	62%	77%	-	ה'ו'	
66%	61%	66%	64%	66%	60%	-	ז'ט'	
63%	57%	51%	60%	51%	56%	-	כלל השכבות	תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
75%	70%	51%	69%	51%	71%	-	ה'ו'	
55%	47%	52%	52%	52%	46%	-	ז'ט'	
67%	63%	57%	61%	57%	63%	-	כלל השכבות	פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
75%	72%	58%	69%	58%	73%	-	ה'ו'	
61%	56%	55%	54%	55%	56%	-	ז'ט'	
64%	57%	41%	57%	41%	57%	-	כלל השכבות	אסטרטגיות ללמידה עצמית
71%	65%	41%	63%	41%	66%	-	ה'ו'	
58%	51%	42%	51%	42%	51%	-	ז'ט'	
64%	59%	53%	61%	53%	58%	-	כלל השכבות	קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
74%	70%	54%	69%	54%	71%	-	ה'ו'	
56%	50%	52%	53%	52%	50%	-	ז'ט'	
57%	54%	38%	53%	38%	54%	-	כלל השכבות	מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי תלמידים
63%	59%	36%	55%	36%	60%	-	ה'ו'	
53%	50%	41%	51%	41%	49%	-	ז'ט'	
77%	77%	74%	78%	74%	77%	-	כלל השכבות	מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה – לפי דיווחי תלמידים
82%	82%	70%	80%	70%	83%	-	ה'ו'	
73%	73%	80%	76%	80%	72%	-	ז'ט'	

לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות

כלל בתי"ס בארץ	דוברי עברית					שלב חינוך	סביבה פדגוגית לפי דיווחי מורים בגוש עציון		
	סך הכול ברשות המקומית בארץ		ממלכתי-דתי ברשות המקומית בארץ		ממלכתי ברשות המקומית בארץ				
דיווחי מורים									
75%	73%	69%	71%	69%	75%	-	כלל המורים	הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר	
81%	80%	69%	76%	69%	82%	-			יסודי
65%	61%	-	58%	-	61%	-			חט"ב
93%	92%	86%	89%	86%	94%	-	כלל המורים	מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים	
94%	93%	86%	90%	86%	94%	-	יסודי		
92%	91%	-	88%	-	92%	-	חט"ב		
75%	73%	62%	69%	62%	75%	-	כלל המורים	עבודת צוות בבית-הספר	
76%	74%	62%	71%	62%	75%	-	יסודי		
74%	72%	-	66%	-	74%	-	חט"ב		
92%	92%	85%	91%	85%	92%	-	כלל המורים	למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר	
93%	92%	85%	92%	85%	93%	-	יסודי		
91%	90%	-	89%	-	90%	-	חט"ב		
62%	60%	59%	59%	59%	61%	-	כלל המורים	פיתוח וקידום מקצועי של מורים	
66%	65%	59%	63%	59%	66%	-	יסודי		
53%	51%	-	50%	-	51%	-	חט"ב		
69%	72%	54%	63%	54%	76%	-	כלל המורים	מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי מורים	
71%	74%	54%	63%	54%	78%	-	יסודי		
67%	69%	-	61%	-	71%	-	חט"ב		

פרק 1. אקלים בית-הספר לפי דיווחי תלמידים

פרק זה, המתייחס לאקלים הבית-ספרי לפי דיווחי התלמידים ברשות, כולל מידע בנוגע לנושאים הבאים:

1.1. שביעות רצון:

1.1.1. תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים

באיזו מידה השהייה בבית-הספר היא חוויה חיובית לתלמידים, חוויה של שייכות ושביעות רצון?

1.2. יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר:

1.2.1. יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים

באיזו מידה היחסים בין המורים לתלמידים מתאפיינים באכפתיות וקרבה?

1.2.2. יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

באיזו מידה היחסים בין התלמידים מתאפיינים בלכידות ובעזרה הדדית?

1.3. תחושת מוגנות וביטחון:

1.3.1. היעדר תחושת מוגנות של התלמידים

באיזו מידה החוויה של התלמידים בבית-הספר מתאפיינת בתחושות של היעדר מוגנות, של חשש ופחד?

1.3.2. מעורבות באירועי אלימות

האם ובאיזו תדירות התלמידים מדווחים כי נפלו קורבן לאירועי אלימות מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות בעת ששהו בבית-הספר?

1.3.3. אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט*

האם ובאיזו תדירות התלמידים מדווחים על מקרים של אלימות ברשתות החברתיות ובאינטרנט?

1.3.4. מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות

באיזו מידה התלמידים חשים שבית-הספר משקיע מאמצים ביצירת אווירה של מוגנות בקרב התלמידים?

1.4. משמעת והתנהגות:

1.4.1. התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

כיצד מתנהלים השיעורים שהתלמידים משתתפים בהם? האם שוררת בהם אווירה לימודית רצינית, נעימה ונינוחה?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

1.1 שביעות רצון

1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים

פרק זה פותח בסוגיה הבסיסית של תחושת שביעות הרצון והשייכות של התלמידים למוסד שבו הם לומדים: בהתייחס לסוגיה זו, הנתונים שלהלן עוסקים בתחושתם הכללית החיובית של התלמידים כלפי בית-הספר, והם בוחנים באיזו מידה השהייה בבית-הספר באופן כללי היא חוויה חיובית ונעימה לפי תפיסת התלמידים.

לתשומת לבך

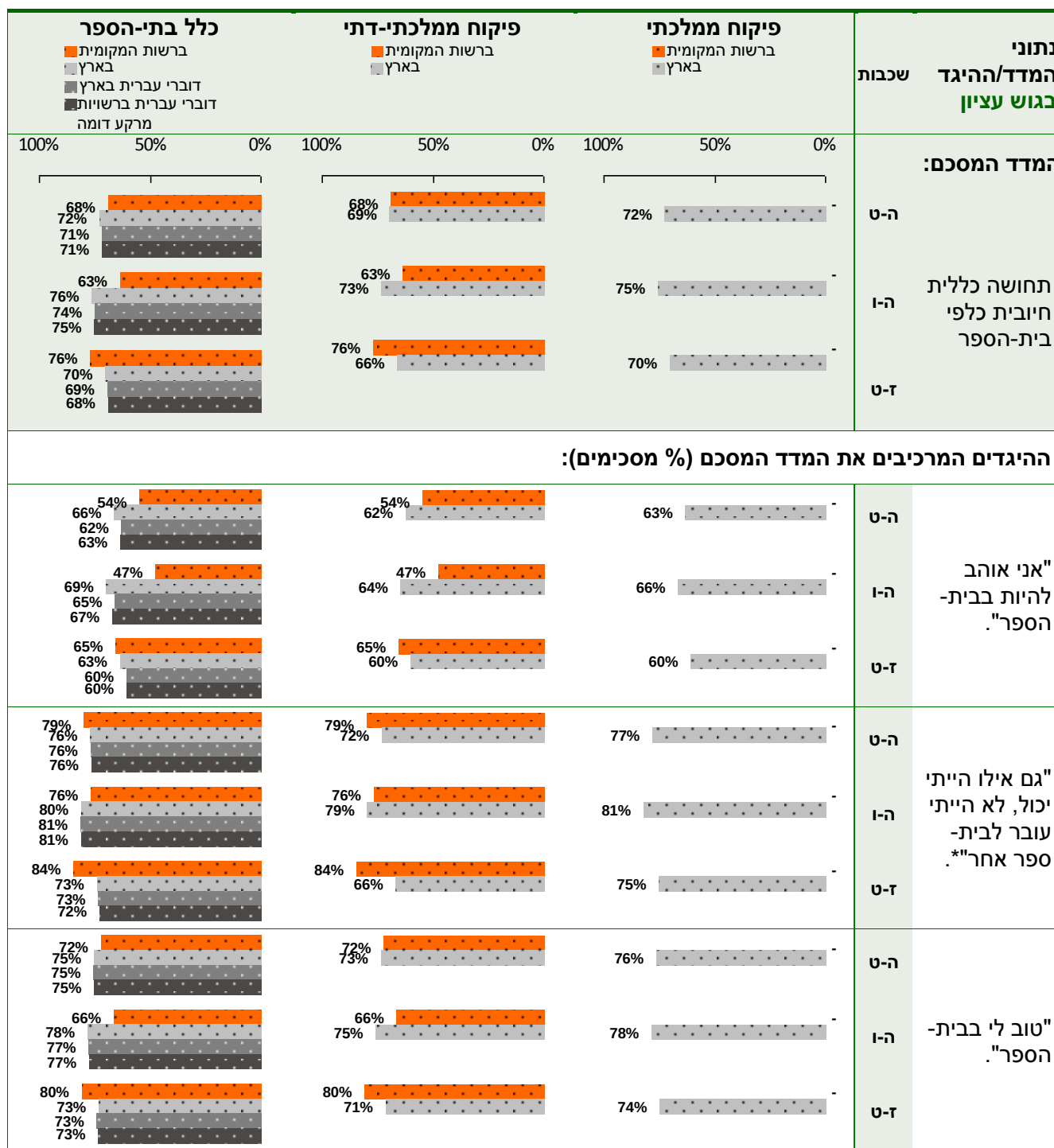
בהמשך הדוח יוצגו נתונים בדבר שביעות רצונם של המורים מבית-הספר. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלה, וזאת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' וז' ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר

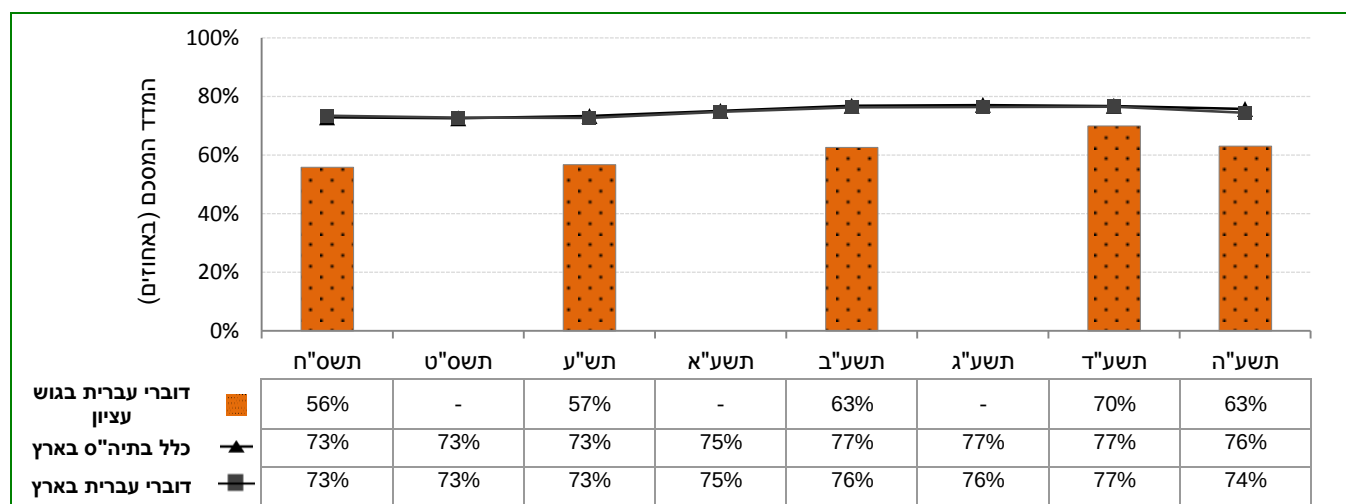

* ההיגד נוסח בשאלון על דרך השלילה ולצורך הדיווח נוסח מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגד זה משקף מצב רצוי יותר. נוסח ההיגד המקורי: "אילו הייתי יכול, הייתי עובר לבית-ספר אחר".

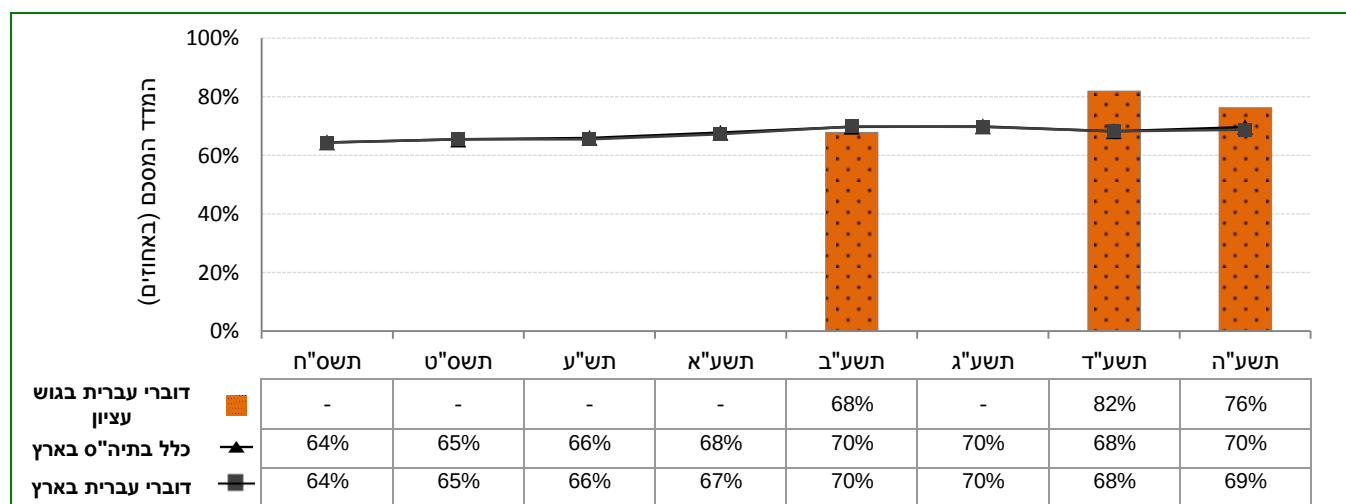
דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 2: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בכיתות ה'ו'

תרשים 3: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בכיתות ז'ט'

1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר

תת-פרק זה עוסק ביחסים הבין-אישיים בין באי בית-הספר: התלמידים והמורים (תתי-פרקים בהמשך הדוח עוסקים במעורבות ההורים מנקודת מבטם של המורים). בעוד שתחושות של שביעות רצון הן חשובות אך לא בהכרח קשורות להצלחה במישור הפדגוגי ובמישור של הישגים לימודיים, הרי שיחסים בין-אישיים חיוביים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית-ספרי מיטבי גם במישורים אלו.

1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים

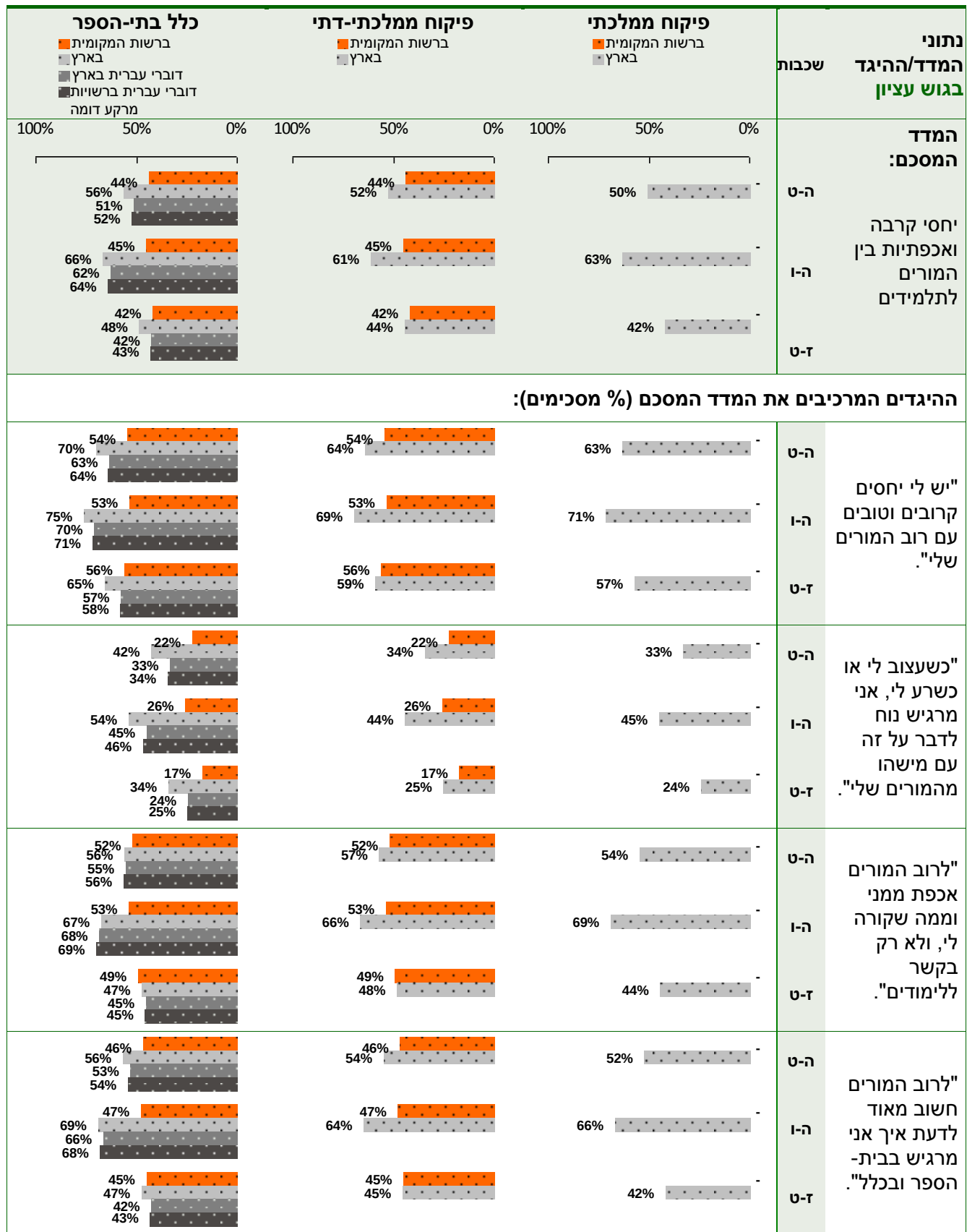
בתת-פרק זה מוצגים ממצאים מדיווחי תלמידים על מערכת היחסים ביניהם לבין צוות המורים, יחסים אשר מהווים את התשתית שעליה נבנים תהליכי ההוראה והלמידה. הנתונים שלהלן בוחנים באיזו מידה היחסים בין המורים לתלמידים מתאפיינים ביחסי קרבה ואכפתיות באופן היוצר אווירה בין-אישית חיובית ומעצימה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' וז'–ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

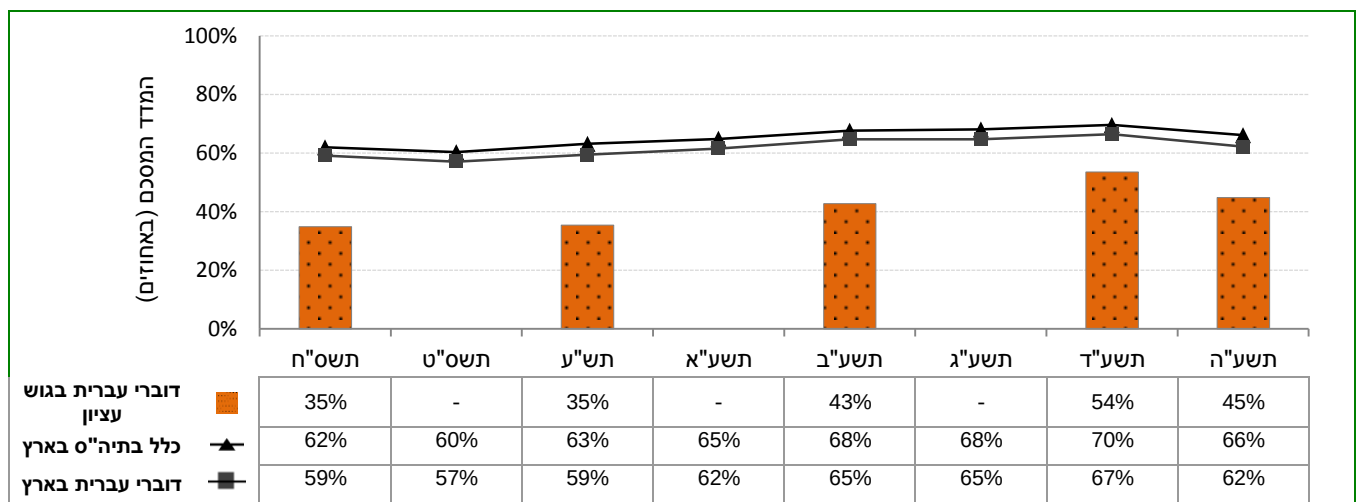
תרשים 4: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים

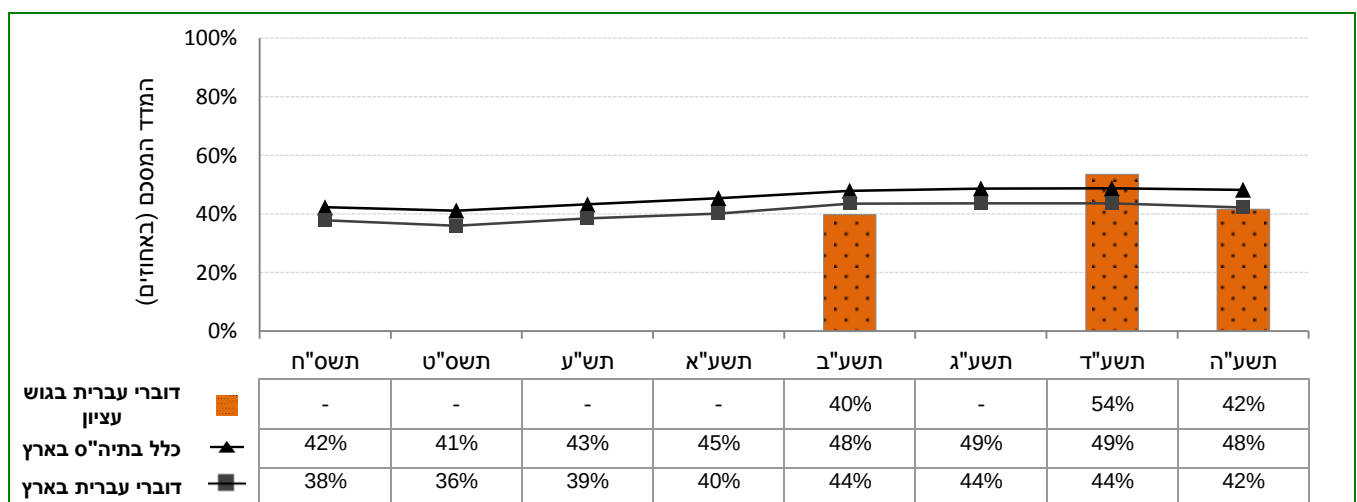
דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 5: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים בכיתות ה'ו'

תרשים 6: דיווחי התלמידים יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים בכיתות ז'ט'

1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

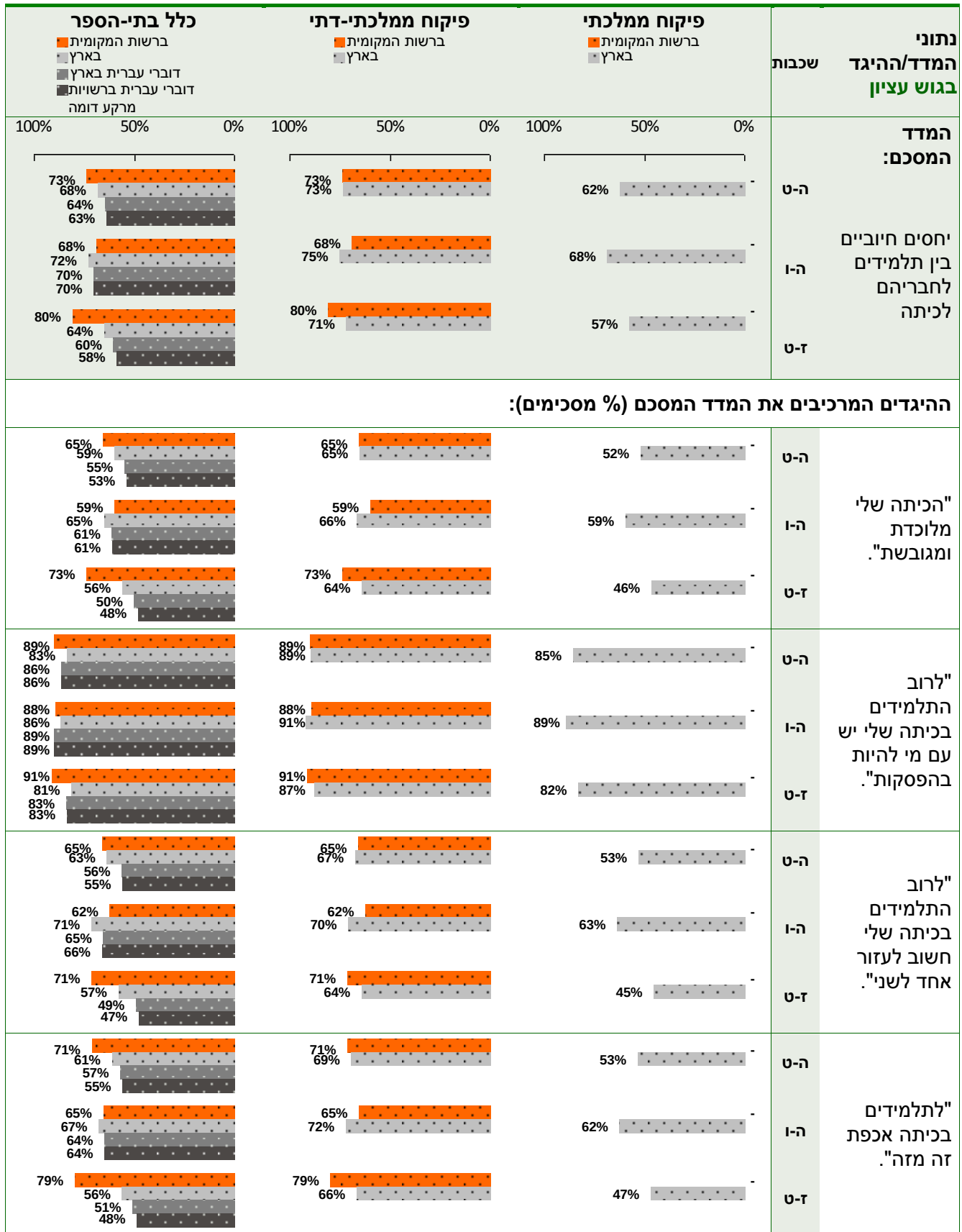
בעוד שיחסים בין מורים לתלמידים הם נדבך חשוב ביצירת אווירה לימודית טובה ומקדמת, הרי שגם ליחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם נודעת חשיבות רבה ביצירת פניות בקרב התלמידים להתמקד בלימודיהם. המדד "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" מבקש לבחון את תפיסות התלמידים ברשות בדבר טיב היחסים ביניהם, ולברר באיזו מידה יחסים אלו מתאפיינים בלכידות, בעזרה הדדית ובאכפתיות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'ו' וז'ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

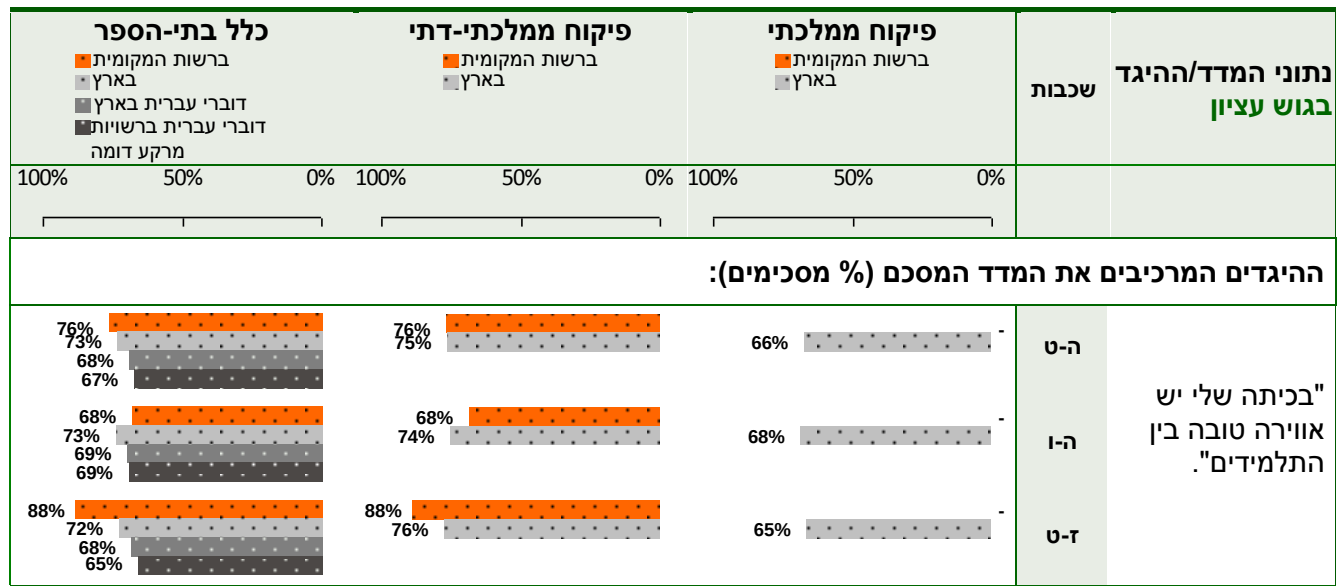
תרשים 7: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

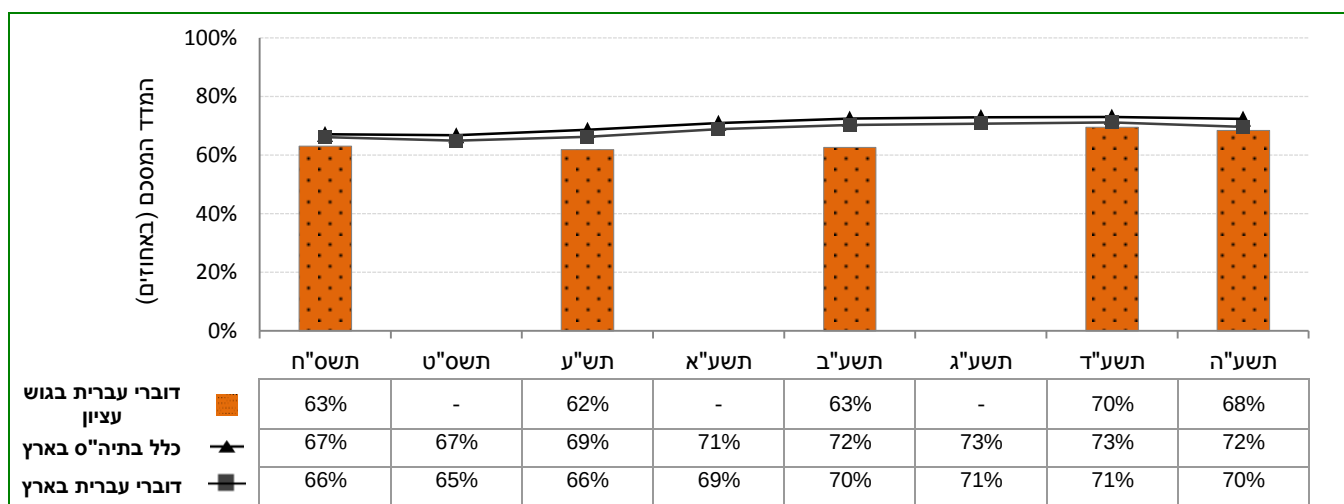
המשך התרשים: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

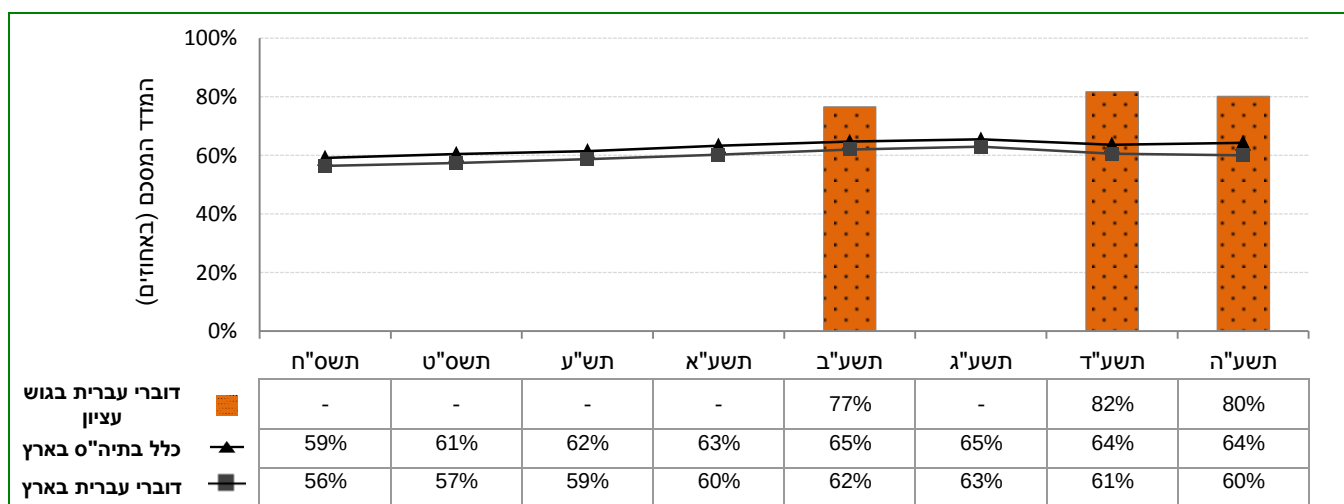
דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור דוברי עברית בנפרד.

תרשים 8: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בכיתות ה'ו'

תרשים 9: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בכיתות ז'ט'

1.3 תחושת מוגנות וביטחון

לאחר סקירת המעגלים השונים של יחסים בין-אישיים בבתי-הספר, תת-פרק זה מבקש לתת מקום מרכזי לבחינת נושאי האלימות והמוגנות בבתי-הספר, כפי שהם מצטיירים מתפיסותיהם הסובייקטיביות של התלמידים. נושא האלימות הוא אחד הנושאים החשובים שעומדים על סדר יומם של מערכת החינוך ושל השיח הציבורי בישראל בשנים האחרונות. גם בית-ספר המצטיין במוטיבציה גבוהה של התלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו, אם באי בית-הספר סובלים מאלימות ופועלים באווירה של פחד והיעדר מוגנות.

1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים

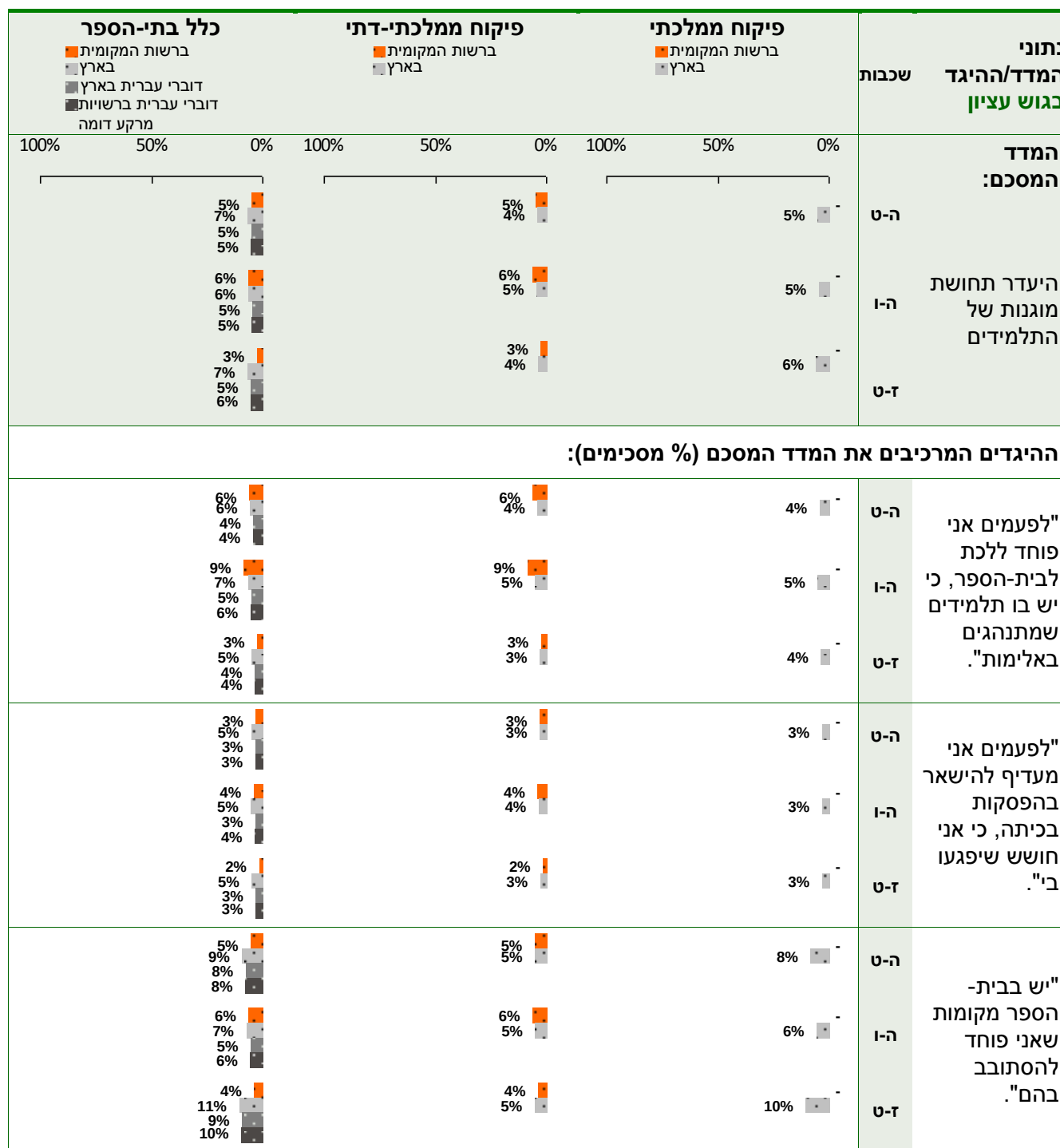
הנתונים הבאים עוסקים בתחושות של היעדר מוגנות, פחד וחשש בקרב תלמידים בבית-הספר, ומשקפים את קיומה או את אי-קיומה של תחושת ביטחון אישי בקרב התלמידים בבית-הספר ברשות (חשש מהצקות מצד תלמידים אלימים, ממריבות, חשש לחפצים). וזאת מתוך הבנה שאווירה של ביטחון אישי ומוגנות היא תנאי הכרחי ללמידה ולהיווצרות אקלים של צמיחה בבית-הספר.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, **בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' ז' ו' ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 10: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר

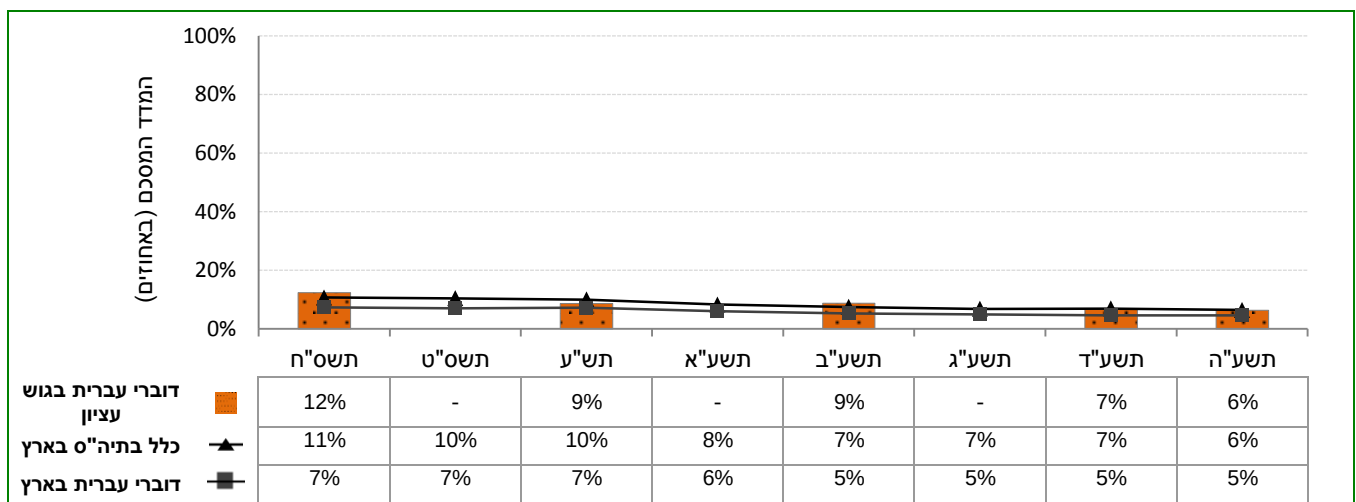

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, על פי דיווחי התלמידים.

דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר: השוואה רב-שנתית

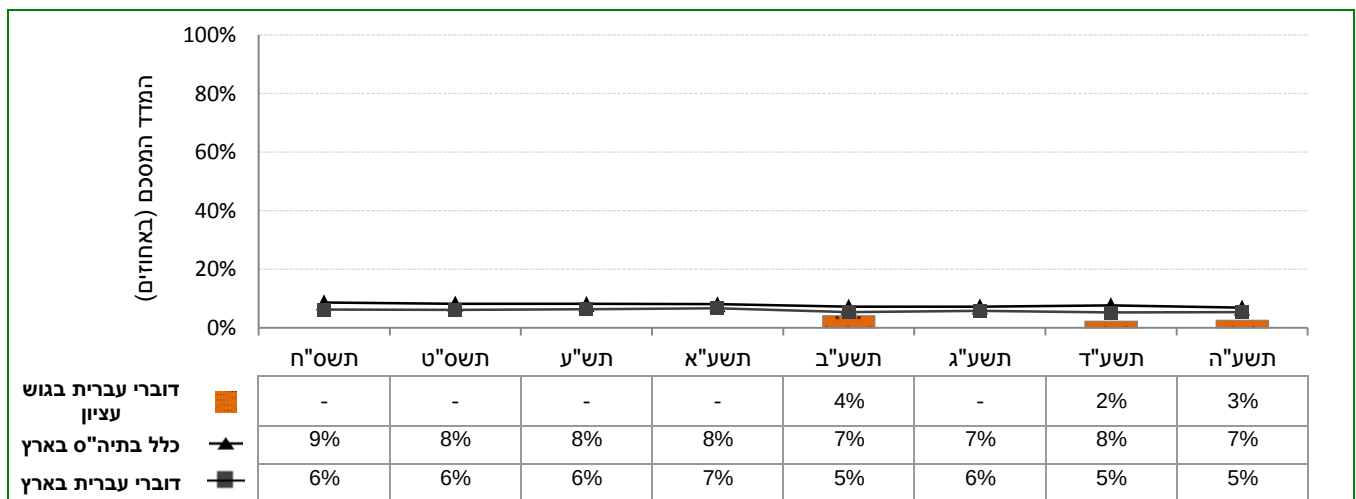
בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 11: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר בכיתות ה'ו'

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, על פי דיווחי התלמידים.

תרשים 12: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר בכיתות ז'ט'

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, על פי דיווחי התלמידים.

1.3.2 מעורבות באירועי אלימות

הנתונים הבאים משקפים את דיווחיהם של תלמידים על אירועי אלימות שחוו בבית-הספר¹ במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים. התלמידים התבקשו לדווח על סוגים שונים של אלימות שהופנתה כלפיהם ובדרגות חומרה שונות, החל מדחיפות ואיומים דרך הפצת שמועות, חרמות ונידויים, וכלה בפגיעות שכללו שימוש בחפצים או באגרופים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מעורבות באירועי אלימות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'ו' ז'ט'ט' בנפרד.

כיצד חושב המדד המסכם *מעורבות באירועי אלימות*?

בהיגדים המתייחסים למעורבות תלמידים באירועי אלימות התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו בחודש שקדם למילוי השאלון גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקש התלמיד לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: 1- "אף פעם", 2- "פעם או פעמיים", 3- "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 או 3) **כמדווחים על האירוע**, ושיעורם (באחוזים, להלן "**% מדווחים**") מוצג בתרשים שלהלן.

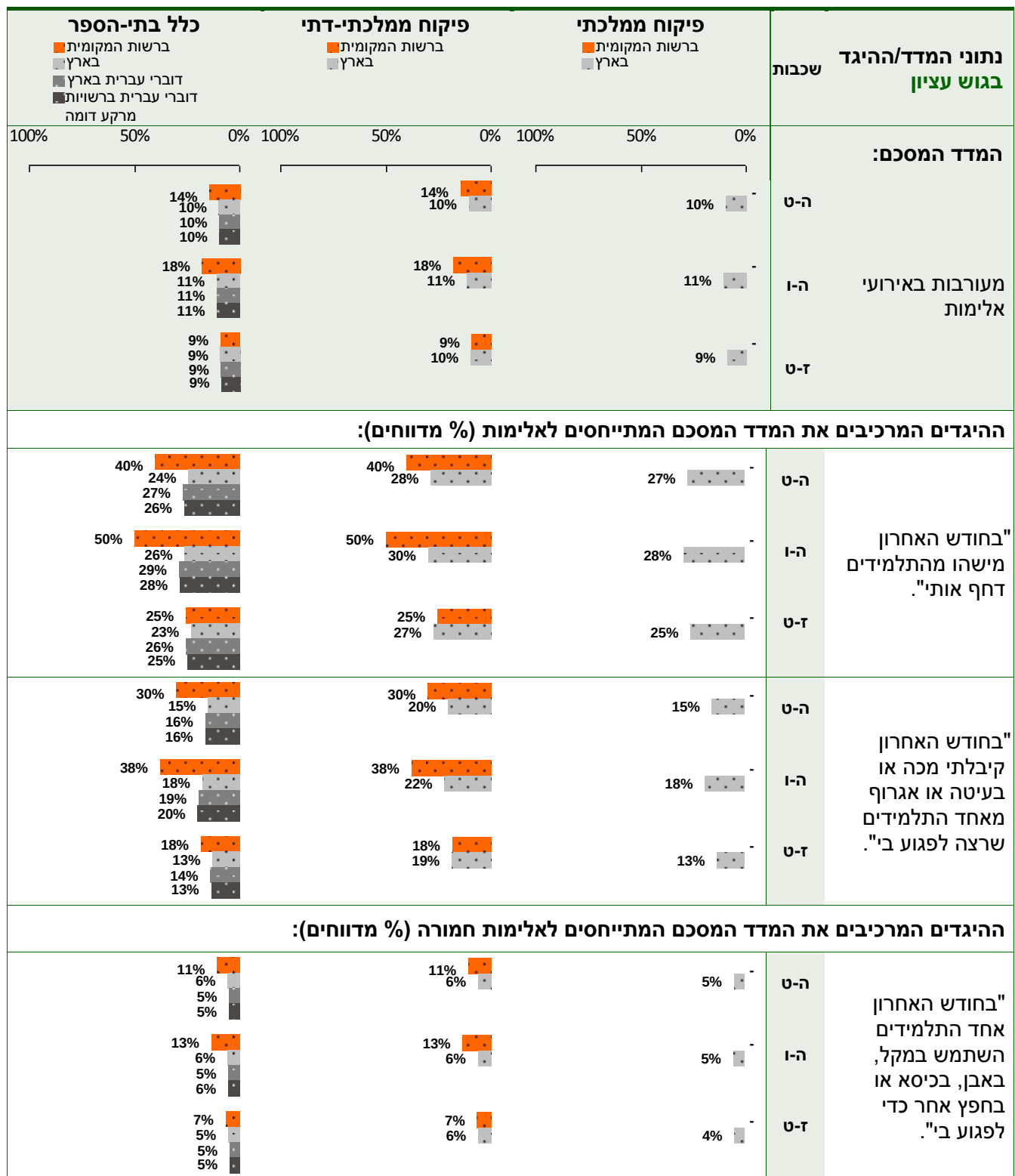
המדד המסכם של מעורבות באירועי אלימות הוא **הממוצע של שיעורי המדווחים** על אירועי האלימות המתוארים בהיגדים השונים, והוא נע בין 0 ל-100.

לתשומת לבך

המדד המסכם "**מעורבות באירועי אלימות**" כולל בתוכו דיווחי תלמידים על כך שנפלו קרבן לאלימות מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות. בהבנת הנושא חשוב לבחון לא רק את המדד המסכם, אלא גם איזה סוג אלימות מאפיין את בתי-הספר, אם בכלל, כפי שמפורט להלן.

¹ בנושא זה הסתייענו בליווי המקצועי של פרופ' רמי בנבנישתי ובשימוש בכלי המחקר שלו ושל פרופ' מונא חורי-כסאברי ופרופ' רון אסטור. לפירוט נוסף ר' בנבנישתי, ר., חורי-כסאברי, מ. ואסטור, ר. (2005). *אלימות במערכת החינוך – דוח מחקר*. בית-הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

תרשים 13: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

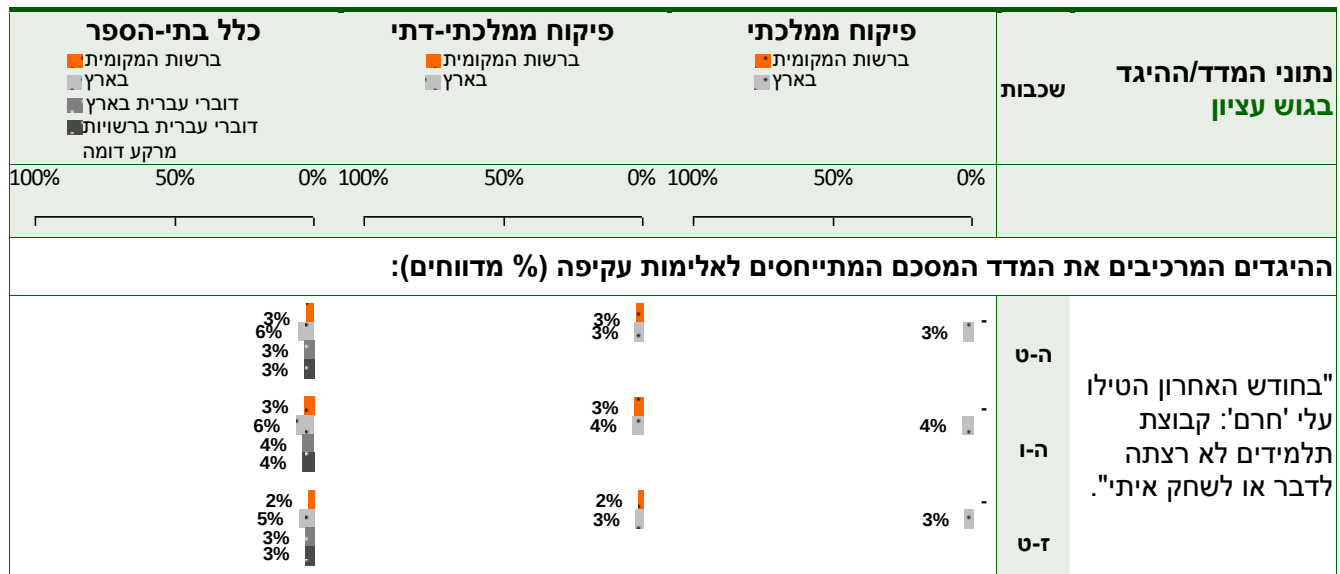
המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות

כלל בתי-הספר ברשות המקומית בארץ דוברי עברית בארץ דוברי עברית ברשויות מרקע דומה	פיקוח ממלכתי-דתי ברשות המקומית בארץ	פיקוח ממלכתי ברשות המקומית בארץ	שכבות	נתוני המדד/ההיגד בגוש עציון
100% 50% 0%	100% 50% 0%	100% 50% 0%		
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם המתייחסים לאלימות חמורה (%) מדווחים):				
12% 6% 6% 6% 15% 7% 8% 8% 8% 5% 5% 5% 9% 7% 6% 6% 12% 8% 7% 8% 4% 6% 5% 5%	12% 8% 15% 9% 8% 7% 9% 7% 12% 9% 4% 6%	6% 7% 5% 6% 7% 5%	ה-ט ה-ו ז-ט	"בחודש האחרון משהו מהתלמידים נתן לי מכות חזקות".
9% 7% 6% 6% 12% 8% 7% 8% 4% 6% 5% 5% 9% 7% 12% 9% 4% 6%	9% 7% 12% 9% 4% 6% 9% 7% 12% 9% 4% 6%	6% 7% 5% 6% 7% 5%	ה-ט ה-ו ז-ט	"בחודש האחרון אחד התלמידים איים שיפגע בי בבית-הספר או אחרי הלימודים".
3% 3% 2% 2% 4% 2% 2% 2% 3% 3% 2% 2% 3% 2% 4% 2% 3% 3%	3% 2% 4% 2% 3% 3% 3% 2% 4% 2% 3% 3%	2% 1% 2% 2% 1% 2%	ה-ט ה-ו ז-ט	"בחודש האחרון משהו מהתלמידים סחט ממני באיומים כסף, אוכל או דברי ערך".
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם המתייחסים לאלימות עקיפה (%) מדווחים):				
9% 12% 10% 10% 11% 13% 11% 11% 6% 11% 8% 8% 9% 9% 11% 11% 6% 7%	9% 9% 11% 11% 6% 7% 9% 9% 11% 11% 6% 7%	10% 12% 9% 10% 12% 9%	ה-ט ה-ו ז-ט	"בחודש האחרון אחד התלמידים ניסה לשכנע תלמידים אחרים לא לדבר איתי או לא להיות חברים שלי".
13% 11% 12% 11% 15% 11% 12% 11% 10% 12% 11% 11% 13% 10% 15% 10% 10% 10%	13% 10% 15% 10% 10% 10% 13% 10% 15% 10% 10% 10%	12% 12% 12% 12% 12% 12%	ה-ט ה-ו ז-ט	"בחודש האחרון אחד התלמידים הפיץ עלי שמועות לא נכונות כדי לפגוע בי (למשל באינטרנט או ברכילות מאחורי הגב)".

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות

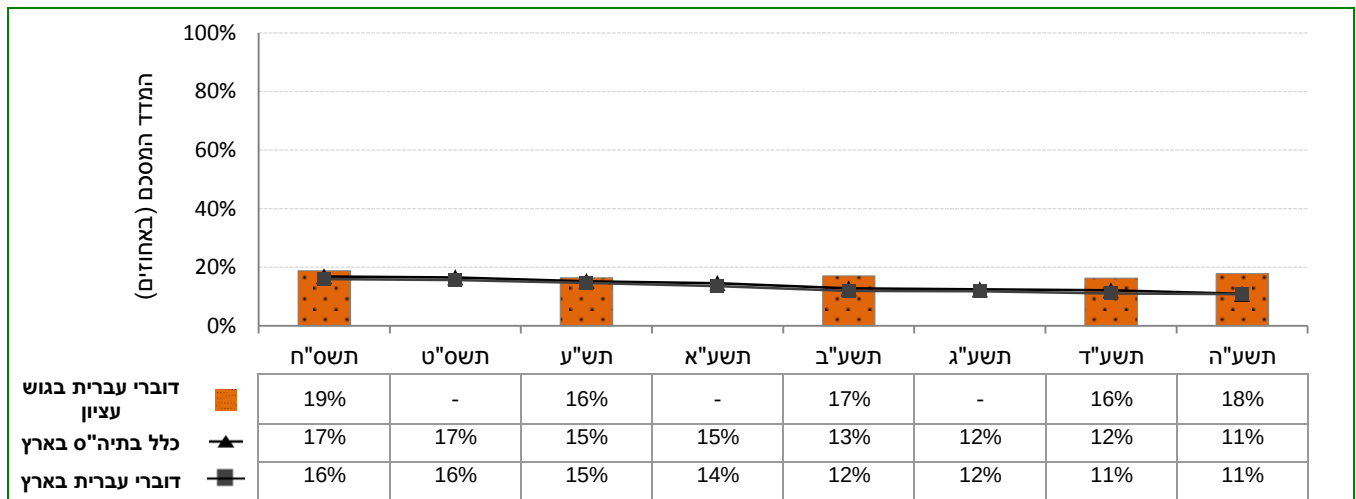

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות: השוואה רב-שנתית

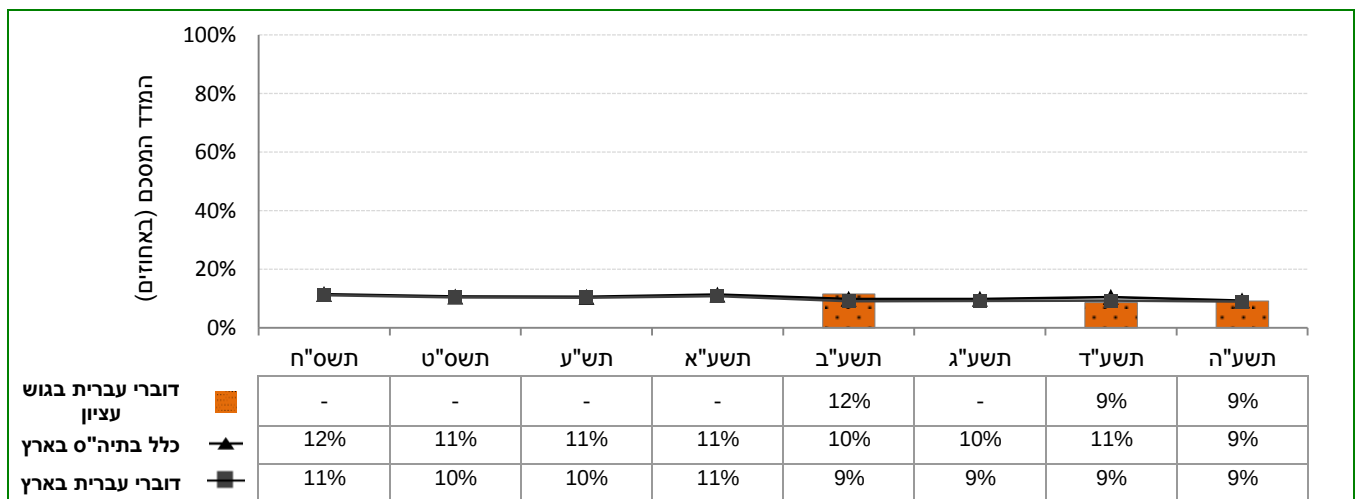
בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 14: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בכיתות ה'ו'

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

תרשים 15: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בכיתות ז'ט'

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

בעשור האחרון חל שינוי דרמטי בדפוס ובהיקף השימוש באינטרנט וברשתות החברתיות בקרב ילדים ובני נוער. ילדים ובני נוער מוצאים באינטרנט וברשתות החברתיות מענה חברתי, לימודי וכר נרחב לפעילויות פנאי. שינויים אלה, מחייבים לתת את הדעת על הסכנות הכרוכות בשימוש באינטרנט, כגון חשיפה לתכנים בלתי הולמים, פגיעה חברתית כמו אלימות מילולית, הפצת שמועות, חרמות ופגיעה בפרטיות. חשיפת היקף התופעה עשויה לסייע בהגברת מודעות של הורים, מורים וילדים לשימוש נכון באינטרנט ובהטמעת החשיבות של גלישה בטוחה. המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" מבקש לבחון באיזו מידה תלמידים נפגעו בשל הפצת תמונות, פרסום קללות/עלבונות, שמועות או קריאות לחרם ברשתות החברתיות ובאינטרנט.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' וז' ט' בנפרד. הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

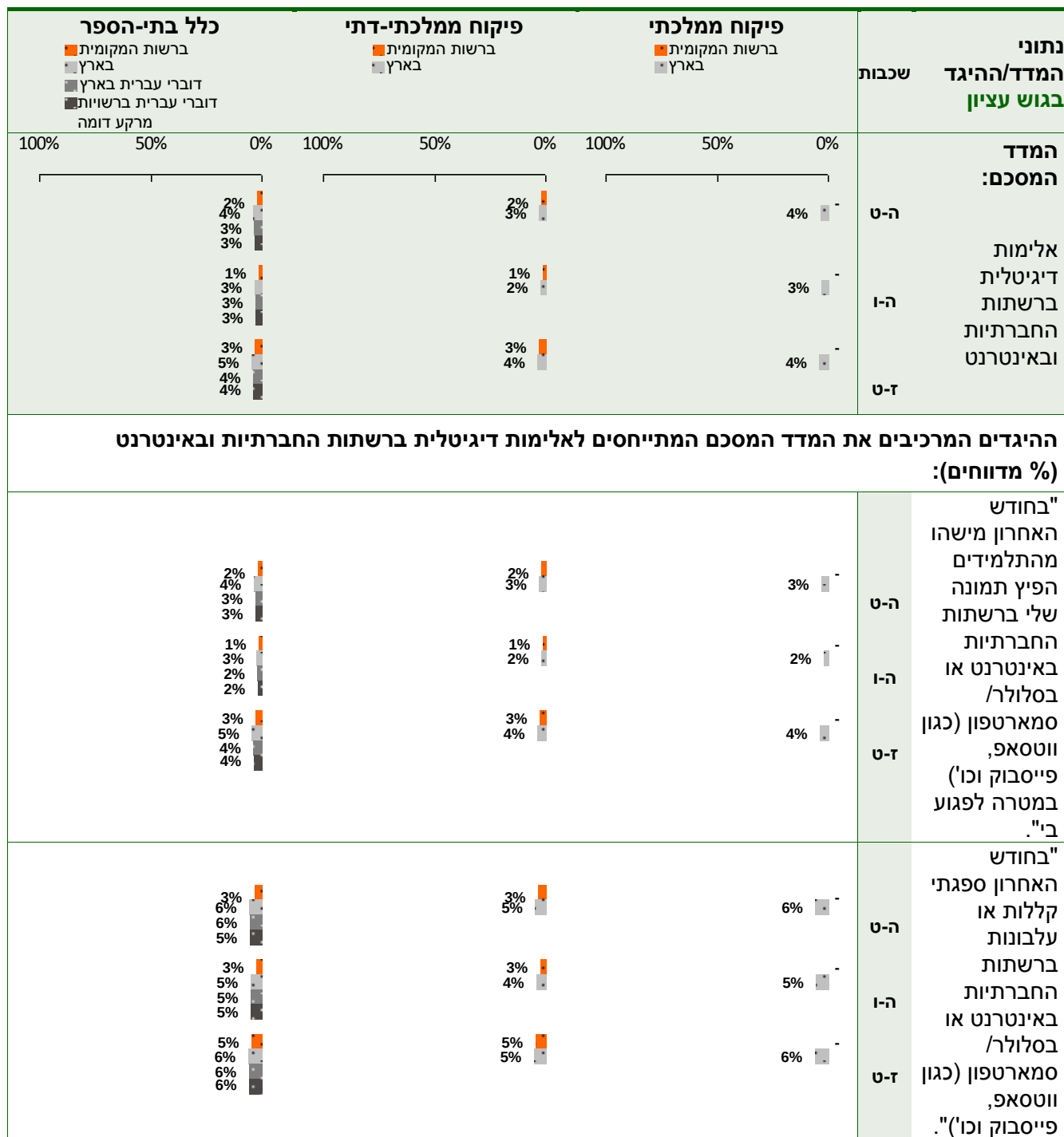
כיצד חושב המדד המסכם על מוצגות האלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט?

בהיגדים המתייחסים למעורבות תלמידים באירועי אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו בחודש שקדם למילוי השאלון גילויי אלימות דיגיטלית שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקש התלמיד לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: 1 – "אף פעם", 2 – "פעם או פעמיים", 3 – "שלוש פעמים או יותר".

לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 או 3) כ**מדווחים על האירוע**, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המדווחים") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם של מעורבות באירועי אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט הוא **הממוצע של שיעורי המדווחים** על אירועי האלימות הדיגיטלית המתוארים בהיגדים השונים בנושא זה, והוא נע בין 0 ל-100.

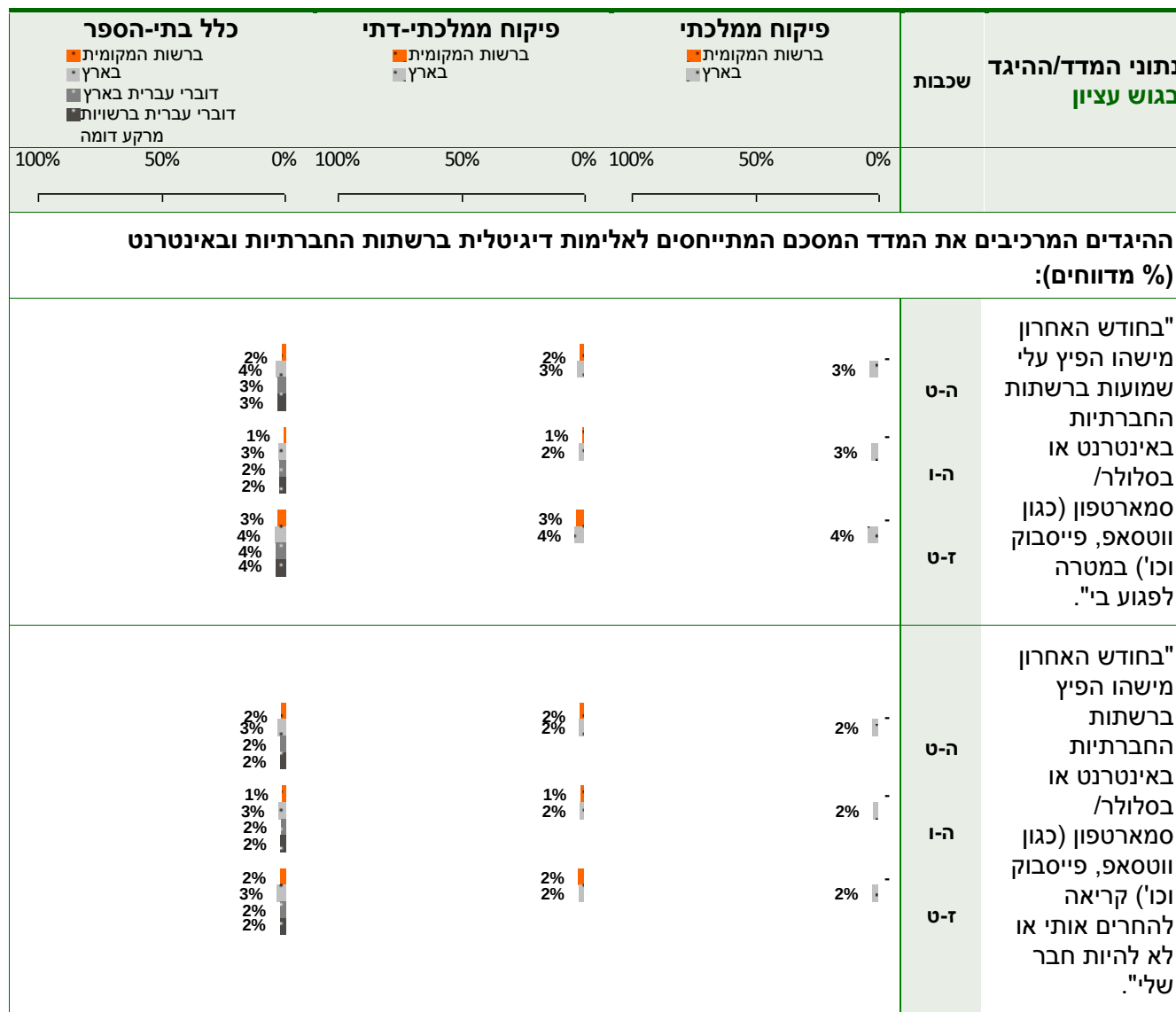
תרשים 16: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט על פי דיווחי התלמידים.

המשך התרשים בעמוד הבא ←

המשך התרשים: דיווחי תלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט על פי דיווחי התלמידים.

1.3.4 מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות

קודם לכן הוצגו תחושות היעדר מוגנות ופחד בקרב התלמידים. להלן יוצגו תפיסות התלמידים בדבר המאמצים שצוות בית-הספר משקיע במניעת אלימות ובטיפול בה. יש לזכור כי גם כאשר תלמידים חשים מוגנים ובטוחים בבית-הספר, חשוב לבחון אם בית-הספר ממשיך לפעול ולהשקיע מאמצים כדי לשמר מצב זה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

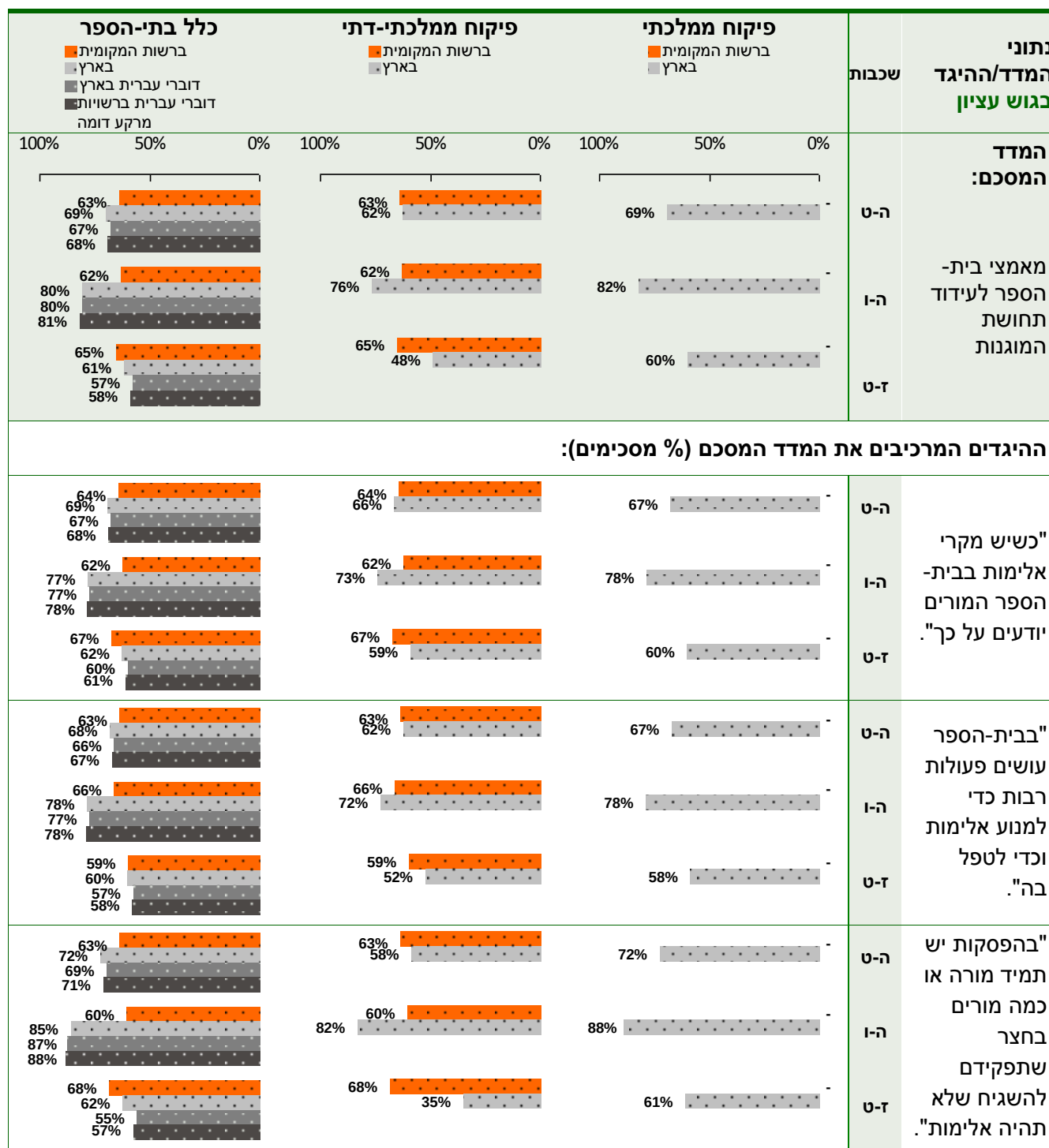
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' ז'-ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

אקלים וסביבה פדגוגית

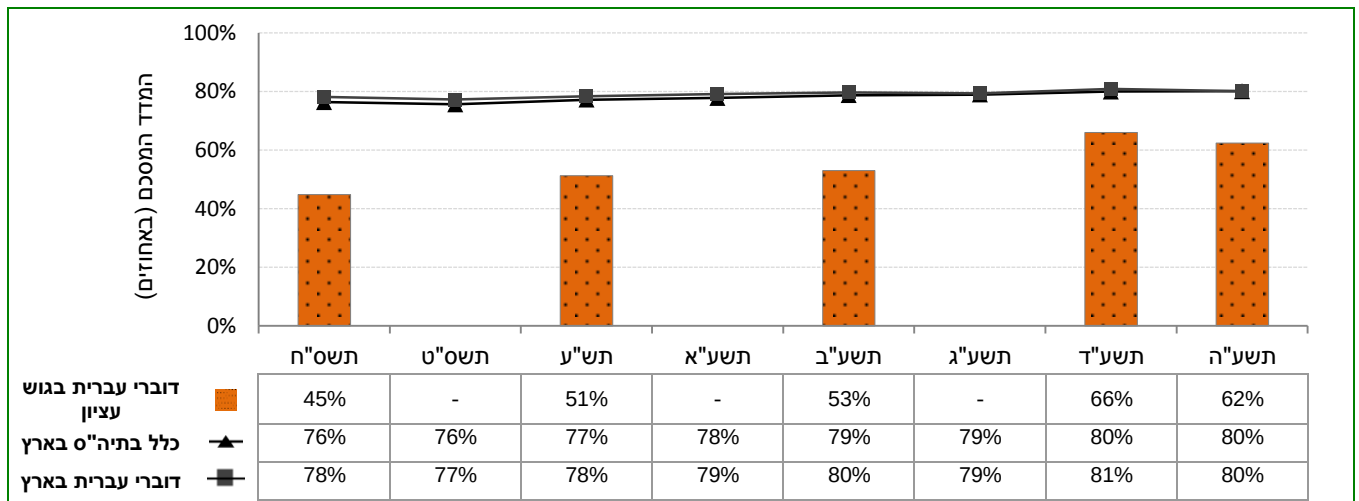
תרשים 17: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות

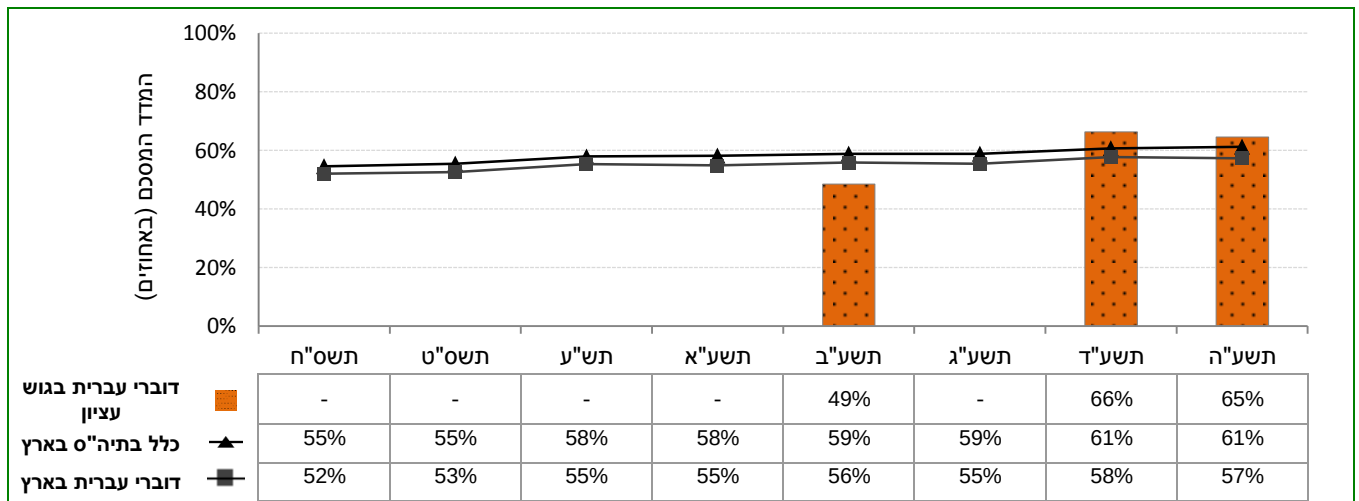
דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 18: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות בכיתות ה'ו'

תרשים 19: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות בכיתות ז'ט'

1.4 משמעת והתנהגות

בעוד שסביבה מוגנת ובטוחה מהווה תנאי הכרחי להתפתחות אווירה לימודית (וגם, כמובן, מהווה מטרה בפני עצמה), הרי שחלק זה של פרק האקלים עוסק במישרין בהיווצרות אווירה מעודדת למידה, באמצעות בחינת דפוסי ההתנהגות של תלמידים בכיתות במהלך שיעורים.

1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

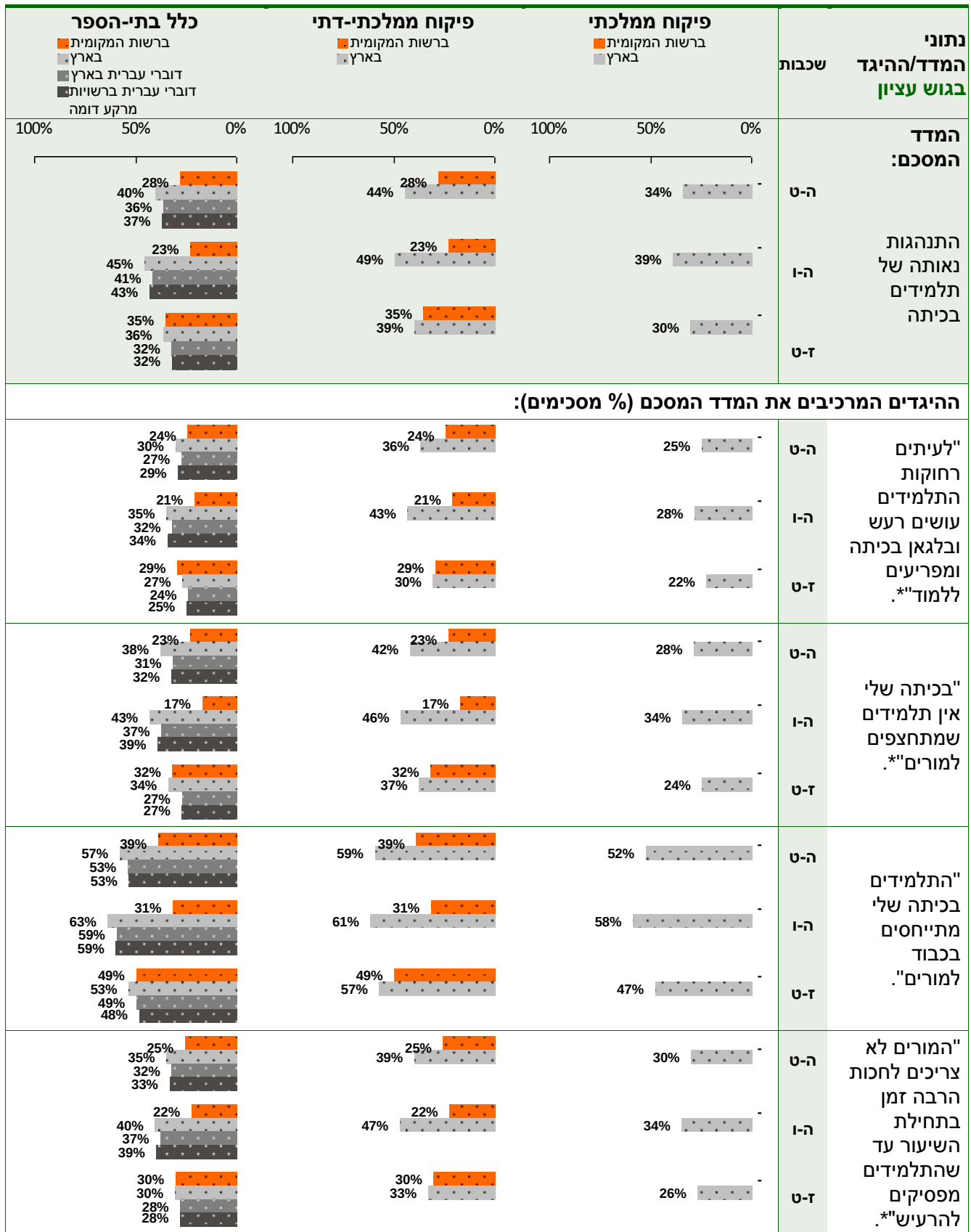
הנתונים הבאים מציגים את דיווחי התלמידים בדבר התנהגות נאותה של התלמידים במהלך השיעורים בכיתה – באיזו מידה השיעור מתנהל באווירה נעימה ונינוחה, או מתאפיין בחוסר שקט ומתח שאינם מאפשרים למידה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'-ו' וז'-ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 20: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

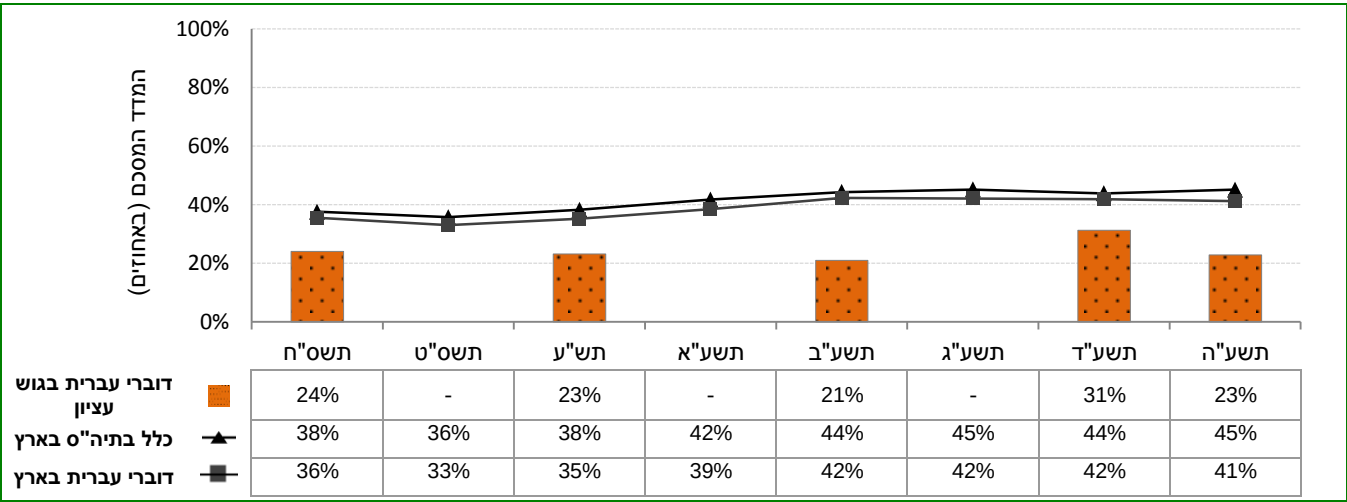

* היגדים אלה נוסחו בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגדים אלו משקף רמה גבוהה יותר של התנהגות נאותה של התלמידים בכיתה. הנוסח המקורי של שלושת ההיגדים בשאלון (לפי הסדר בטבלה): "לעיתים קרובות התלמידים עושים רעש ובלגאן בכיתה ומפריעים ללמוד"; "בכיתה שלי יש תלמידים שמתחצפים למורים"; "המורים צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש".

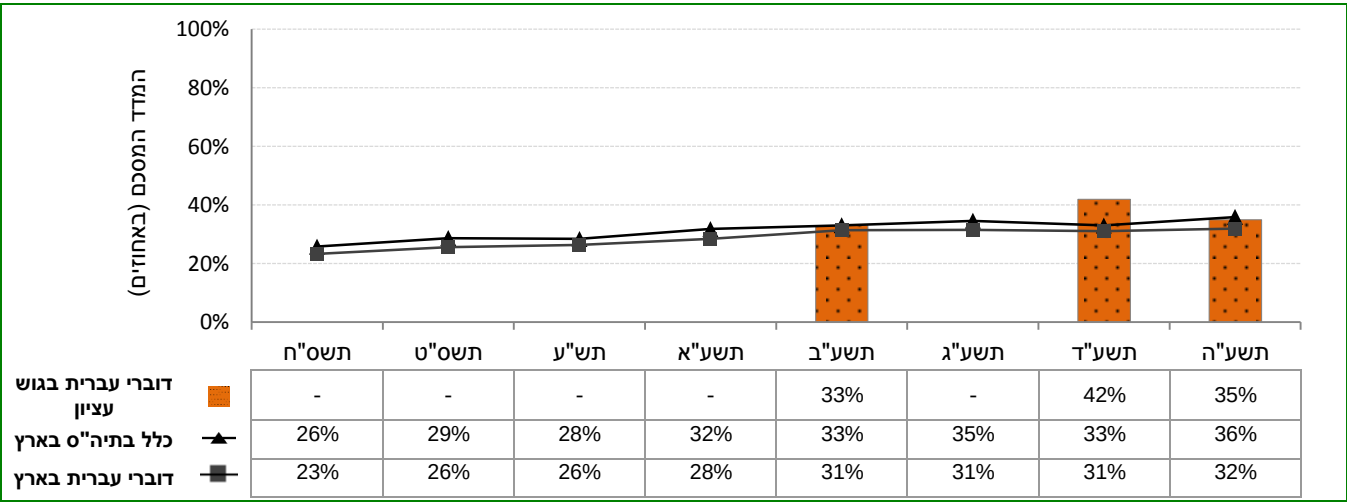
דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 21: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה בכיתות ה'ו'

תרשים 22: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה בכיתות ז'ט'

פרק 2. אקלים בית-הספר לפי דיווחי מורים

פרק זה, המתייחס לאקלים הבית-ספרי לפי דיווחי המורים ברשות, כולל מידע בנוגע לנושאים הבאים:

2.1. שביעות רצון:

2.1.1. שביעות הרצון של המורים מבית-הספר

באיזו מידה המורים חווים תחושות של סיפוק ושביעות רצון בעבודתם ובאיזו מידה הם שבעי רצון מהתנהלות בית-הספר?

2.2. יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר:

2.2.1. שותפות הורים בבית-הספר*

האם קיים ערוץ תקשורת פתוח בין בית-הספר להורים? האם ההורים שותפים לתכנון ולעשייה הבית-ספרית?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

2.1 שביעות רצון

2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית-הספר

הנתונים שלהלן מציגים את מידת שביעות רצונם של המורים ברשות המקומית מבית-הספר הן כמקום עבודה והן מבחינת אופן התנהלותו.

לתשומת לבך

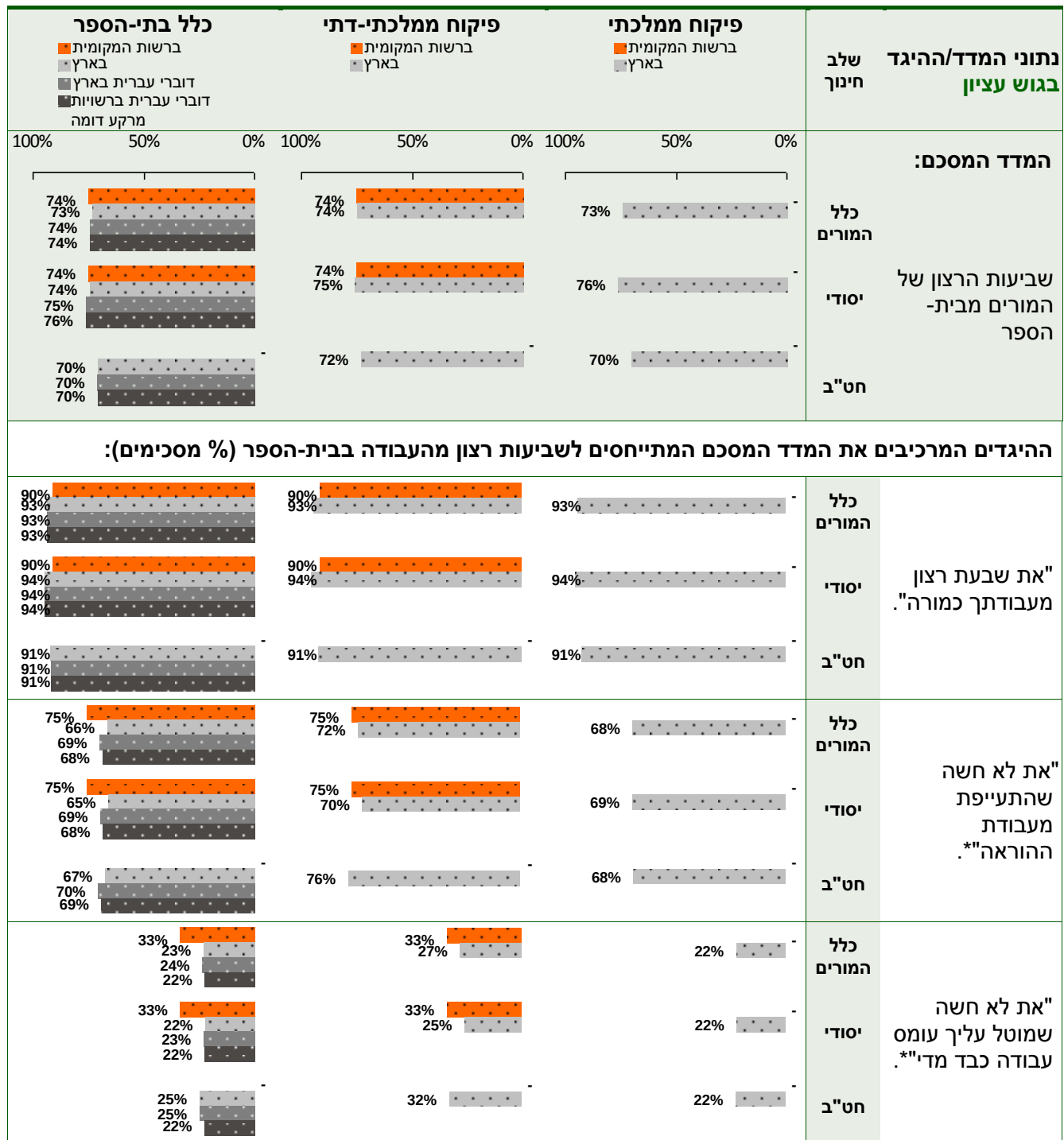
סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלה, וזאת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **שביעות הרצון של המורים מבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחס"ב בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 23: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר

* ההיגדים המסומנים בכוכבית נוסחו בשאלון על דרך השלילה ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגדים אלו זה משקף שביעות רצון רבה יותר. הנוסח המקורי של ההיגדים, כפי שהופיעו בשאלון (על-פי הסדר בטבלה): "את חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה"; "את חשה שמוטל עליך עומס עבודה כבד מדי".

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

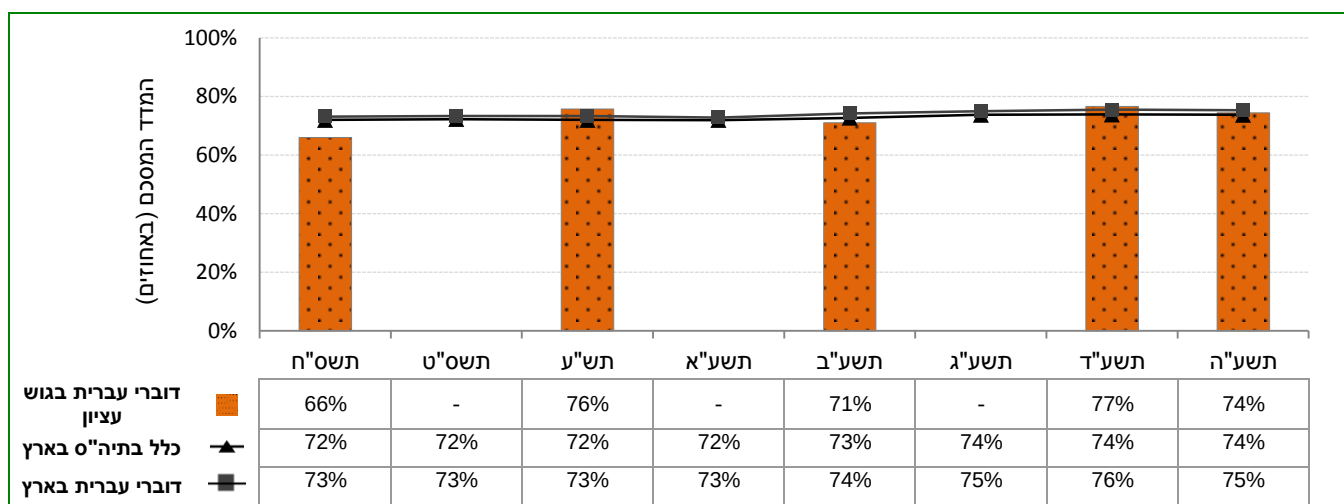
המשך התרשים: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר

נתוני המדד/ההיגד בגוש עציון	שלב חינוך	פיקוח ממלכתי ברשות המקומית בארץ	פיקוח ממלכתי-דתי ברשות המקומית בארץ	כלל בתי-הספר ברשות המקומית בארץ דוברי עברית בארץ דוברי עברית ברשויות מרקע דומה
		100% 50% 0%	100% 50% 0%	100% 50% 0%
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם המתייחסים לשביעות רצון מהתנהלות בית-הספר (% מסכימים):				
"את שבעת רצון מהתנהלות בית-הספר."	כלל המורים	84%	82%	82% 84% 84% 85%
	יסודי	87%	82%	82% 85% 86% 87%
	חט"ב	79%	80%	80% 79% 80%
"בבית-הספר עושים פעולות רבות כדי שלתלמידים יהיה נעים לשהות בו."	כלל המורים	93%	94%	94% 90% 93% 93%
	יסודי	95%	94%	94% 92% 96% 96%
	חט"ב	88%	88%	86% 88% 88%
"בבית-הספר עושים פעולות רבות כדי שלמורים יהיה נעים לשהות בו."	כלל המורים	77%	78%	78% 76% 77% 79%
	יסודי	81%	78%	78% 78% 80% 82%
	חט"ב	70%	72%	71% 71% 73%
"בבית-הספר משתדלים ליצור תנאים שיאפשרו לי להצליח בעבודתי."	כלל המורים	77%	68%	68% 76% 76% 76%
	יסודי	81%	68%	68% 79% 80% 81%
	חט"ב	68%	68%	70% 68% 68%

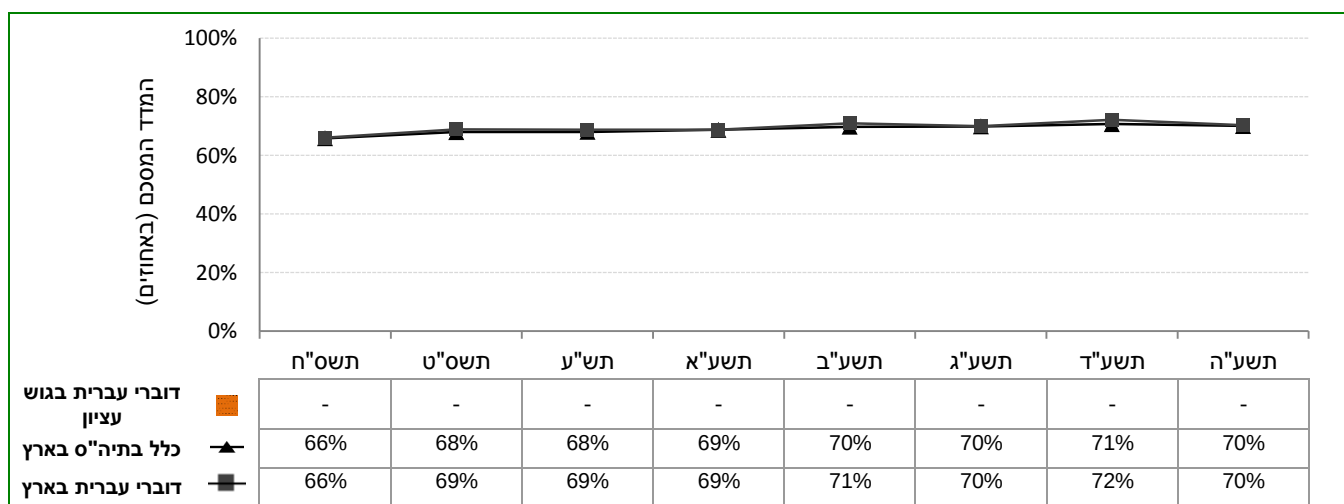
דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "שביעות הרצון של המורים מבית-הספר" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשלבי חינוך. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 24: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שביעות הרצון מבית-הספר

תרשים 25: דיווחי המורים בחט"ב על שביעות הרצון מבית-הספר

2.2 יחסים בין אישיים בין באי בית-הספר

יחסים בין-אישיים חיוביים הכוללים יחסי גומלין הדדיים בין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית-ספרי מיטבי. התת-פרק הבא מתמקד באחד ההיבטים המרכזיים של היחסים הבין-אישיים בין באי בית-הספר – היחסים עם ההורים, וזאת מנקודת מבטם של המורים ברשות.

בעלי העניין העיקריים במתרחש בבית-הספר, מתוך הקהילה הסובבת אותו, הם הורי התלמידים. יחסים תקינים ופוריים בין בית-הספר לבין ההורים הם תנאי חשוב ליצירת אווירה חיובית הן במישור הלימודי והן במישור החברתי. נדבך מרכזי בכוון יחסים חיוביים הוא ערוץ תקשורת פתוח בין בית-הספר להורים, כך שהאחרונים יהיו מעודכנים בכל הנעשה עם ילדיהם. אולם יחסים פוריים בין בית-הספר להורים הם הרבה יותר מזה: יחסים כאלה מתאפיינים בשיתוף של ההורים בתכנון ובעשייה הבית-ספרית, תוך יצירת שותפות אמיתית בין בית-הספר להורים.

למחצית ראשונה

התת-פרק הבא עוסק ביחסים עם ההורים בבית-הספר כפי שהם מצטיירים בדיווחי המורים והם משלימים את הדיווח שהוצג קודם לכן בנושא טיב היחסים הבין-אישיים בין המורים והתלמידים לפי דיווחי התלמידים. כאמור, יחסים בין-אישיים חיוביים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית-ספרי מיטבי הן במישור הפדגוגי והן במישור של הישגים לימודיים.

2.2.1 שותפות הורים בבית-הספר

המדד "שותפות הורים בבית-הספר" מבקש לבחון את התקשורת ואת מידת המעורבות ושיתוף הפעולה בין ההורים לבין בית-הספר, על סמך דיווחי המורים.

הרכב ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם השתנה בתשע"ה ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד הנוכחי לנתונים שפורסמו בעבר בדוחות קודמים של ראמ"ה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **שותפות הורים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצד מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

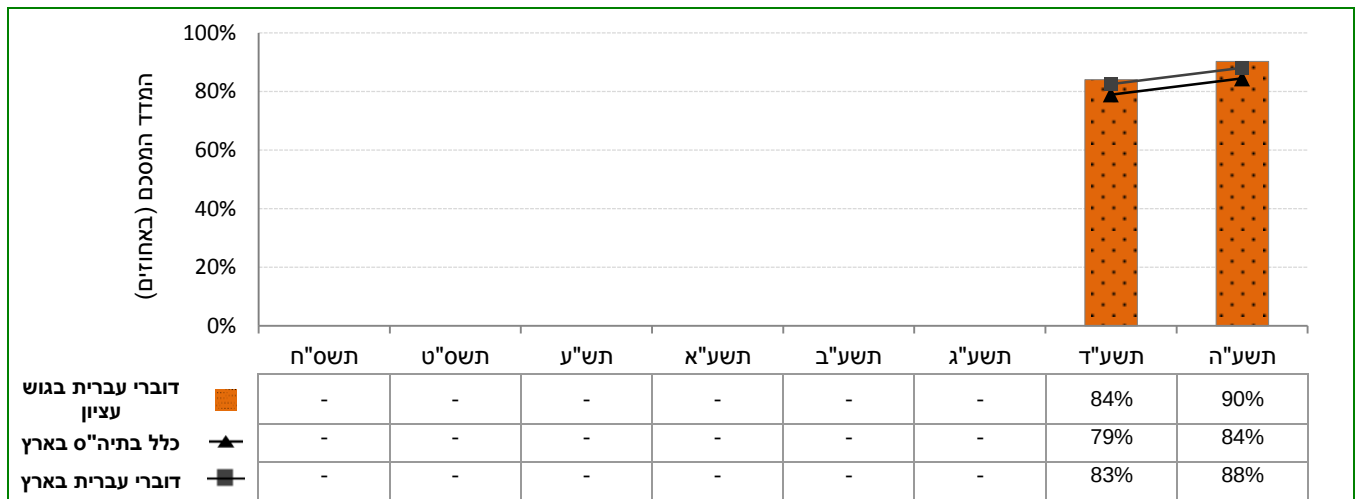
תרשים 26: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית-הספר

דיווחי המורים על שותפות הורים בבית-הספר: השוואה רב-שנתית

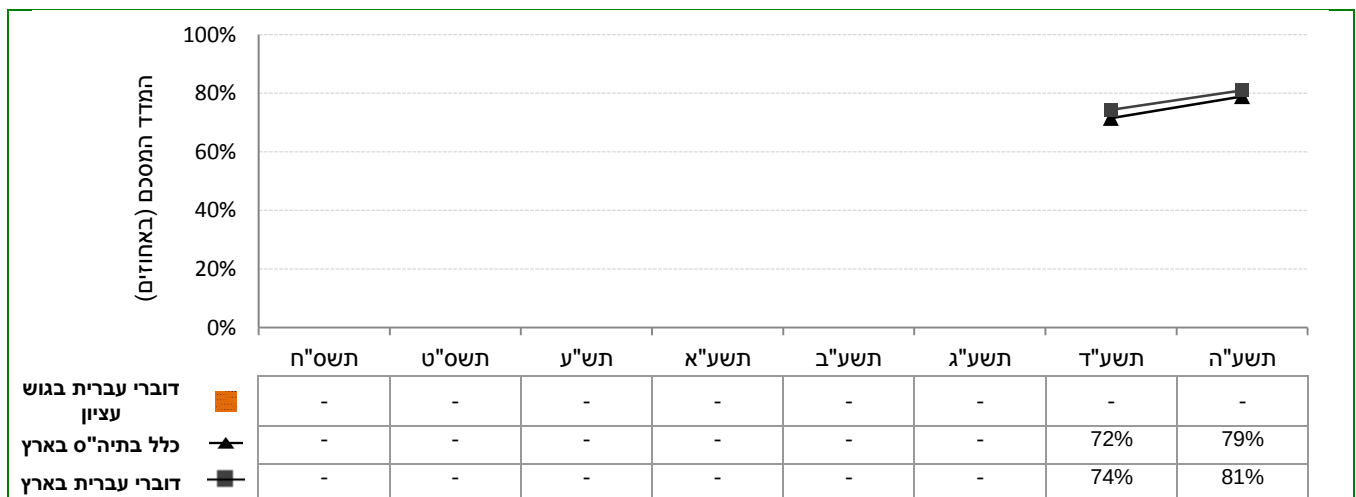
בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "שותפות הורים בבית-הספר" בשנים תשע"ד-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשלבי חינוך. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 27 דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שותפות הורים בבית-הספר

הרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה בתשע"ה ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד הנוכחי לנתוני עבר שפורסמו בדוחות קודמים של ראמ"ה.

תרשים 28: דיווחי המורים בחט"ב על שותפות הורים בבית-הספר

הרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה בתשע"ה ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד הנוכחי לנתוני עבר שפורסמו בדוחות קודמים של ראמ"ה.

פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים

פרק זה מתמקד במאפיינים מרכזיים של הסביבה הפדגוגית בבית-הספר. הפרק עוסק במספר נושאים עיקריים: היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה; דרכי הוראה-למידה-הערכה; חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר. בפרק זה יוצגו נתונים על הסביבה הפדגוגית בבית-הספר לפי דיווחי תלמידים ברשות, לפי ראשי הפרקים הבאים:

3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה:

3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה*

האם התלמידים לומדים מתוך עניין, סקרנות והנאה ומגלים מעורבות רבה בלמידה?

3.1.2 מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים*

באיזו מידה המורים מצפים מהתלמידים להתאמץ, מאמינים ביכולותיהם ומעודדים אותם להעמיק בנושאי הלימוד?

3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה:

3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

באיזו מידה אופן ההוראה נתפס בעיניהם כבהיר, כמעורר חשק ללמוד וכמסייע בהבנת החומר וכמעודד חשיבה והעמקה?

3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות*

באיזו מידה התלמידים מדווחים על שימוש בדרכי הוראה, למידה והערכה איכותיות המעודדות חקירה ולמידה עצמאית (למידת חקר, למידה תחומית ובין-תחומית וכדומה)?

3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית*

באיזו מידה התלמיד מסוגל לפקח באופן מודע על מחשבותיו, על הרגשותיו ועל התנהגותו במהלך הלמידה ולהשתתף באופן פעיל בתהליך הלמידה?

3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

באיזו מידה המורים נותנים לתלמידים מידע והנחיה לצורך שיפור הלמידה?

3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר:

3.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי

תלמידים*

באיזו מידה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים, כגון פעילות בתנועות נוער והתנדבות למען הקהילה?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

3.3.2 מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה – לפי דיווחי

תלמידים*

באיזו מידה התלמידים חשים כי בית-הספר פועל ומעודד תלמידים לגלות סובלנות כלפי האחר והשונה (למשל, דוברי שפה אחרת, בעלי מוגבלויות, בני דת אחרת וכד')?

* נושא זה נוסף לדיווח בדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

התתי-פרקים הבאים עוסקים בתהליכים רגשיים-מוטיבציוניים בקרב התלמידים, תוך התמקדות ברמת המוטיבציה והסקרנות בלמידה, בתחושת המסוגלות של התלמידים ובמאמצי בית-הספר לעודד אותן, קרי, המידה שבה המורים מצפים מהתלמידים להתאמץ, מאמינים ביכולותיהם ומעודדים אותם להעמיק בנושאי הלימוד. יש לציין כי היבטים אלו מקבילים בתקופה האחרונה משנה חשיבות לאור מאמצי משרד החינוך לקידום למידה אקטיבית, רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולחברה.

3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

הילד הוא סקרן ובעל מוטיבציה ללמידה מטבעו. תלמידים הפועלים מתוך עניין, סקרנות והנאה מעורבים יותר בלמידה ויהיו מוכנים להתמודד עם משימות מאתגרות יותר בלמידה. המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה", מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים מדווחים על למידה מתוך עניין, סקרנות והנאה, ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות ובטחון ביכולותיהם.

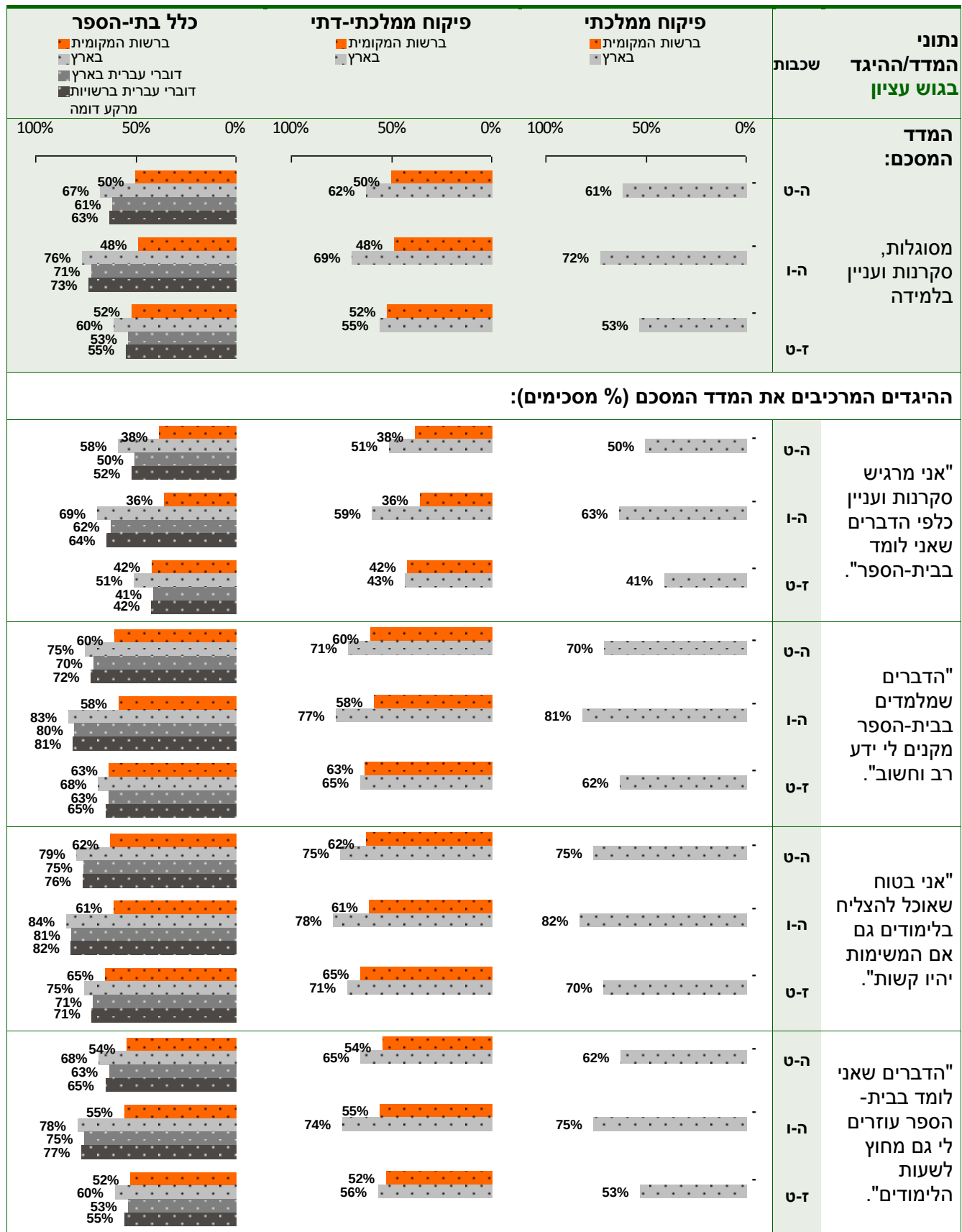
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'-ו' וז'-ט' בנפרד.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

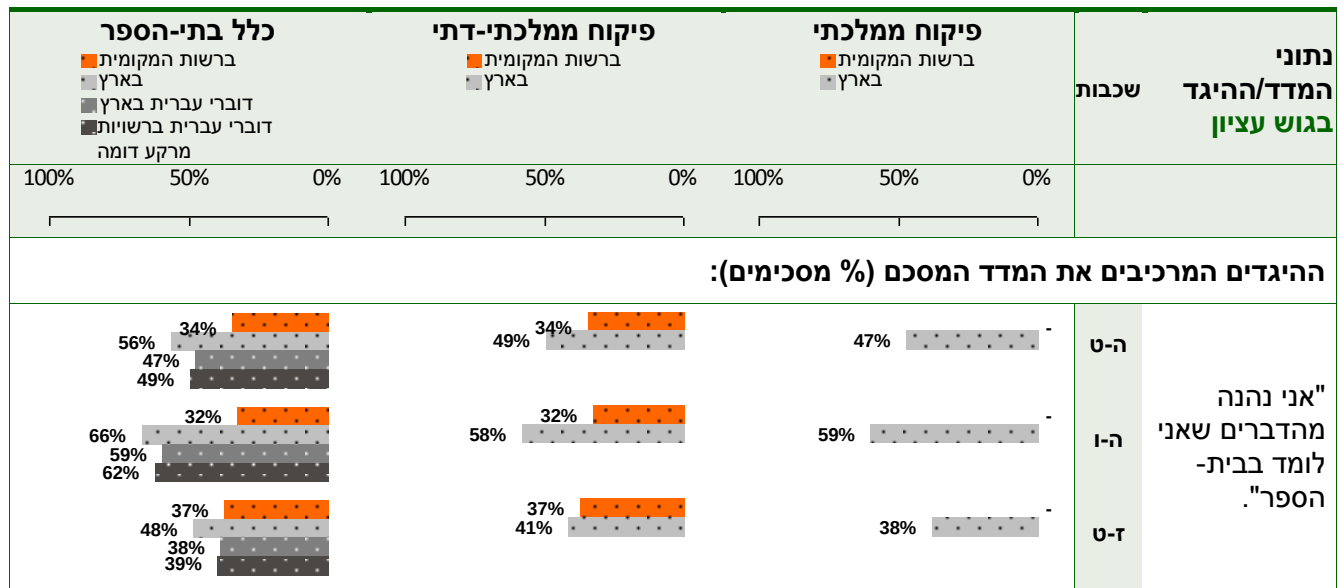
תרשים 29: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

3.1.2 מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים

המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים חשים שמוריהם מעודדים אותם להתעמק בלמידה, מצפים מהם להתאמץ בלימודיהם ומאמינים ביכולתם להצליח. עידוד מוטיבציה וסקרנות אצל תלמידים מקדם את תפקודם הקוגניטיבי של התלמידים ואת מיומנויות הלמידה שלהם.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

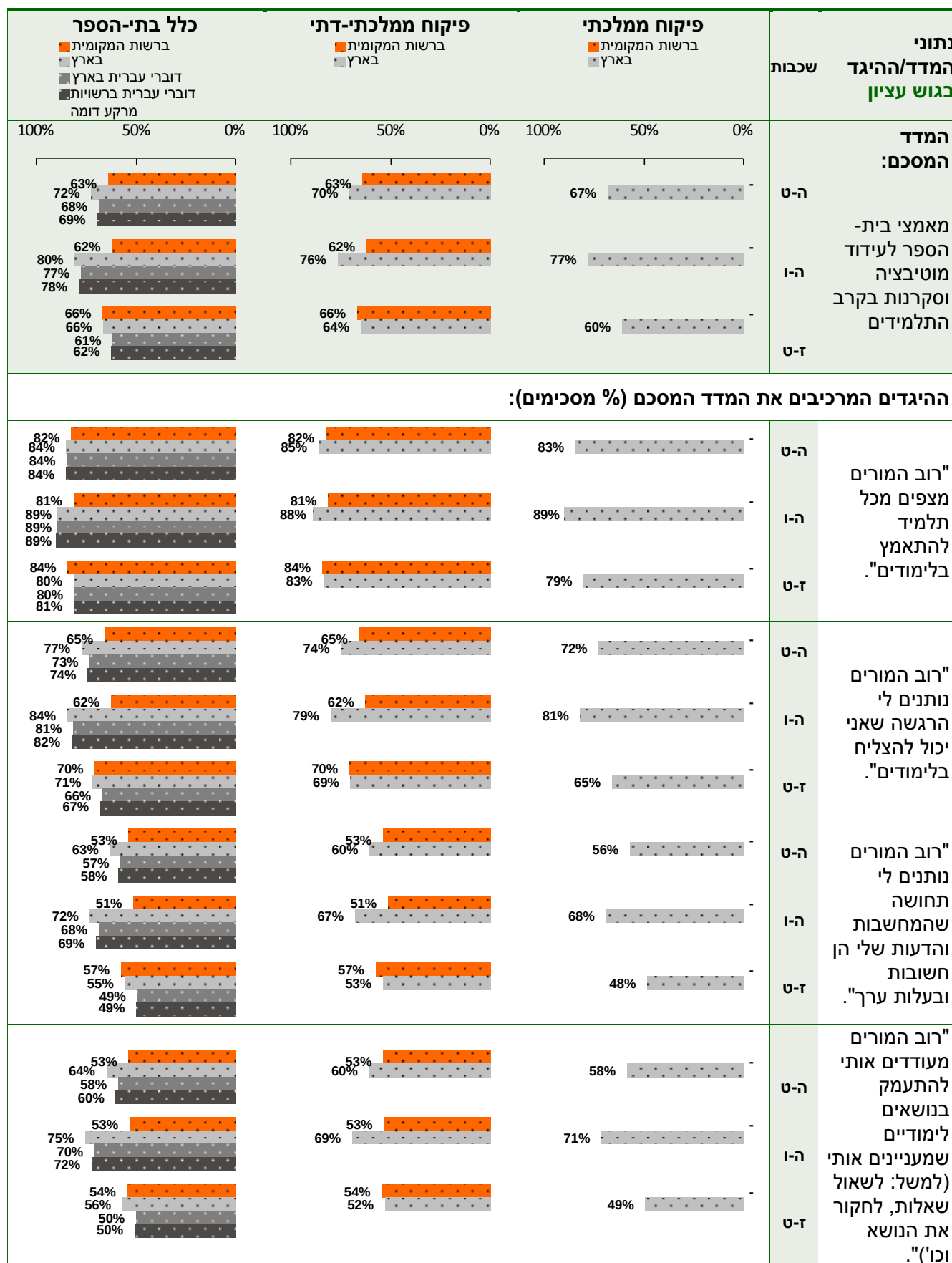
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' ז' ט' בנפרד.

הערה: נושא זה כולל שני היגדים חדשים שהועברו לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 30: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים

3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה

כאשר מבקשים לחקור, לבחון ולהבין את הסביבה הפדגוגית בבתי-הספר הרי שלב ליבו של התהליך הפדגוגי הם תהליכי ההוראה-למידה-הערכה המתקיימים בכיתות. במשרד החינוך רואים חשיבות רבה בהטמעת תהליכי הוראה-למידה-הערכה הרלוונטיים ללומד ולעולמו; בתהליכים בהם הלומד מעורב יותר בלמידה; וכן בתהליכים שהם בעלי ערך רב יותר הן ללומד עצמו והן לקהילה אליה הוא משתייך ולחברה באופן כללי. בתת-פרק זה מוצגים מספר היבטים מרכזיים של תהליכי ההוראה-למידה-הערכה בכיתות: תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה, פרקטיקות ההוראה-למידה-הערכה הנהוגות בכיתות, אסטרטגיות ללמידה עצמית וקבלת הערכה ומשוב מהמורים.

3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

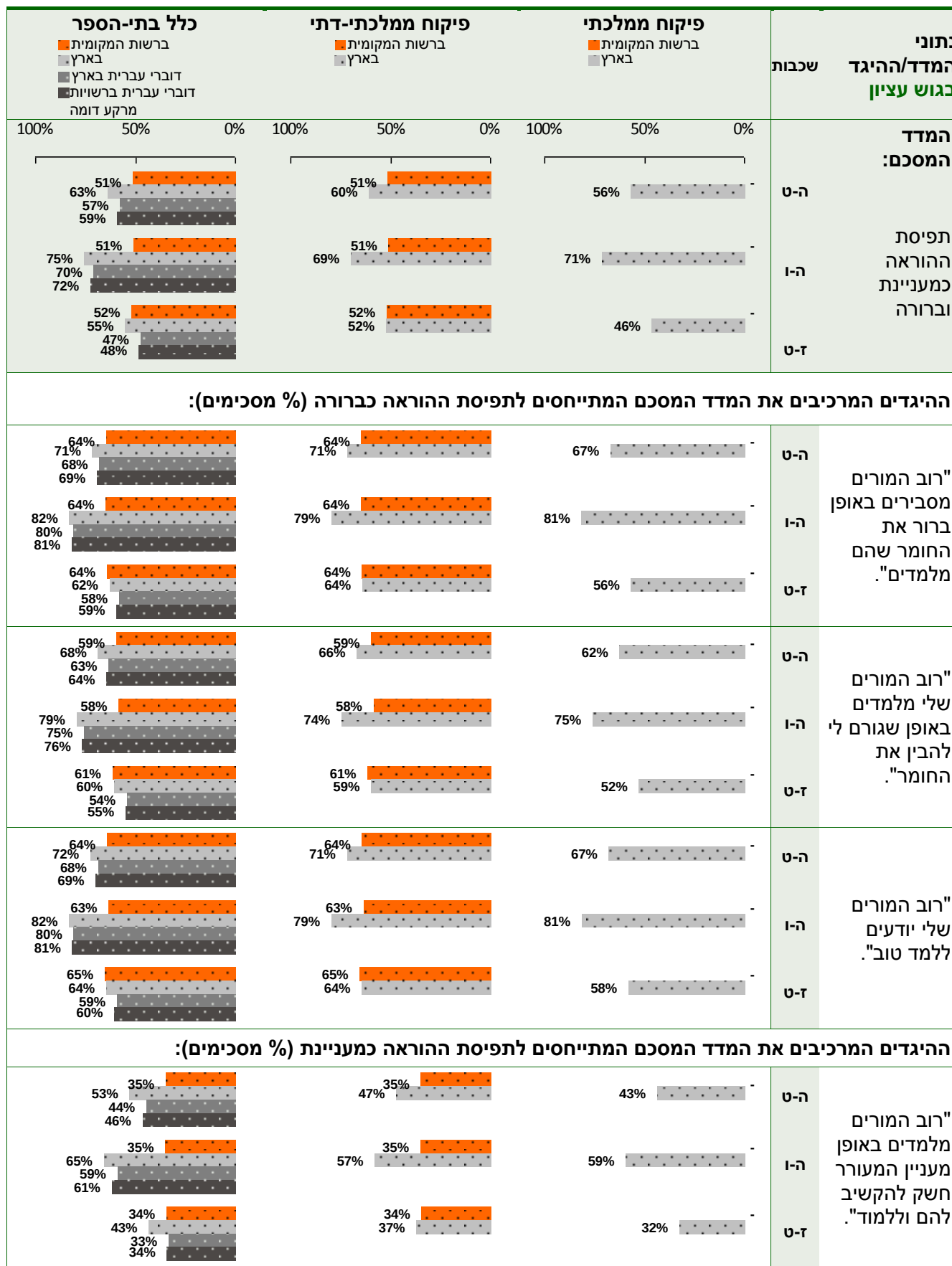
התלמידים התבקשו לחוות את דעתם באשר לאופן ההוראה של המורים: באיזו מידה אופן ההוראה נתפס בעיניהם כבהיר, כמעורר חשק ללמוד, כמסייע בהבנת החומר וכמעודד חשיבה והעמקה. על בסיס שורה של היגדים אלו חושב המדד "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה".

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'ו' וז'ט' בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

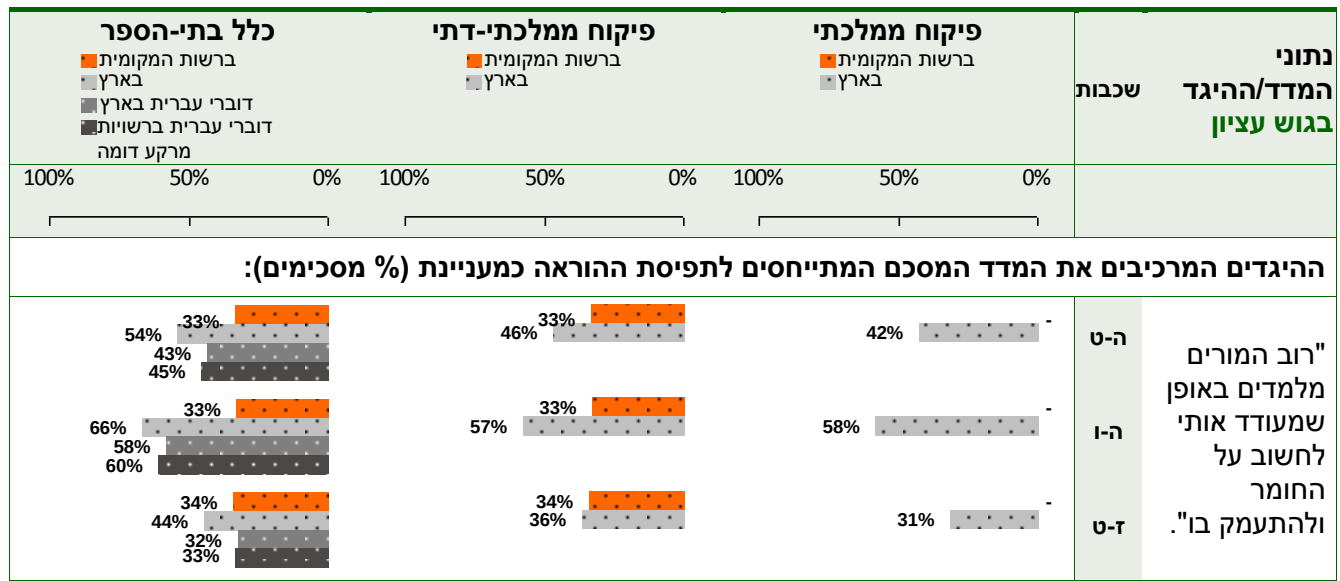
תרשים 31: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

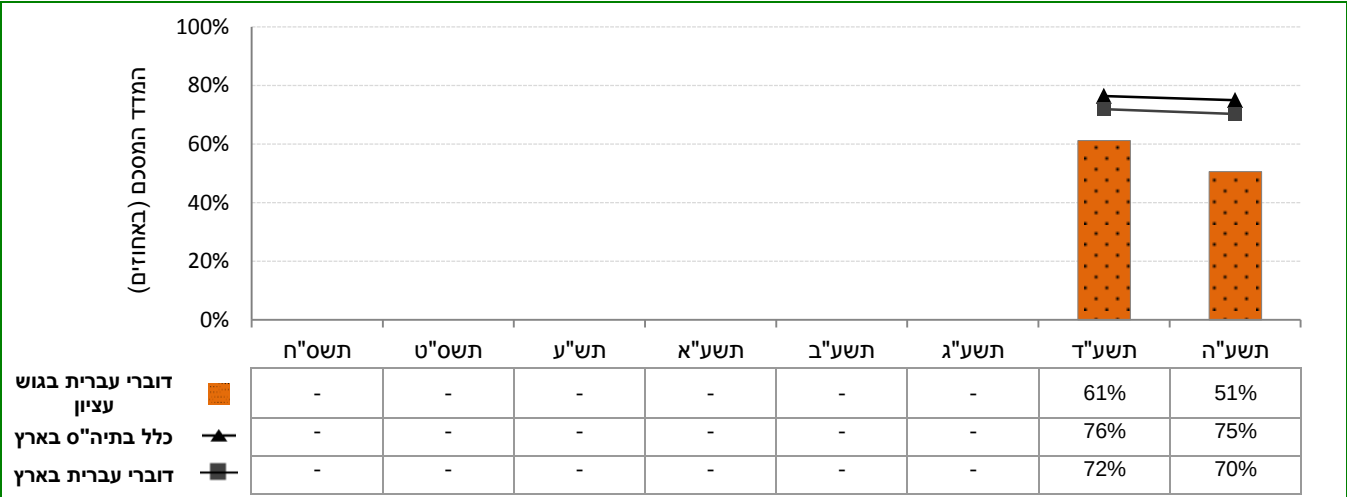
המשך התרשים: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה: השוואה רב-שנתית

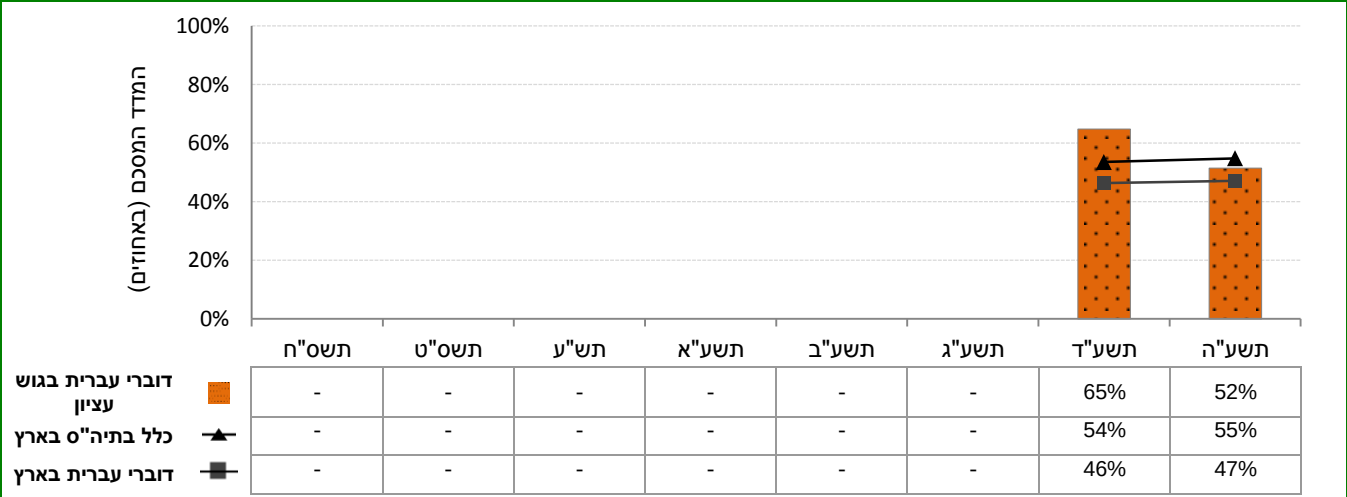
בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" בשנים תשע"ד-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 32: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בכיתות ה'ו'

לתשומת לבך: נושא זה מופיע בדוחות המיצ"ב החל משנת תשע"ד.

תרשים 33: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בכיתות ז'ט'

לתשומת לבך: נושא זה מופיע בדוחות המיצ"ב החל משנת תשע"ד.

3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

מערכת החינוך שואפת לטפח תלמידים המתאפיינים בסקרנות, בחדוות למידה וביכולת חקירה ולמידה עצמאית. לצורך כך ניתן להשתמש במגוון דרכי הוראה-למידה-הערכה איכותיות: למידה בדרך החקר, למידה ממפגש עם "אחרים", למידה תחומית ובין תחומית, למידה עם מנחה או חונך, למידה פעילה, עבודת צוות, פעילות במרחבים מגוונים, פתרון בעיות, קריאה, כתיבה, תצפית, התנסות בדרכי ייצוג שונות של ידע וארגונו ועוד². על בסיס היגדים המתארים את השימוש בפרקטיקות מגוונות אלו חושב המדד המסכם בנושא.

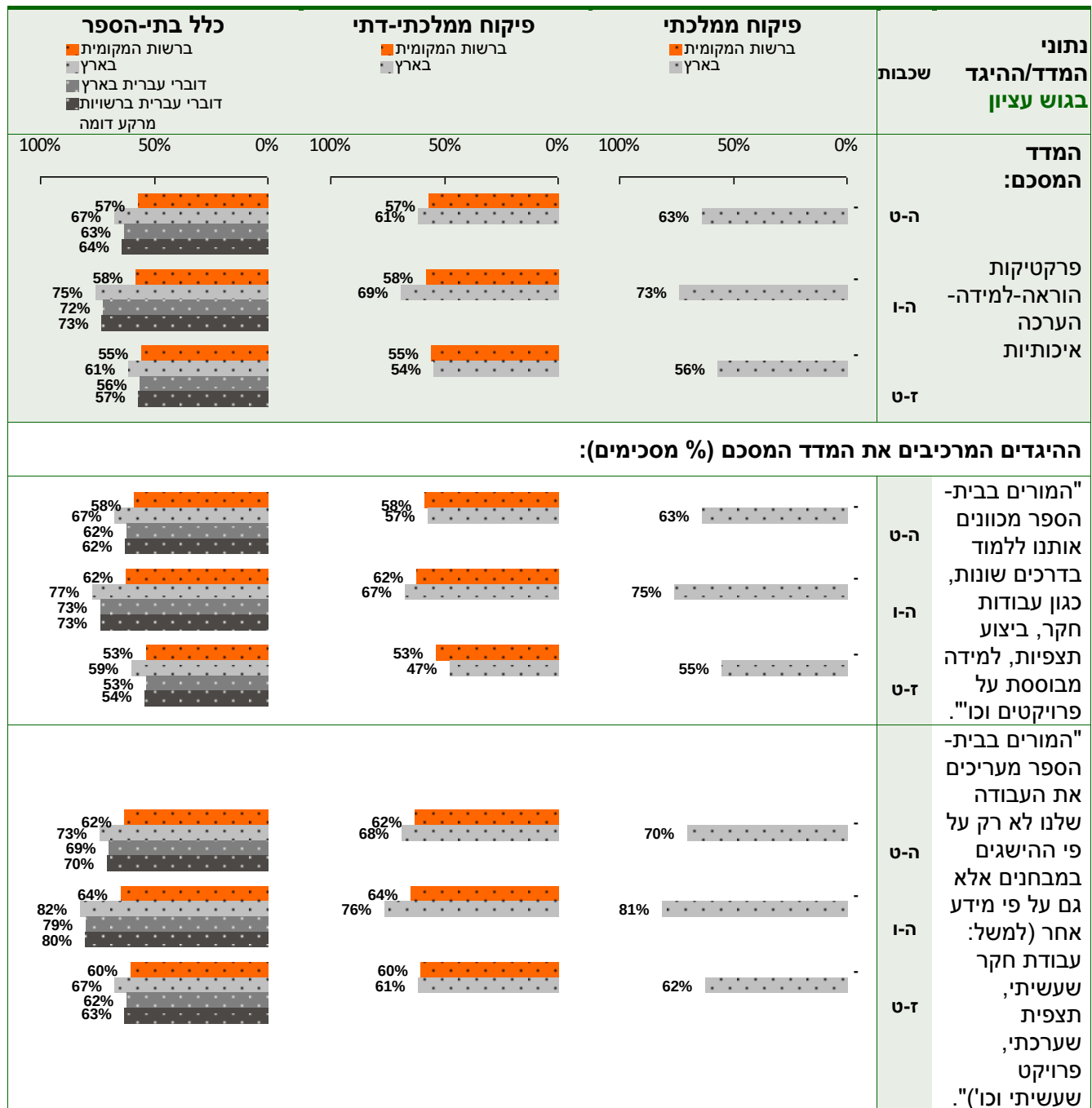
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'-ו' וז'-ט' בנפרד. הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

² משרד החינוך (2014). אבני דרך ללמידה משמעותית.

תרשים 29: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

פיקוח ממלכתי			פיקוח ממלכתי-דתי			כלל בתי-הספר			שכבות	נתוני המדד/ההיגד בגוש עציון
ברשות המקומית בארץ			ברשות המקומית בארץ			ברשות המקומית בארץ דוברי עברית בארץ דוברי עברית ברשויות מרקע דומה				
100%	50%	0%	100%	50%	0%	100%	50%	0%		
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):										
60% 72% 68% 69%			60% 67%			68%			ה-ט	"ככלל, אני מרגיש שהמורים בבית-הספר מעודדים אותנו להיות פעילים במהלך הלמידה: לשאול שאלות, להציג את עבודתנו בפני הכיתה, לצאת לפעילויות לימודיות מחוץ לכיתה וכו'".
58% 81% 78% 79%			58% 74%			79%			ה-ו	
64% 65% 60% 61%			64% 61%			60%			ט-ז	
58% 68% 66% 67%			58% 65%			66%			ה-ט	"במהלך השיעורים המורים בבית-הספר מקשרים את החומר הנלמד לנושאים נוספים (למשל מקצועות אחרים, אירועים בחדשות וכו')".
57% 74% 72% 73%			57% 69%			73%			ה-ו	
60% 64% 61% 62%			60% 61%			61%			ט-ז	
59% 66% 62% 62%			59% 60%			62%			ה-ט	"רוב המורים מטילים עלינו משימות של עבודה משותפת עם תלמידים אחרים".
61% 74% 70% 71%			61% 67%			71%			ה-ו	
57% 61% 56% 56%			57% 53%			56%			ט-ז	
41% 55% 50% 52%			41% 49%			51%			ה-ט	"תלמידים בכיתתי עובדים על משימות שונות באופן עצמאי במסגרת השיעורים".
43% 64% 59% 61%			43% 58%			60%			ה-ו	
38% 49% 44% 44%			38% 41%			44%			ט-ז	

3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית

אסטרטגיות ללמידה עצמית כוללות מגוון של תהליכים באמצעותם הלומד מפקח באופן מודע על מחשבותיו, על רגשותיו ועל התנהגותו במהלך הלמידה. שימוש באסטרטגיות ללמידה עצמית מעיד על השתתפות פעילה של הלומד בתהליך הלמידה. תלמיד המכוון את למידתו לומד מתוך הנעה פנימית גבוהה ועשוי להצליח יותר בתהליך הלמידה³. המדד המסכם "אסטרטגיות ללמידה עצמית" מבקש לבחון את המידה שבה התלמיד מארגן לעצמו חומר חדש בזמן הלמידה, מוודא שהבין את החומר הנלמד, פונה לבקש סיוע אם מרגיש שזקוק לכך ומנסה להרחיב את הידע שלו על נושאים שלמד בבית-הספר.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

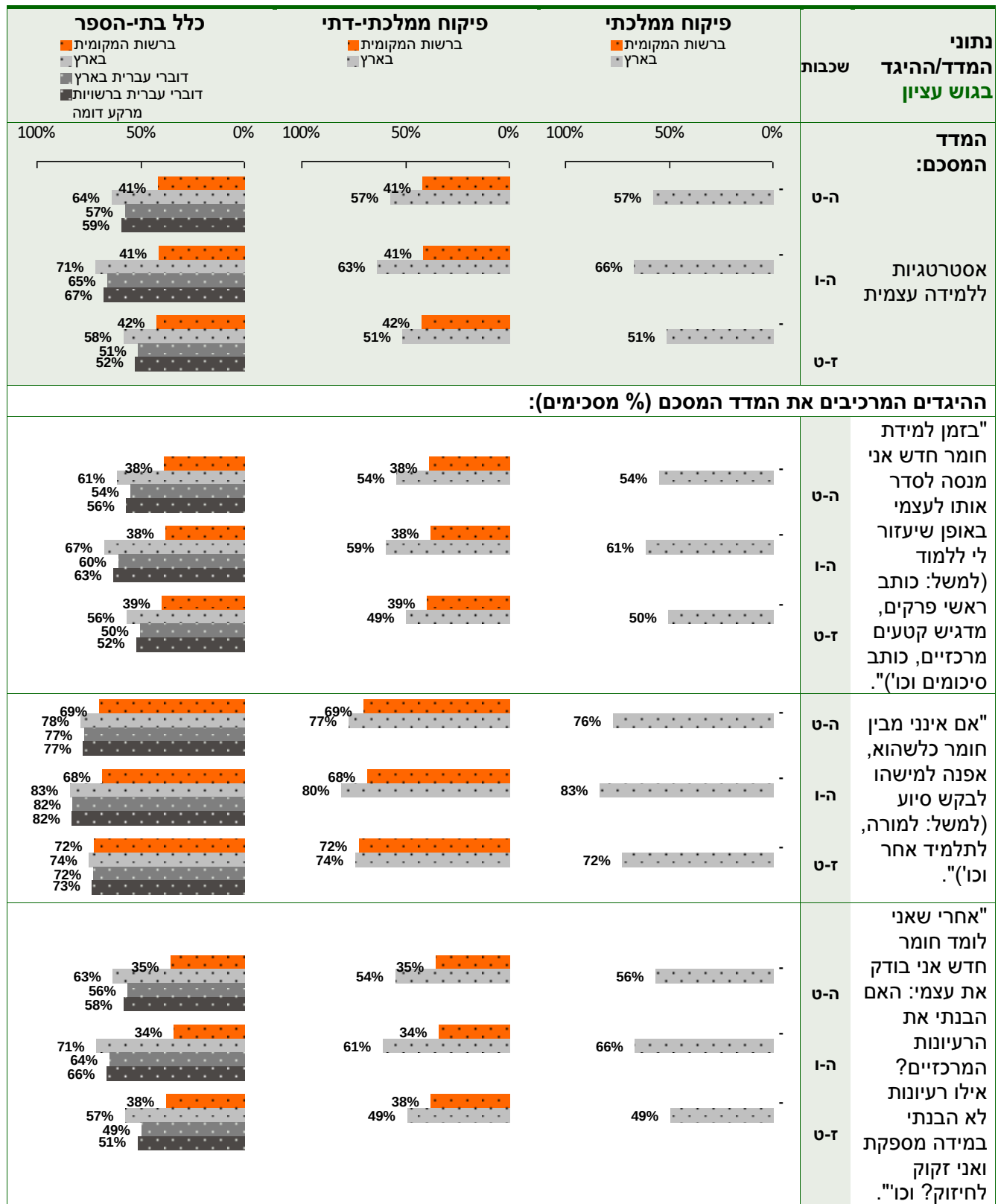
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **אסטרטגיות ללמידה עצמית** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'-ו' וז'-ט' בנפרד. הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

³ Zimmerman, B. J. (1986). Development of self-regulated learning. Which are the key subcomponents? *Contemporary Educational Psychology*, 16, 307-313.

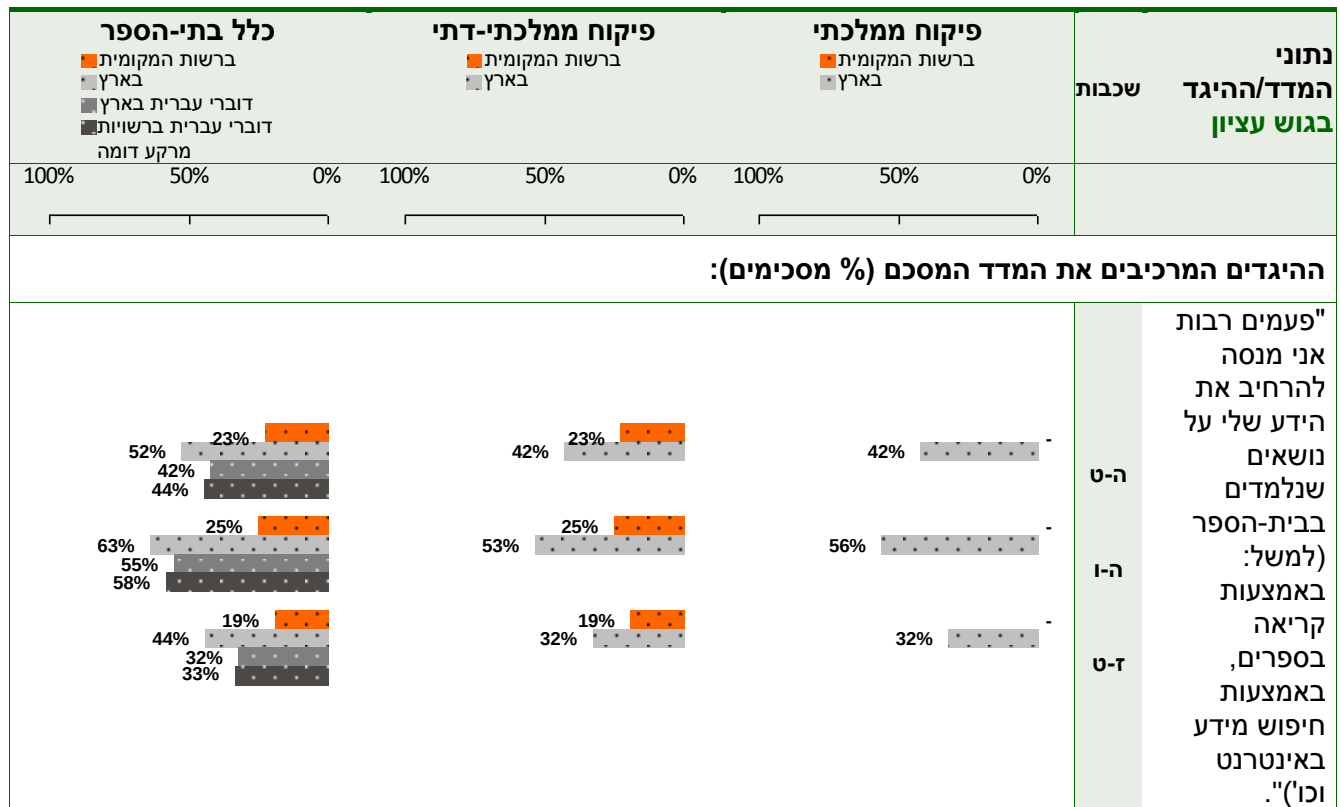

תרשים 34: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית

3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

הערכה ומשוב הנם חלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה-למידה. הערכה ומשוב אפקטיביים מסייעים בחשיפת תובנות התלמידים במהלך הלמידה ויכולים לקדם את ביצועיהם הלימודיים. הנתונים שלהלן עוסקים בדיווחי התלמידים בדבר המידע וההנחיה שהם מקבלים מהמורים בנוגע לתכנון צעדיהם הבאים בלמידה. מחקרים מראים כי הצבת אתגרים המתאימים לידע הקודם של התלמיד, בליווי משוב תכוף, ספציפי ולא השוואתי על דרך ההתמודדות עם האתגרים, משפרת את הישגי התלמידים.

לשונות לבק

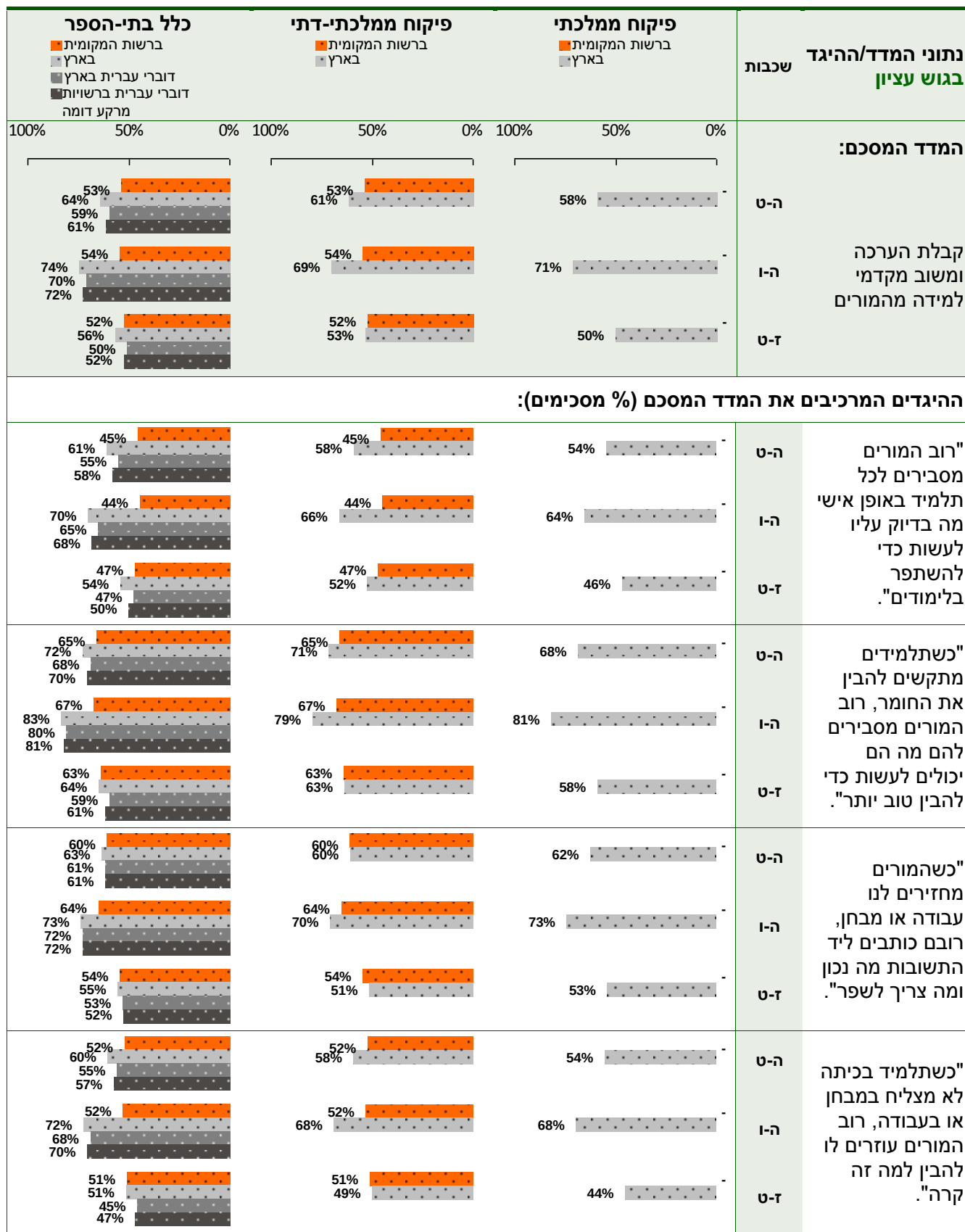
בהמשך הדוח יוצגו נתונים בנושא זה גם מנקודת מבטם של המורים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלה, וזאת בשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי) ובשל הבדלי ניסוח קטנים אך בלתי נמנעים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה' ו' ז' ו' ט' בנפרד.

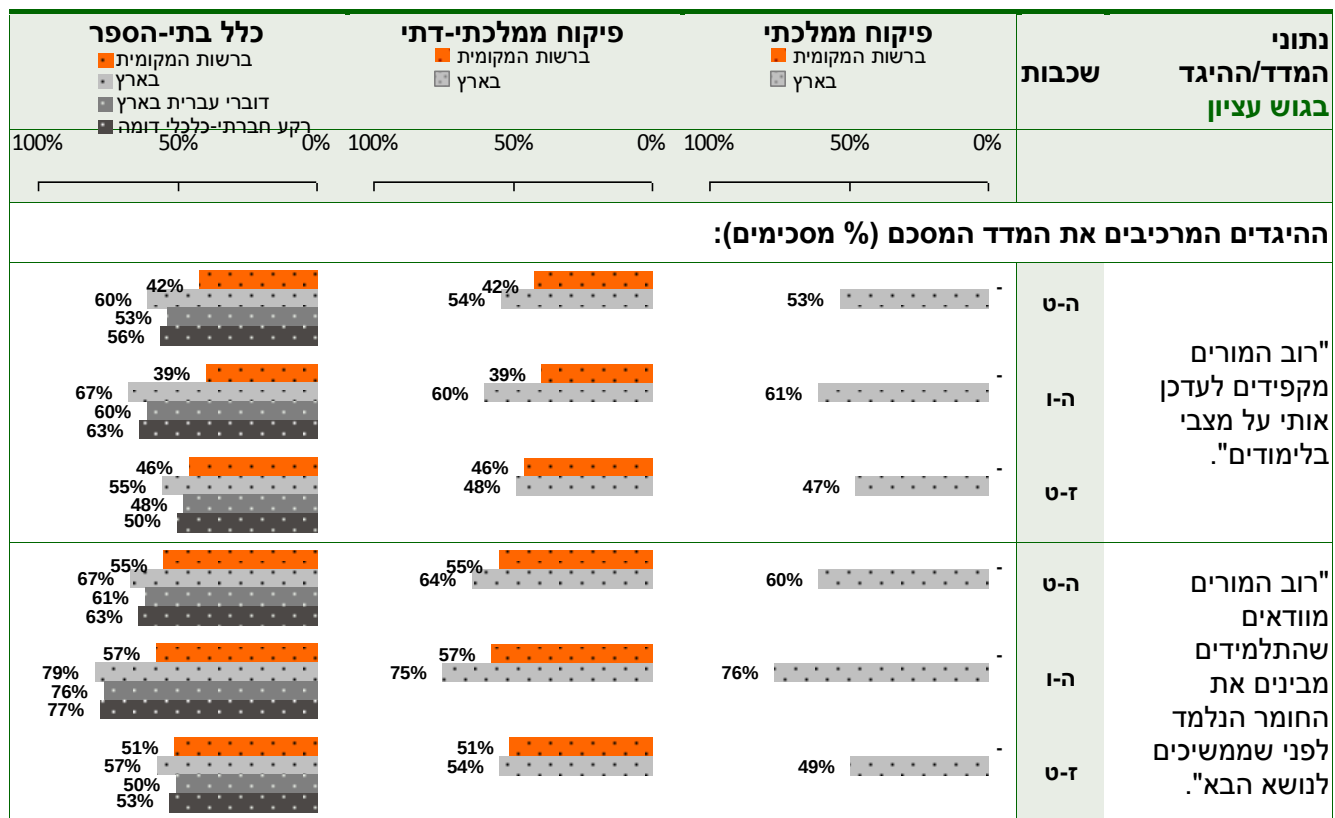
להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 35: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

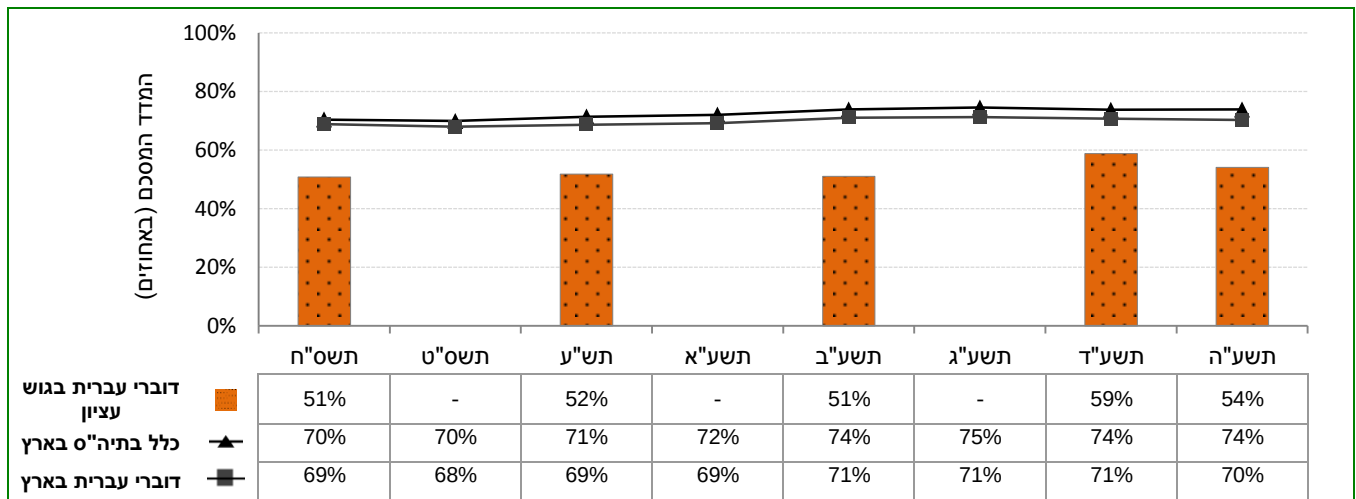
המשך התרשים: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

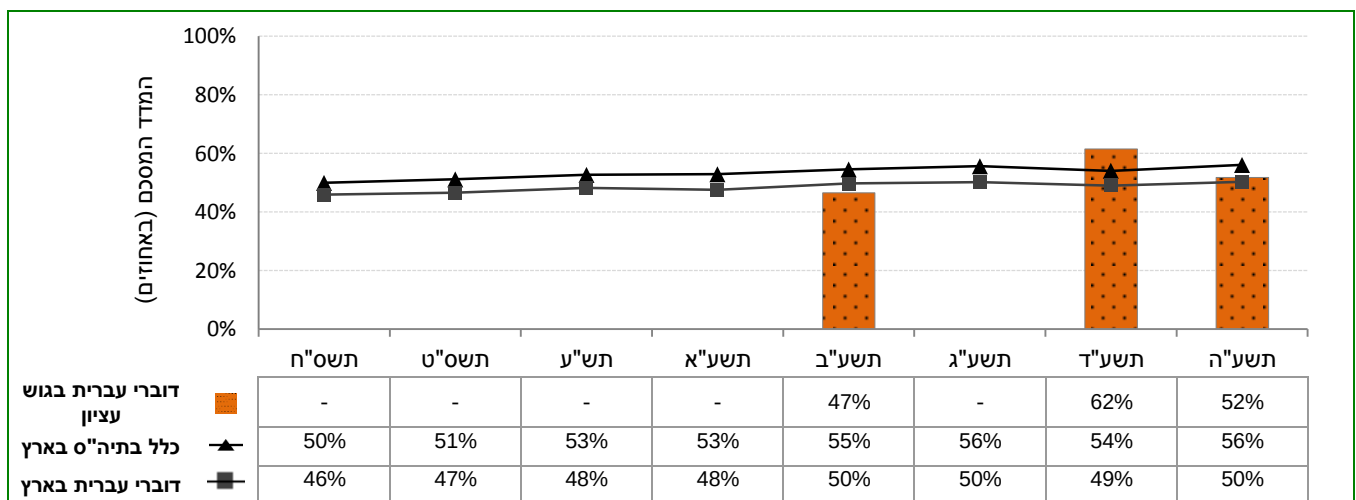
דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשכבות ה'ו' וז'-ט'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור דוברי עברית בנפרד.

תרשים 36: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בכיתות ה'ו'

תרשים 37: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בכיתות ז'-ט'

3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

עד כה עסקנו בתהליכי ההוראה והלמידה בבית-הספר. בתת-פרק הנוכחי נעסוק בממד לא פחות חשוב של העשייה הבית-ספרית: החינוך החברתי-ערכי. מערכת החינוך בישראל מייחסת חשיבות רבה לפיתוח ערכים חברתיים בקרב בוגריה, דוגמת מעורבות חברתית ותרומה לזולת. השגת יעד חינוכי זה מחייבת התנסות מעשית ולימוד פעיל ולא רק לימוד תיאורטי. היבטים כגון תפיסת בית-הספר כמעודד מעורבות חברתית ורגישות לאחר ולשונה משמשים אינדיקציה בדבר המידה שבה בית-הספר משמש כבית לחינוך ולערכים, ולא רק כמוסד לימודי.

להלן מדווחים נתונים בדבר דיווחי תלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית וקידום סובלנות כלפי האחר והשונה.

3.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי

תלמידים

המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" מבקש לבחון את המידה שבה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: מנהיגות בין כותלי בית-הספר, פעילות בתנועות נוער, התנדבות למען הקהילה ועוד.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'-ו' וז'-ט' בנפרד.

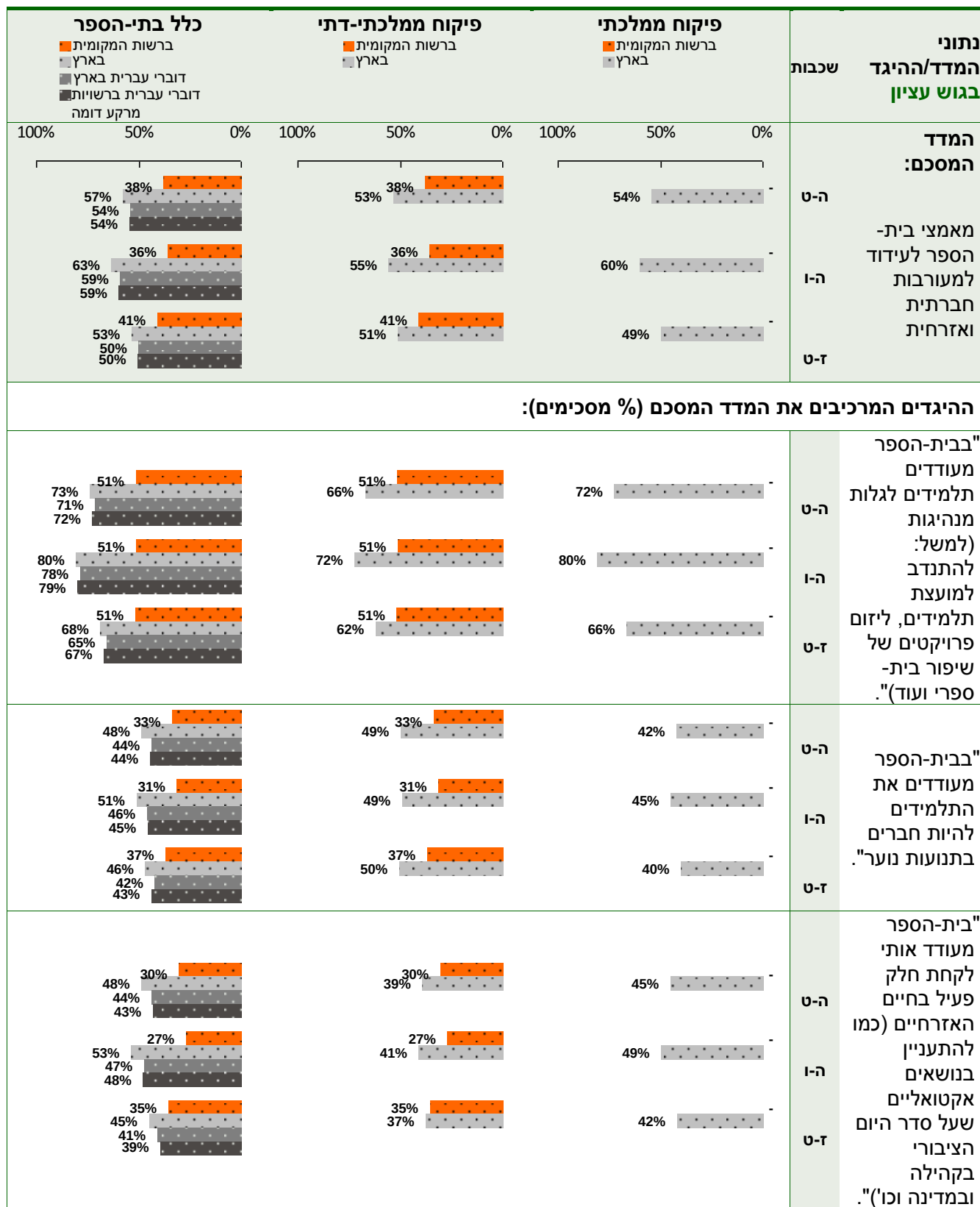
הערה: נושא זה כולל היגדים חדשים שהועברו לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

לתשומת לבך

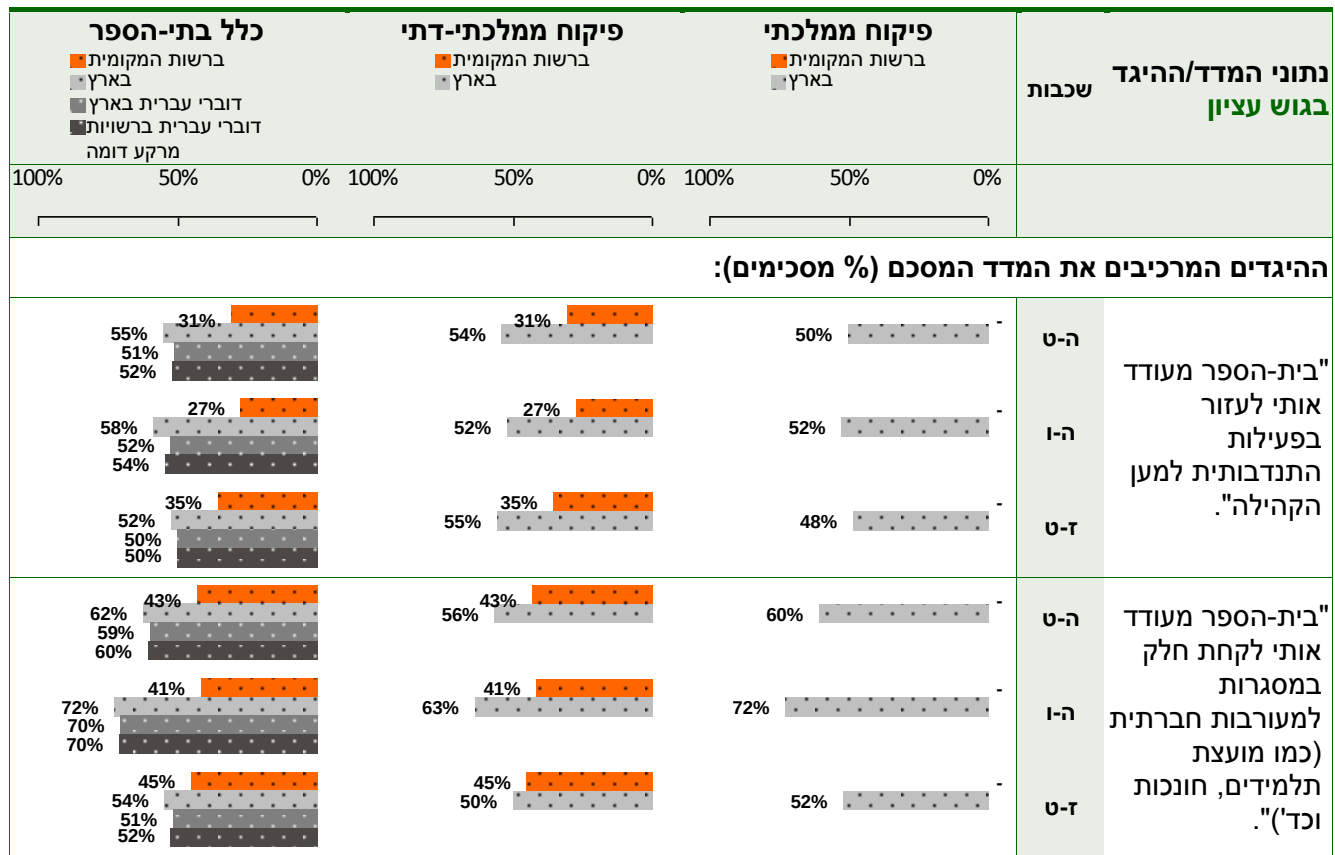
בהמשך הדוח יוצגו נתונים בנושא זה גם מנקודת מבטם של המורים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת, וזאת בשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי) ובשל הבדלי ניסוח קטנים אך בלתי נמנעים.

תרשים 38: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

3.3.2 מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה – לפי דיווחי

תלמידים

החברה הישראלית מאופיינת במגוון של דתות, תרבויות, ארצות מוצא, אנשים בעלי מוגבלויות, אנשים בעלי דעות פוליטיות שונות ועוד. שונות חברתית זו היא משאב רב-ערך המזמן לפתחנו הזדמנות ללמוד להכיל את השונה והאחר ולבנות חברה המושתתת על ערכים של כבוד האדם, שוויון, צדק, ערבות הדדית, סולידריות, סובלנות, קבלת האחר ועוד. להלן יוצגו תפיסות התלמידים בדבר המאמצים שצוות בית-הספר משקיע בקידום הסובלנות כלפי האחר והשונה (דוברי שפה אחרת, בעלי מוגבלויות, בני דת אחרת וכד').

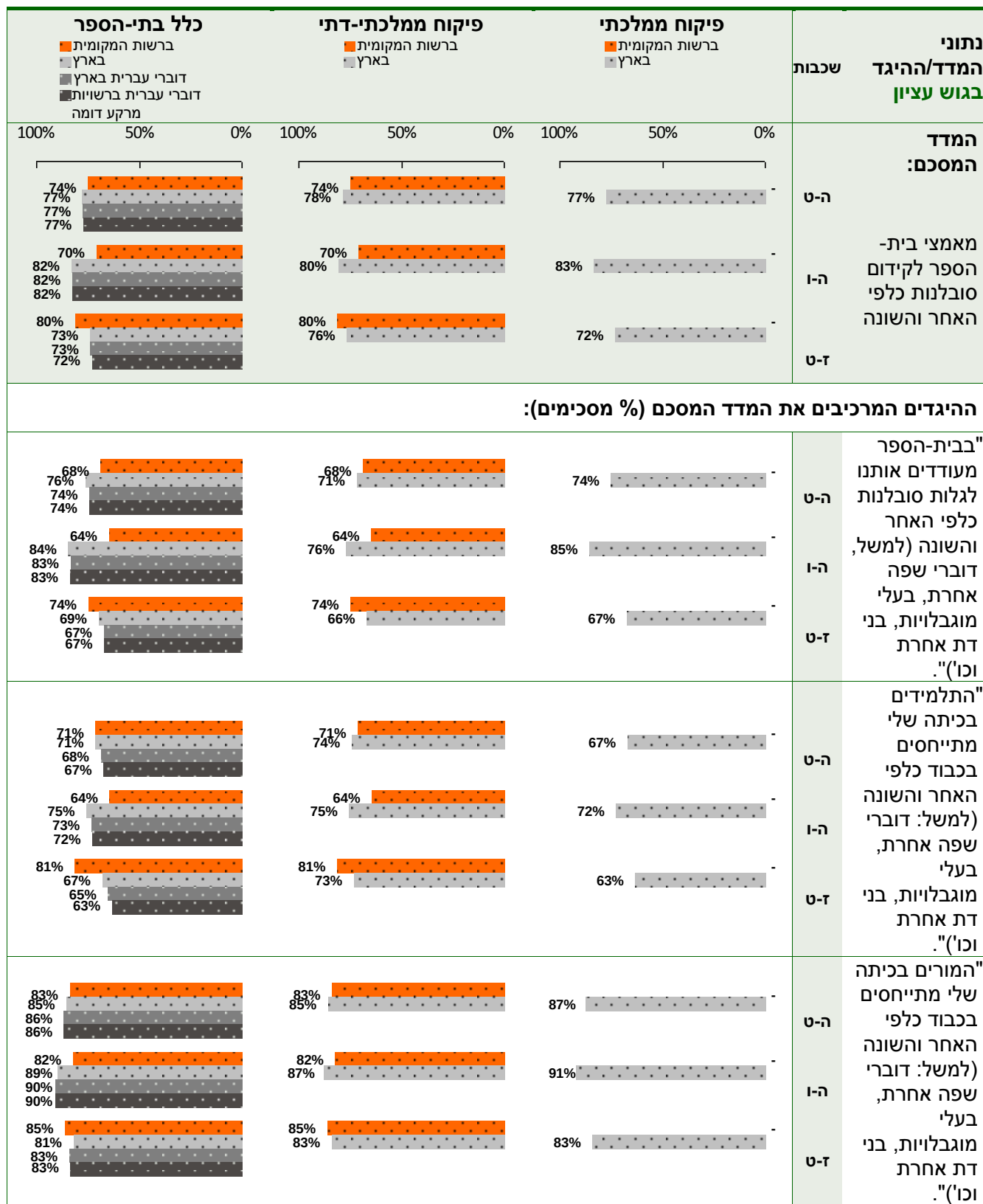
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור התלמידים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של התלמידים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל השכבות והן בחלוקה לקבוצות שכבות: ה'ו' וז'ט' בנפרד.

הערה: נושא זה כולל היגדים חדשים שהועברו לראשונה בשאלוני תשע"ה.

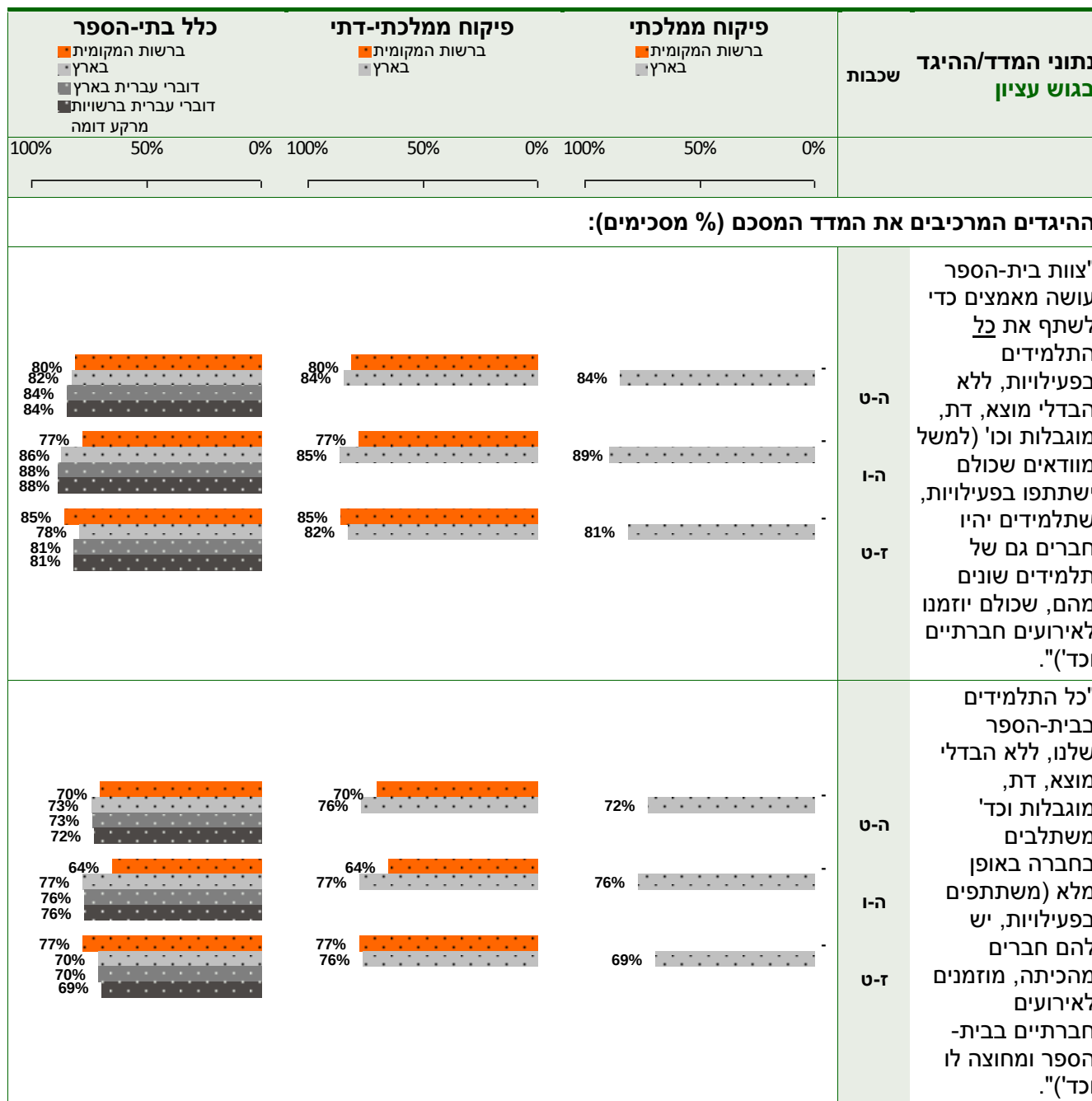
להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 39: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים

פרק זה מתמקד באינטראקציות הלימודיות שבין מורים לתלמידים, כפי שהן נתפסות בעיני המורים ובהשפעותיהן על המורים ועל התלמידים. הפרק עוסק בדרכי הוראה-למידה-הערכה, בחינוך חברתי-ערכי בבית-הספר ובתרבות הבית-ספרית המשתקפת בדיווחי המורים.

בפרק זה יוצגו נתונים על הסביבה הפדגוגית בבית-הספר לפי דיווחי מורים, לפי ראשי הפרקים הבאים:

4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה:

4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

באיזו מידה מושם דגש על הוראה המתחשבת בשונות שבין התלמידים?

4.1.2 מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

האם המורים מספקים לתלמידים די מידע, משוב והנחיה המאפשרים להם לשפר את הישגיהם?

4.2 תרבות בית-ספרית תומכת למידה:

4.2.1 עבודת צוות בבית-הספר

באיזו מידה עבודת המורים בבית-הספר מאופיינת בשיתוף עמיתים בתהליכי למידה, בבנייה משותפת של תכניות לימודים ובפיתוח משותף של כלי הערכה?

4.2.2 למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר*

באיזו מידה המורים מדווחים על קהילת למידה פעילה של מורים?

4.2.3 פיתוח וקידום מקצועי של מורים*

באיזו מידה המורים מדווחים על קיומם של תהליכי פיתוח וקידום מקצועי של יכולותיהם בין כותלי בית-הספר?

4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר:

4.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי מורים*

באיזו מידה המורים מדווחים על כך שבית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים, כגון פעילות בתנועות נוער והתנדבות למען הקהילה?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה

כאשר מבקשים לנתח ולהבין את הסביבה הפדגוגית בבתי-הספר הרי שלב ליבו של התהליך הפדגוגי הוא תהליכי הלמידה וההוראה שנעשה בהם שימוש. בנושא זה מדווחים מספר היבטים מרכזיים של תהליכי ההוראה-למידה בכיתות ומחוצה להן: השימוש בהוראה דיפרנציאלית ומתן משוב והערכה על ידי המורים ברשות.

4.1.1. הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

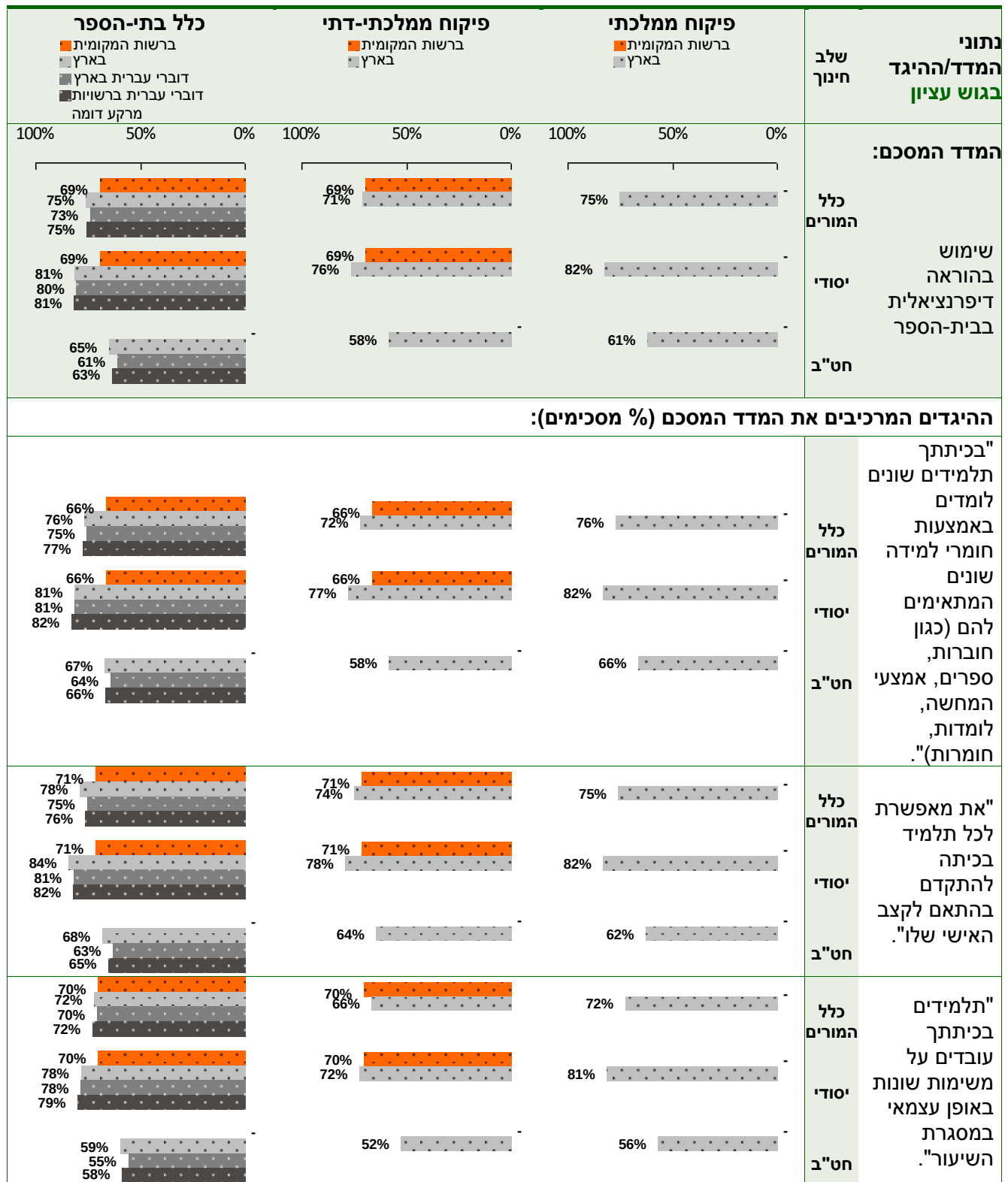
מסגרת הלמידה הנפוצה ביותר בבתי-ספר היא למידה משותפת בכיתה של קבוצת תלמידים גדולה. במקרים רבים, התלמידים שונים זה מזה במאפיינים כגון, תכונות אישיות, סגנונות למידה, תחומי עניין, יכולות והיבטים נוספים. כדי לקדם את שוויון ההזדמנויות בקרב התלמידים, רצוי שההוראה בכיתה תכיר בשונות שבין התלמידים ותהיה מותאמת לצורכיהם. הנתונים שלהלן מציגים את דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר: באיזו מידה דרך ההוראה של המורים מתבססת על הכרה בשונות שבין התלמידים, ובאיזו מידה המורים מתאימים את דרך ההוראה ליכולת הלמידה, לסגנון ולהיבטים רגשיים ובין-אישיים של התלמיד.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

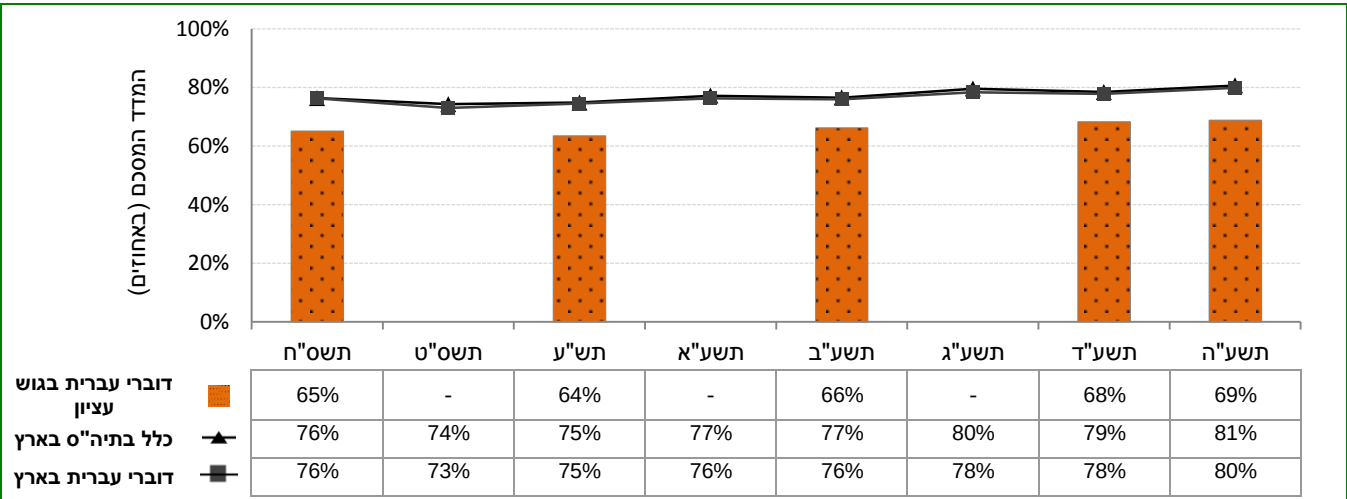
תרשים 40: דיווחי המורים על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

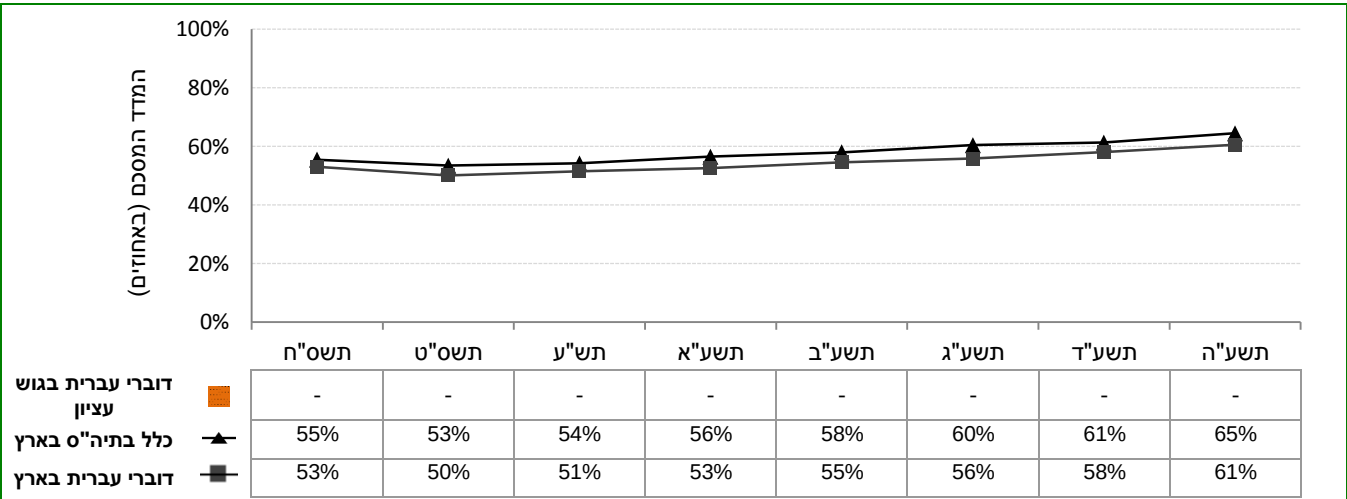
דיווחי המורים על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשלבי חינוך. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 41: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

תרשים 42 דיווחי המורים בחט"ב על שימוש בהוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

4.1.2. מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

הנתונים שלהלן מציגים את דיווחי המורים ברשות על מתן משוב פרטני ומפורט לצורך שיפור הלמידה.

לתשומת לבך

שאלה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלה, וזאת בשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי) ובשל הבדלי ניסוח קטנים אך בלתי נמנעים.

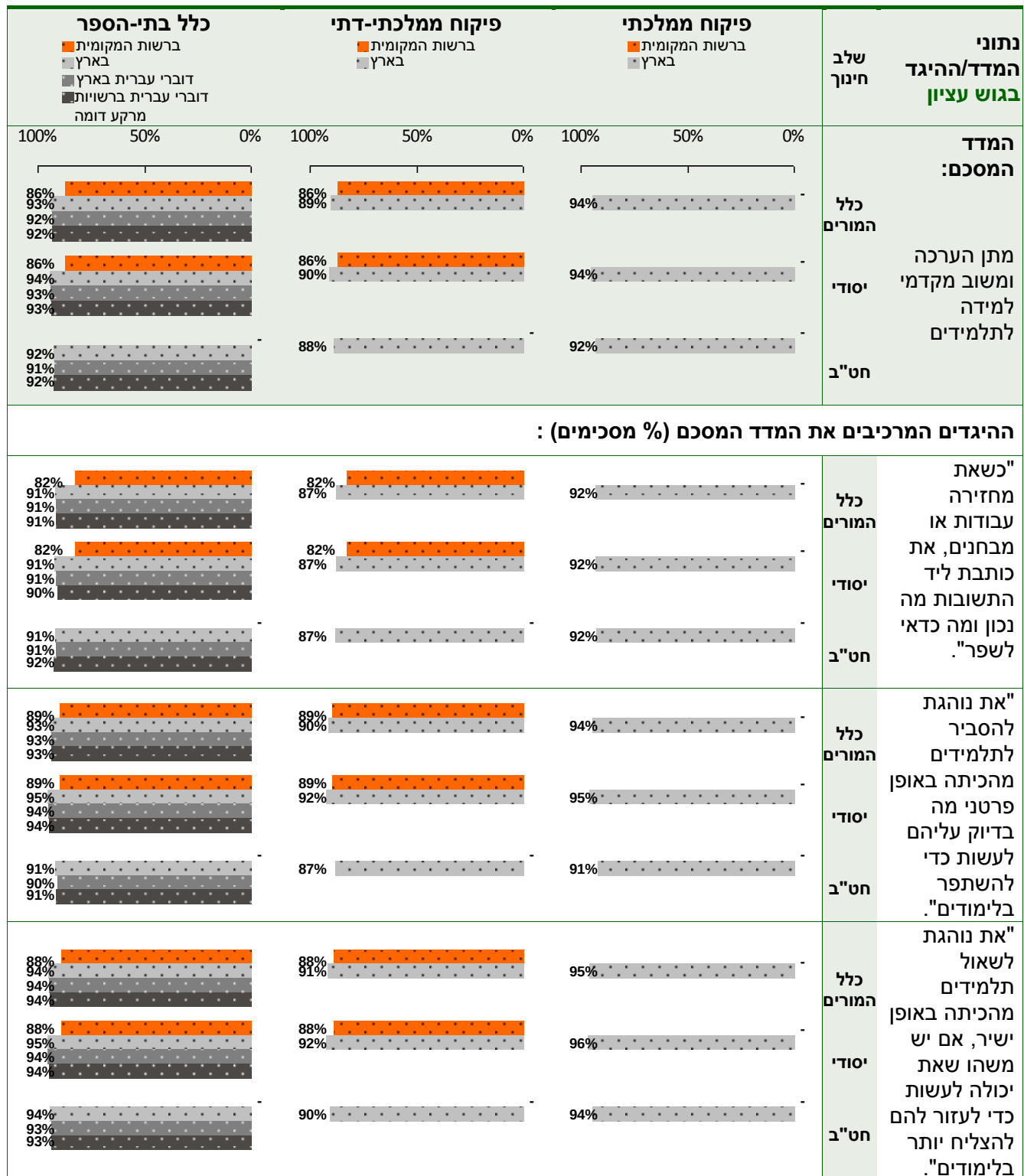
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר **מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרם ההקדמה

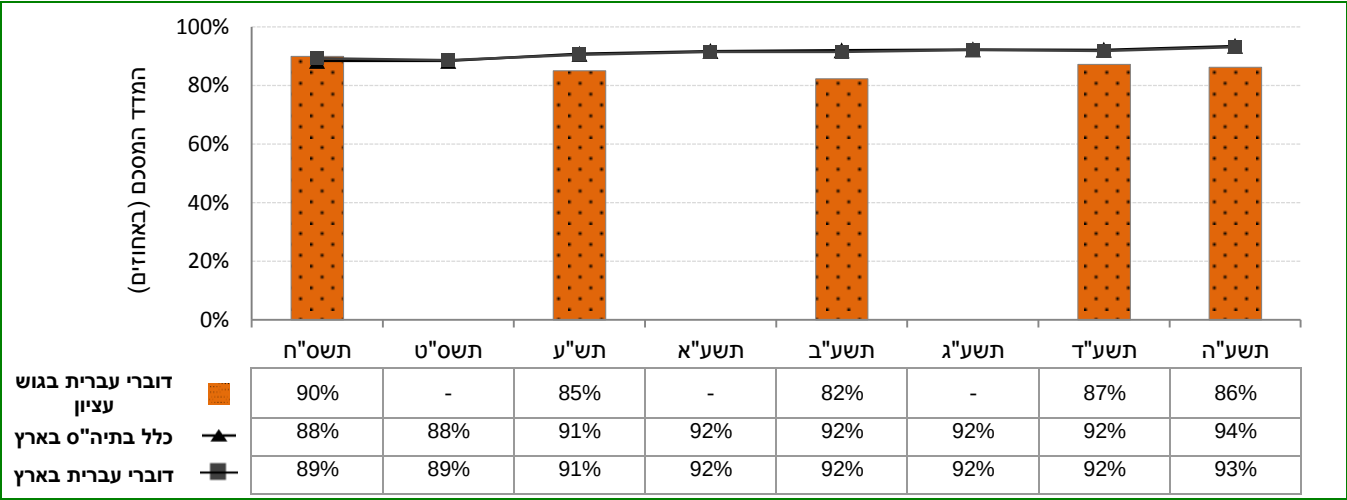
תרשים 43: דיווחי המורים על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

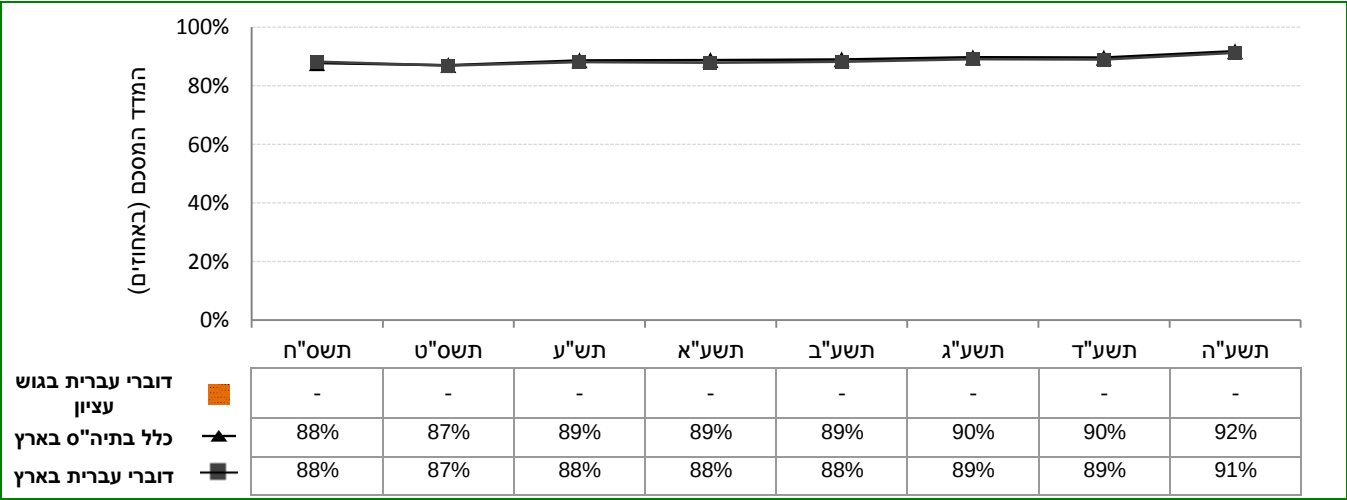
דיווחי המורים על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשלבי חינוך. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 44: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

תרשים 45 דיווחי המורים בחט"ב על מתן הערכה ומשוב מקדמי למידה לתלמידים

4.2 תרבות בית-ספרית תומכת למידה

תרבות בית-ספרית מבטאת את מכלול הערכים, הנורמות, דפוסי ההתנהגות והשגרות של בית-הספר, אשר משותפות (או אמורות להיות משותפות) לכלל באי המוסד החינוכי: הנהלה, מורים, תלמידים, הורים ועוד. התרבות מכוננת את היעדים של הארגון, משפיעה על בחירתם של כווני פעולה ומנחה את ההחלטות של חברי הארגון. בתי-ספר עם תרבות בית-ספרית תומכת למידה מאופיינים באווירה של אמון, כבוד, יחסים חיוביים, דאגה ומחויבות אמיתית לשיתופיות ותחושת אחריות לתהליכי הלמידה ולאקלים החברתי בבית-הספר. בבתי-ספר כאלה, קשיים של תלמידים מתפרשים כאתגר להתמודדות של צוות המורים, הנעשית באקלים של קולגיאיות, בתמיכה של עמיתים ובמאמצים משותפים להשגת המטרות. להלן ידווחו כמה מן ההיבטים המשקפים את התרבות הבית-ספרית: עבודת הצוות בבית-הספר, קיומה של למידה שיתופית מבוססת נתונים ופיתוח וקידום מקצועי של מורים.

4.2.1 עבודת צוות בבית-הספר

חלק חשוב ביצירת סביבה פדגוגית איכותית טמון בעבודת צוות מקצועית וממוקדת בתהליכי הוראה ולמידה. תהליכים שיתופיים המוטמעים באופן מעמיק בחיי היום-יום של בית-הספר מחליפים את בדידותו וניתוקו של המורה בבית-הספר ותורמים לשיפור תהליכי ההוראה בבית-הספר. בבתי-ספר המתאפיינים כקהילות למידה, המורים והמנהלים עובדים במשותף לשיפור בית-הספר ולהעלאת איכויות ההוראה והלמידה, זאת באמצעות למידת מורים מתמשכת, שיח קבוצתי, ניתוח פרקטיקות הוראה, הנחלת מנגנונים בית-ספריים להערכה ותרבות בית-ספרית התומכת בלמידה שיתופית⁴.

הנתונים שלהלן מציגים את רמת שיתוף הפעולה המאפיינת את עבודת המורים בבית-הספר ועוסקים בשני-תתי נושאים עיקריים: למידה משותפת של חברי הצוות ועבודת צוות בפיתוח תכניות לימוד וכלי הערכה.

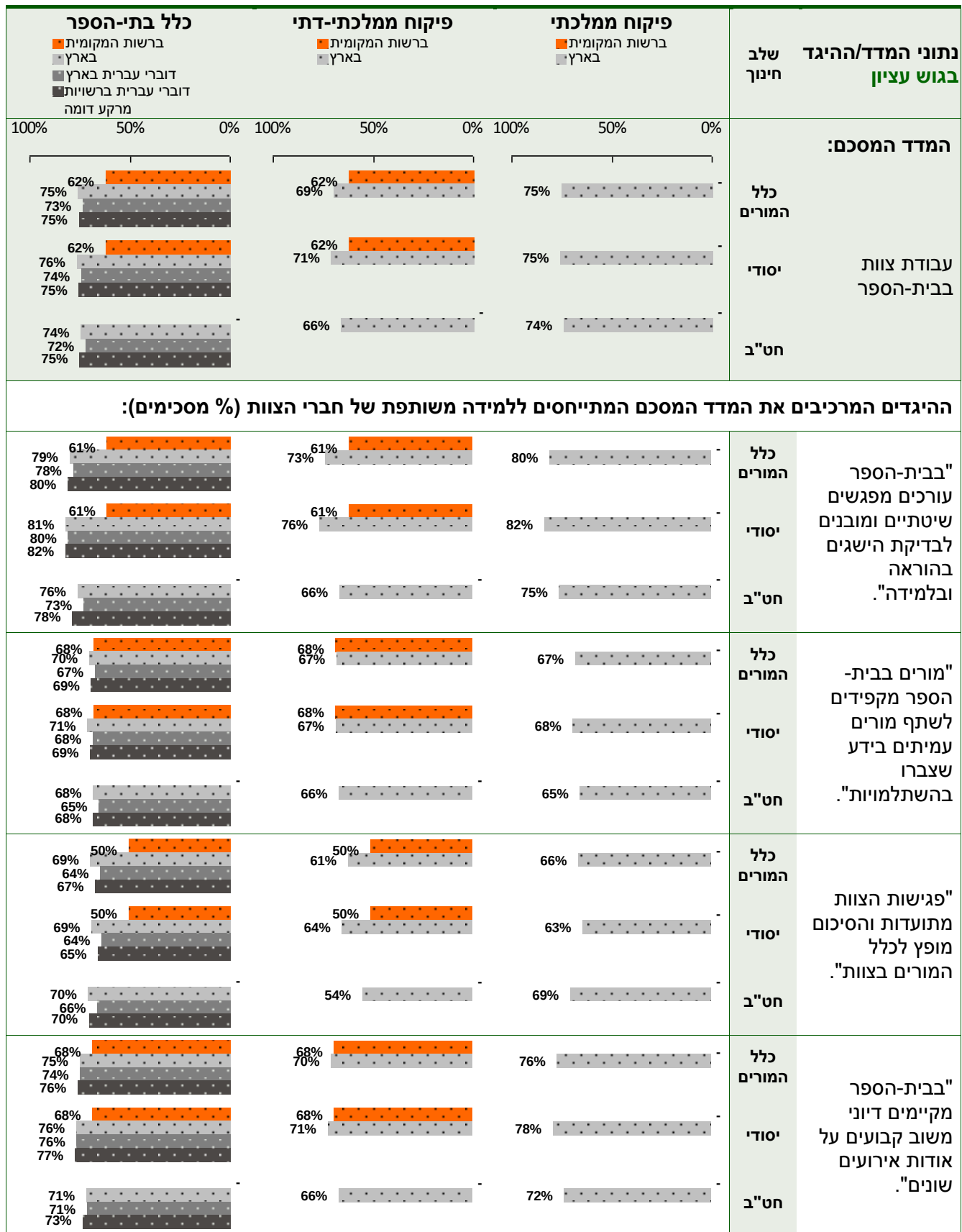
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר **עבודת צוות בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

⁴ Opfer, V. D., & Pedder, D. (2011). Conceptualizing teacher professional learning. *Review of Educational Research*, 81(3), 376-407.

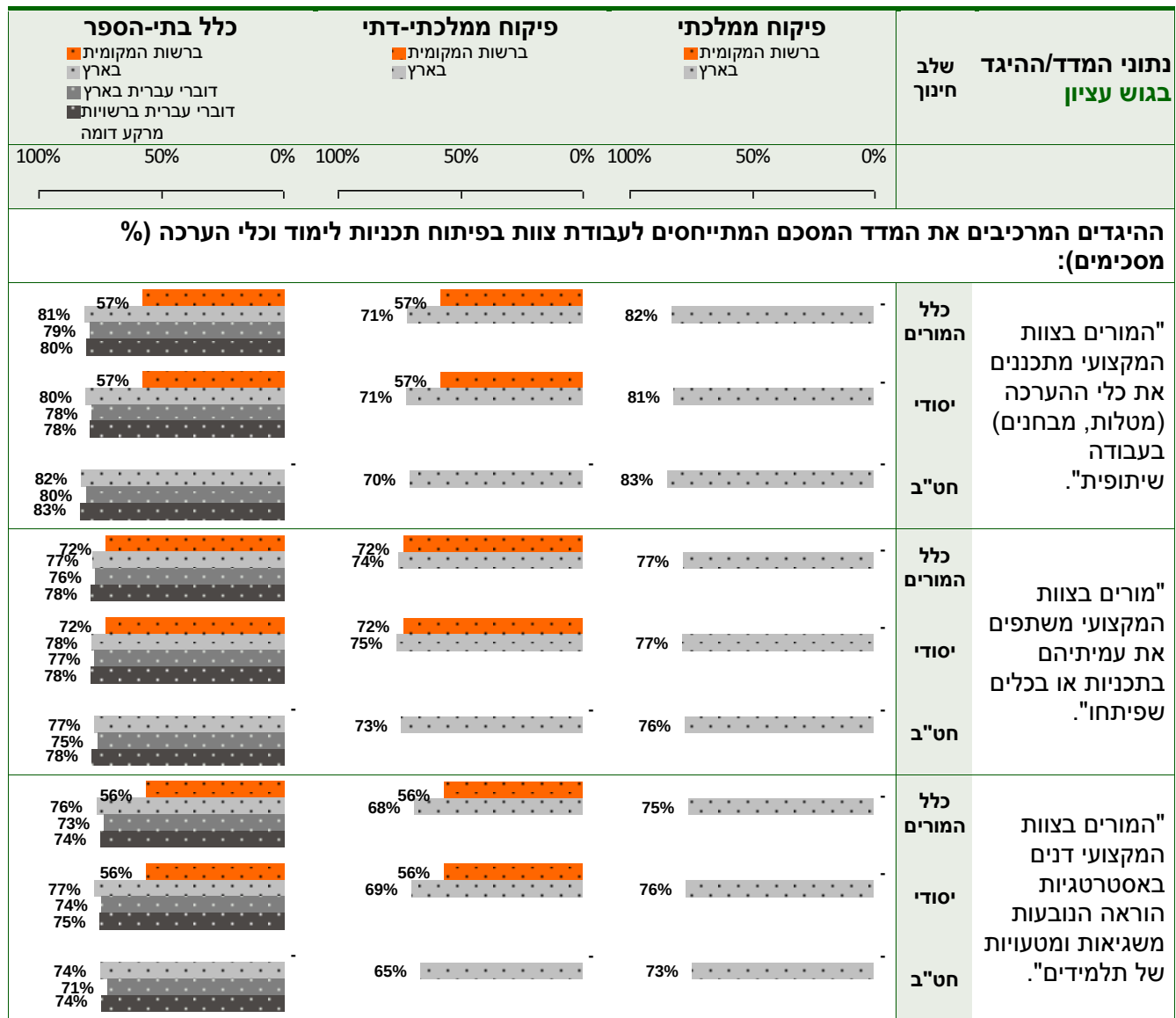
תרשים 46: דיווחי המורים על עבודת צוות בבית-הספר

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

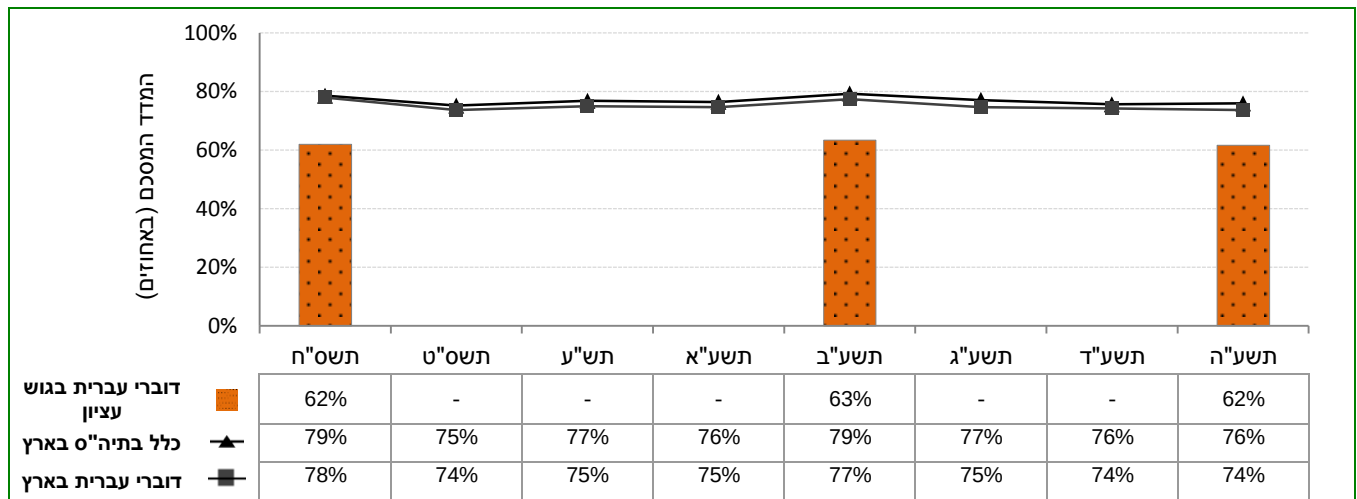
המשך התרשים: דיווחי המורים על עבודת צוות בבית-הספר

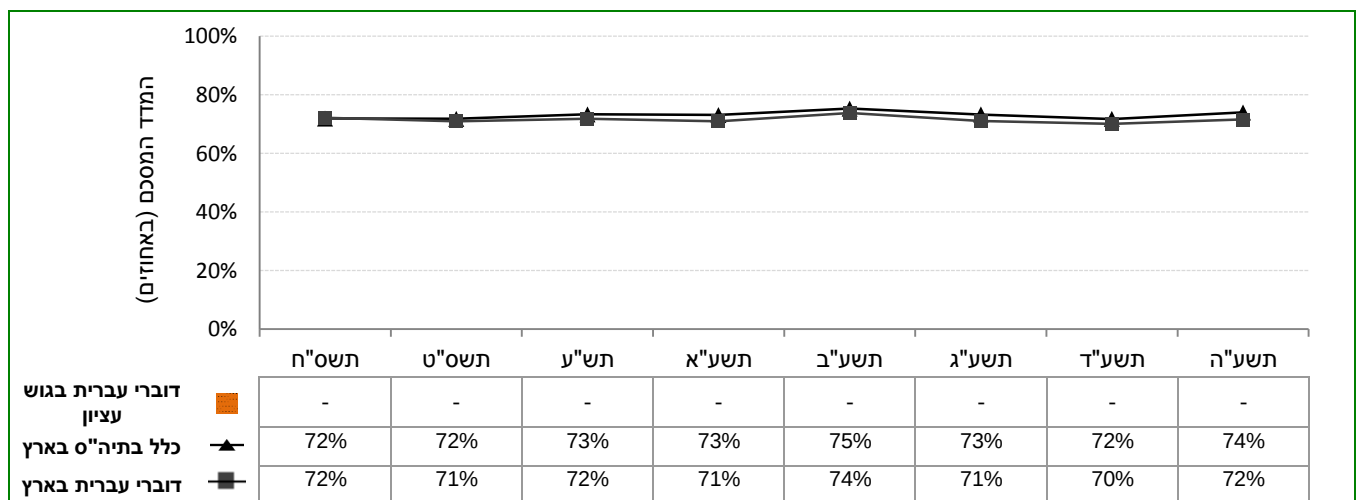
דיווחי המורים על עבודת צוות בבית-הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשימים הבאים מוצגים נתוני המדד המסכם "עבודת צוות בבית-הספר" בשנים תשס"ח-תשע"ה. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית בעבור המשיבים בחלוקה לשלבי חינוך. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ובעבור בתי-ספר דוברי עברית בנפרד.

תרשים 47: דיווחי המורים בבתי-ספר יסודיים על עבודת צוות בבית-הספר

תרשים 48: דיווחי המורים בחט"ב על עבודת צוות בבית-הספר

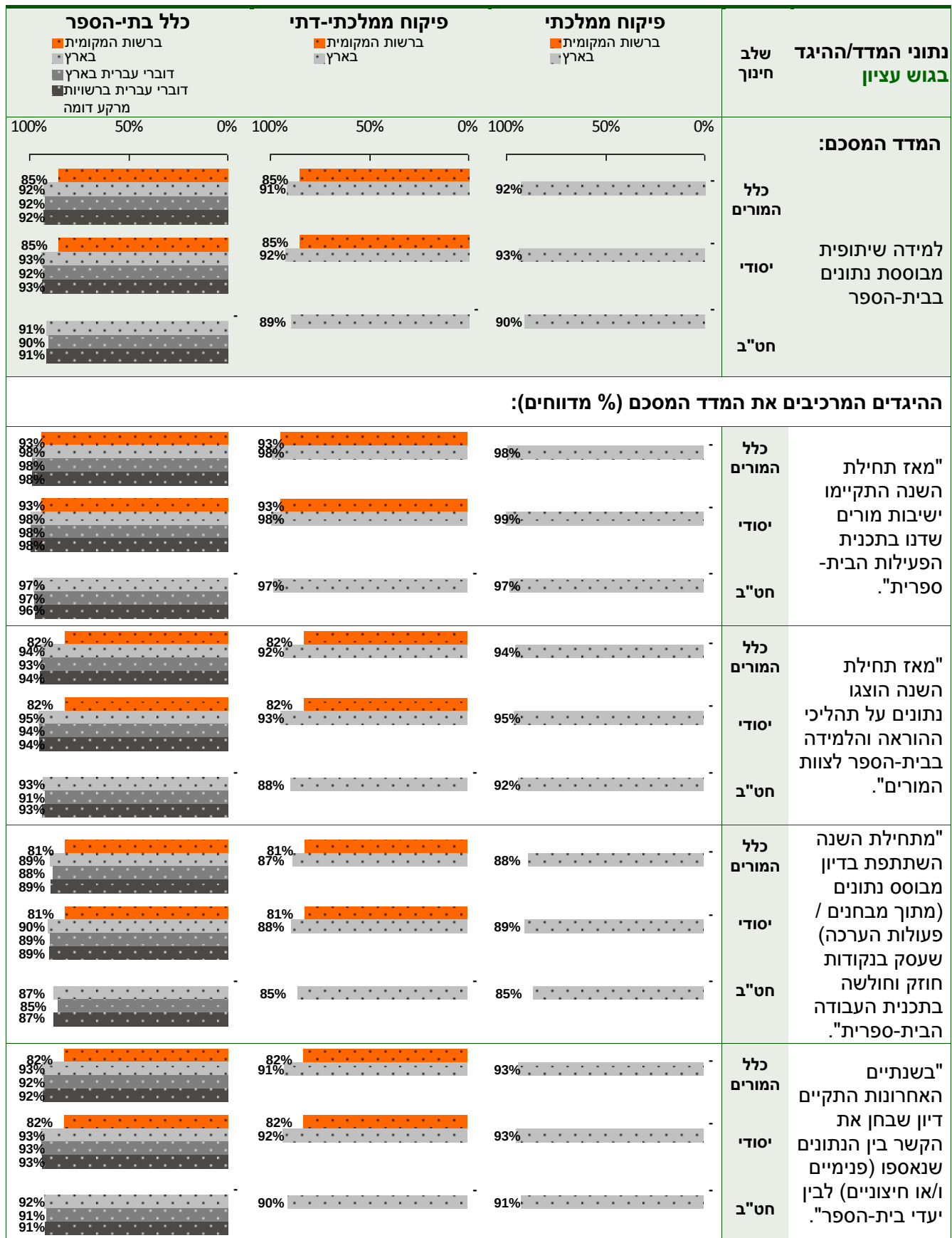
בתת-פרק הקודם עסקנו בעבודת צוות בבית-הספר. בתת-פרק הנוכחי נבקש לבחון לעומק את אחד המאפיינים של עבודת צוות המתפקדת היטב: למידה שיתופית תוך התבססות על נתונים. למידה שיתופית מבוססת נתונים עוסקת בהבניית ידע ובשיתופו עם מורים עמיתים. בבת-ספר נאגרת כמות אדירה של מידע הנאסף באופן ממוסד (כמו הישגי תלמידים, מדדי אקלים וסביבה פדגוגית, רשימות נוכחות וכד'), כמו גם מידע שנאסף באופן שאינו ממוסד על ידי מורים, צוות ההנהלה, בעלי תפקידים נוספים ועוד. חלק חשוב ביצירת סביבה פדגוגית איכותית טמון בניהול נכון של המידע, הפקת משמעויות מן המידע והעברתן לנחלת הכלל.

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר **למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

הערה: נושא זה מדווח החל מתשע"ה.

המדד המסכם של למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על הפעילויות המתוארות בהיגדים השונים, והוא נע בין 0 ל-100.

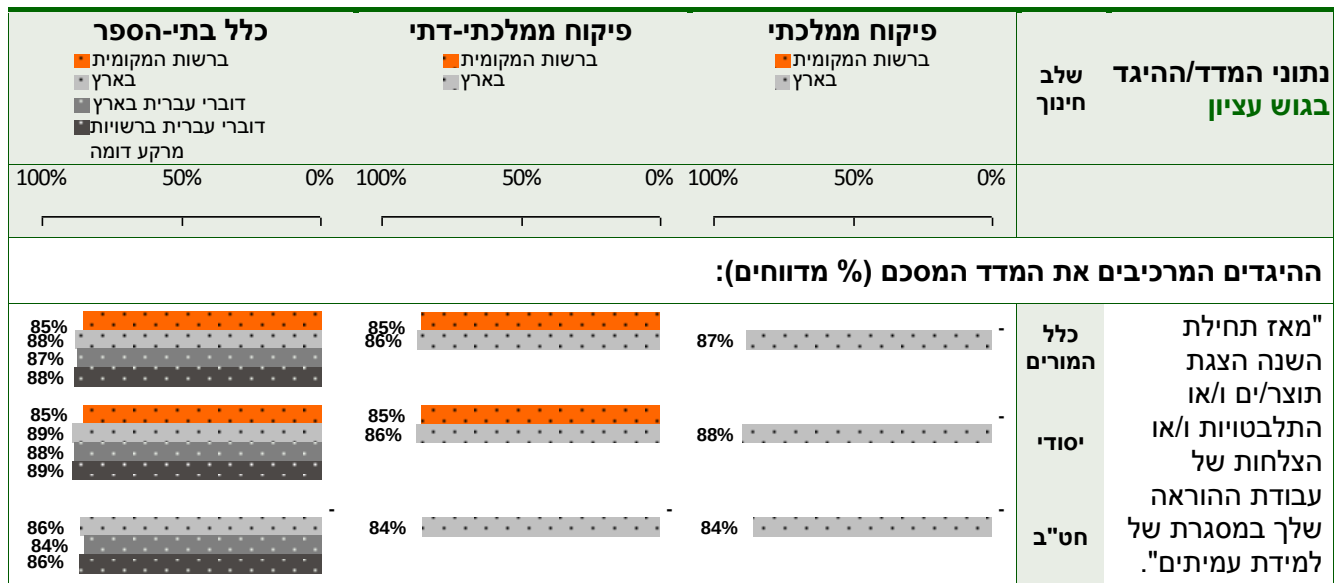
תרשים 49: דיווחי המורים על למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי המורים על למידה שיתופית מבוססת נתונים בבית-הספר

4.2.3 פיתוח וקידום מקצועי של מורים

המדד המסכם "פיתוח וקידום מקצועי של מורים" מבקש לבחון את המידה שבה המורים מדווחים על קיומם של תהליכי פיתוח מקצועי של יכולותיהם בין כותלי בית-הספר. פיתוח וקידום מקצועי הוא אחת הדרכים החשובות לשיפור איכות ההוראה של המורים ואיכות הלמידה של התלמידים. פיתוח מקצועי יעיל של מורים הוא תהליך מתמשך, שמעוגן בהקשר הבית-ספרי ומערב למידה שיתופית של מורים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

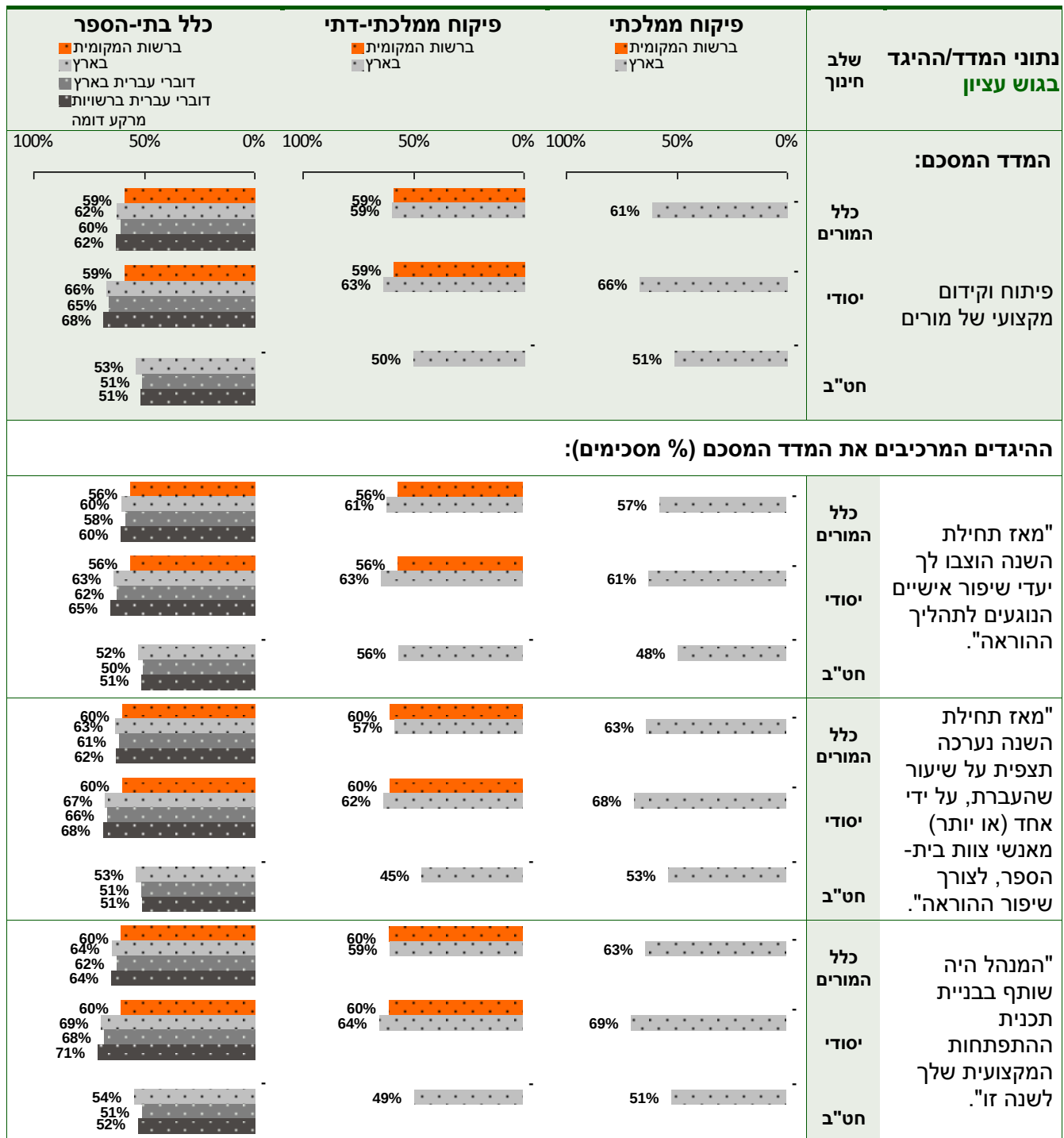
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר **פיתוח וקידום מקצועי של מורים** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים **בכלל בתי-הספר, בבתי-ספר דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 50: דיווחי המורים על פיתוח וקידום מקצועי של מורים

הערה: סולם התשובות להיגדים אלו היה כן/לא.

4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

4.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי

מורים

המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" בוחן את המידה שבה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: מנהיגות בין כותלי בית-הספר, פעילות בתנועות נוער, התנדבות למען הקהילה ועוד. מדד זה משמש אינדיקציה בדבר המידה שבה בית-הספר משמש כבית לחינוך ולערכים, ולא רק כמוסד לימודי.

לתשומת לבך

סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלה, וזאת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בדבר מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור המורים בכלל בתי-הספר ברשות המקומית, ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים של המורים בכלל בתי-הספר, דוברי עברית בארץ וברשויות דוברות עברית מרקע חברתי-כלכלי דומה. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים הן בעבור כלל המורים והן בחלוקה לשלבי חינוך: יסודי וחט"ב בנפרד. הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ה.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 51: דיווחי המורים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

